

ÇAĞLAYAN

AYLIK İLİM VE KÜLTÜR DERGİSİ | ŞUBAT | FEBRUARY | 2019

"Bir saksıyla ne olur" deyip hafife alma,
Küçümsemelere takılıp kendini salma;
Ser çeken bir söğüt birden cihannüma oldu,
"Mümkün değil" deyip bedbine sakın aldanma.

Kendileriyle Yüzleşmede **Hâle ile Hallenenler-4**

2

Diyanet'in Fethullah Gülen **Raporuna Bakış**

8

Teknolojik Yeniliklerin **Geleceği**

16

İslâm'da **Devlet Bütçesi**

46

M. Fethullah Gülen

Başyazı

Makaleyi
Sesli dinleyin

KENDİLERİYLE YÜZLEŞMEDE HÂLE İLE HÂLLENENLER

-4-

(İmam Zeynelabidin hazretlerinin kendisiyle yüzleşme adına
seslendirdiği suzişi nağmelerine devamen...)

"Ey Rabb-i Rahim'im! Bizi, hoşnutluğunu hedefleyip soluk soluğa koşan gönül erbabından eyle! Her an gözü o kapıda, eli kapının tokmağında bulunan aciz bendelerini, onlarca en büyük iltifat sayılan rıza ve aşk u iştihak düşünceleri ve içten düşleriyle, Senin sımsıcak teveccühüne vesile huzur-ı kibriyânda, kemerbeste-i ubudiyetle serfirâz kıl!

Hazreti İmam, başı her zaman utûfet kapısının eşiğinde, kalb gözü basiretleri kapı aralığında, teveccühüne beklentisiyle kalb ritimleri "Hû, Hû" diye atarak dillendirir başka bir yönelme yöntemini. Hakk'a öyle sadakat ve istikamet besteleri sunar ki, hayranlıkla kulak kesilir yer ve gökteki mukarrebler:

"Ey Rabbim! Çeşit çeşit şek ve şüphe tahayyülleri -bunlar onun ufkuna ait iniltiler- sürekli köpürüp duruyor içimde. Bulandırıyor Senin o dupduru lütuflarının semâvî saffetini. Ne olur kaldır yakınlığına engel bu şekk ü şüphe sisini dumanını, gelip geçici de olsa kulluk tavrına uygun düşmeyen yakışıksız mülahazaları!.. Gönlümü yalvarıp yakarma hissiyle coştur! Kalbimi hep Sana yakın bulunma idrak ve şuuruyla gerçek dirilişe erdir!.." Yüzde bir ihtimalle zelle yaşama endişesiyle tir tir titrer; beyninin bütün fakülteleriyle, birinin ifade ettiği mazmun çerçevesinde,

"Başım rahmet kapının eşiğinde,
Sana teveccüh zevki içindeyim;
Olsam da günahlarla âlûd bende,
Yüzümün karasıyla emrindeyim."

vefa nağmeleriyle içini döker Yaradan'a ve be-
raat fermanı beklemeye durur, beklediği gibi
o güne kadar.

Yetinmez bu itaat ve inkıyat iniltileriyle,
rahmet ve şefaet kapısının tokmağına dokun-
makla; "iman-ı kamil, amel-i sâlih" der sızla-
nır.. âh u vâhlarını ihlas ve rıza ufkıyla taçlan-
dırmaya koşar:

"Ey Rabb-i Rahim'im! Bizi, hoşnutluğunu hedefleyip soluk soluğa koşan gönül erbabından eyle! Her an gözü o kapıda, eli kapının tokmağında bulunan aciz bendelerini, onlarca en büyük iltifat sayılan rıza ve aşk u iştihak düşünceleri ve içten düşleriyle, Senin sımsıcak teveccühüne vesile huzur-ı kibriyânda, kemerbeste-i ubudiyetle serfirâz kıl! Nezd-i ulûhiyetinde değişik payelerle şereflendirdiğin.. tasavvurları aşkın keyfiyetlere ulaştırdığın.. fazl u kereminle Kendini tam duyurduğun.. Sana karşı olan aşk u alâkalarını iştihak üstü iştihakla taçlandırıp vicdanlarını tecelligâh-ı ilahî seviyesiyle seviyelendirdiğin.. gönüllerini her lahza bir aşk u şevk cezbisiyle Kendine yönlendirdiğin Mustafeyne'l-Ahyâr (seçkin bendegân)dan eyle! Ey 'rıza!' deyip Zâtına tevec-

“Ey Rabb-i Rahîm'im! Enîsim ol! Ruhumdaki Sensizlik vahşetini gider.. sürçmelerimi ve düşe-kalka yürümelerimi bağışla! Hatalarımı Settâr ism-i şerifinle setreyile! Bendeni sıyanet seraları içine alarak teminat-ı hâssanla emin kıl!” der; teveccüh, inayet, riâyet, kilâet beklentileri içine girerek, tutunur o kopmayan “urvetü'l-vüskâ”ya ve yürür tevekkül, teslim ve tefviz kanatlarıyla “lâ mekânî”liğe doğru.

cühe doymayan kapı kullarını vuslat yollarında yüz üstü bırakmayan Keremkânî! Bu bendeni de kabule karîn kıldığın bahtiyarlar zümresine ilhak buyur!..”

Ey o yüce hâleye müteveccih dırahşan çehre! Sen her zaman aynı şeyleri diledin ve aynı şeylerle sürekli içten içe inledin. Sesin/sesiniz gelip tâ bu çağlara da ulaştı. O nağmeleri duymaya teşne gönüller, sızlanışlarınızı paylaşma sadedinde aynı şeyleri dillendirdi ve vicdanlarının diliyle, elleri aynı kapının tokmağında,

“Kerem kıl, kesme Sultanım keremin bî-nevâlerden

Keremkâne yakışır mı kerem kesmek gedâlerden!..” (M. Lütü Efendi)

deyip iç döktüler. Aslında O, hiçbir zaman “kerem!” diyerek kapısına yönelenleri yüz üstü bırakmamış ve asla onlara hicran yaşatmamıştır.

Hazreti İmam konuyla alakalı niyazını daha da derinleştirerek inler ve “Ey Rabb-i Rahîm'im! Enîsim ol! Ruhumdaki Sensizlik vahşetini gider.. sürçmelerimi ve düşe-kalka yürümelerimi bağışla! Hatalarımı Settâr ism-i şerifinle setreyile! Bendeni sıyanet seraları içine alarak teminat-ı hâssanla emin kıl!” der; teveccüh, inayet, riâyet, kilâet beklentileri içine girerek, tutunur o kopmayan “urvetü'l-vüskâ”ya ve yürür tevekkül, teslim ve tefviz kanatlarıyla “lâ mekânî”liğe doğru.

Doymaz nâmütenâhî istikametindeki şahlanışında her vesileyi değerlendirmeye.. yönelir yerinde muhabbet mihrabına.. aşk dilencilğine durur Maşuk-ı Hakîkî'den.. yetinmez elde ettikleriyle, “daha!” der; kanat çırpır, yükselir verâlar verâsı ufuklara.. ulaşmak istediği zirveye erme adına kalmaz eşiğine baş koymadığı ve teveccüh etmediği sıfât ve şuûn.. gönülden hep bir dilenci tavrıyla süsler niyazlarını o “Güzel İsimler” boyasıyla.. bilmez nazlanmayı, inler sürekli Hazreti Yakup ve Yûnus İbn Mettâ gibi,

إِنَّمَا أَشْكُو بَيْنِي وَخُزْنِي إِلَى اللَّهِ (Yusuf sûresi, 12/86) iniltileriyle, tasa ve dağınıklıkla hep Hazreti Müşkil-küşâ'nın kapısı önünde.. sızlanır ve Kudreti Sonsuz'a ne inceden ince niyaz besteleri sunar.

Yer yer ümit ve reca hissine kapılır ve şevk u şükürle şahlanarak Yunus edasıyla:

“Hoştur bana Senden gelen,
Ya hıl'at ü yahut kefen;
Ya taze gül yahut diken,
Lütfun da hoş, kahrın da hoş.”

der. Rıza televvünlü reca hissiyle her vâridi bir armağan gibi öper, başına kor; olup biten bütün bu ihsasları özel bir teveccüh anlayışıyla ve “Rabbimin benimle muamelesi!” mülâhazasıyla karşılar; Rab'den birer armağan saydığı bütün bu deyiş ve sezişleri iç içe sevinç hissiyle istikbal eder.

Hep böyle olmuştu ve böyleydi Hâle ile halle-nenlerin değişmeyen duyuş ve sezişleri.. hiçbir zaman dinmeyen heyecanları ve azm ü ikdamları.. baş döndüren semâvîlikleri ve melekleri imrendiren, şeytanları fersah fersah uzaklaştıran kalb ve ruh desenindeki tavırları. Ne hoş dillendirir âşıklar sultanı Hazreti Mevlânâ, Hâle'ye müteveccih bu dırahşan çehrelerin o farklı yanını: “Bazen melekler bizim incelik ve nezaketimize imrenirler; bazen de şeytanlar kabalık ve densizliğimizden nefret duyarlar.”

Günümüzde gök ehlini imrendirecek insanların bulunduğuyla alakalı bir şeyler söylemek oldukça zor ama şeytanı zil takıp fıkır fıkır oynatan insan sayısının hiçbir dönemde olmadığı kadar mebzul bulunduğu da bir gerçek.

“Cenâb-ı Erhamürrâhimîn, ciddi bir “ba's ü ba'de'l-mevt” ile, bütün bütün şirazedenden çıkmış bu çağın şeytan güdümündeki insanlarına da Hâle'ye müteveccih gönül erleri yolunda dirilişler lütfeylesin!” niyazıyla, bu konuya da bir noktalı virgül koyarak şimdilik “yeter!” diyorum.

Makaleyi
Sesli dinleyin

Ali Kaya

Matematik

ASAL SAYILARIN HAYATIMIZDAKİ ROLÜ

Artık dijital bir çağda yaşıyoruz. Kötü niyetli insanların bilgilerimizi çalmasını önlememiz gerekiyor. Bu da asal sayılara daha fazla alaka göstermemiz ve sürekli yeni asal sayı bulmaya çalışmamız gerektiği anlamına geliyor.

En sevdiğim sayı 7'dir. Güzel bir sayıdır ve en önemlisi bir asal sayıdır. Asal sayı, yalnızca 1'e ve kendisine bölünebilen pozitif bir tam sayıdır.

Asal sayıların hayatta çok farklı kullanımı mevcuttur. Telefonunuza cevap verdiğinizde, asal sayıları kullanırsınız. İnternette bir şey satın aldığınızda, asal

sayılar sizi hırsızlardan korur. İletişim güvenliği ve bilgi transferinde, bu sayılarla oluşturulan şifrelerden istifade edilir.

Asal sayılar eşit olarak daha küçük tamsayılara bölünemez. Bu durumda sayıların yarısını hemen masadan kaldırabiliriz. 2 hariç olmak üzere, çift sayılar asal olamaz. 3, 4, 5, 6, 7, 8 ve benzeri sayıların bütün katları da asal olamaz.

Bu noktada, “O zaman, çok az asal sayı mı var?” sorusu akla gelebilir. Aslında sonsuz sayıda asal sayı vardır. Şöyle ki: Sadece 2, 3, 5 ve 7’yi asal sayı olarak biliyoruz diyelim. Şimdi hepsini bir araya getirip 1 eklersek, 1 ve kendisi dışında sayılardan herhangi biri tarafından bölünemeyen yeni bir sayı olan 211’i elde ederiz. Yani, listemiz için yeni bir asal sayı bulmuş oluruz. Bu işlemi sonsuza dek yapmak muhtemeldir ve her zaman yeni bir asal sayı elde edilir. Bu yüzden, “En büyük asal sayı nedir?” sorusunun cevabı, “Bilmiyorum. Asal sayılar sonsuzdur” şeklindedir.

Varsayım: Bütün asal sayıları bulmak için kullanılabilecek bir formül yoktur.

Asal sayıları sırayla yazmaya başladığımızda, başlangıçta aralarındaki fark 2 olan bazı asal sayı çiftleri olduğunu görürüz. Bunlara “İkiz Asal Sayılar” diyoruz. Mesela: 3 ve 5, 5 ve 7, 11 ve 13, 17 ve 19, 29 ve 31.

Ancak devam ettikçe, bu ikiz asal sayıların daha az sıklıkta olduklarını fark ederiz. Bu konuda bir varsayım var: İkiz asal sayı varsayımı: Sonsuz asal sayı arasında, sonsuz ikiz asal sayı çifti vardır.

1 ve kendisi dışında böleni olmaması, asal sayıları bu kadar benzersiz kılan tek şey değildir. Sözelimi, bir tam sayı doğrusu, sadece asal sayılar kullanılarak üretilebilir. Başka bir deyişle, asal sayıları birbiriyle çarparak diğer bütün tam sayıları bulmak mümkündür. Dolayısıyla, asal sayıların; sayı dizisinin atomları olduğunu ve diğer bütün tam sayıların asal sayılardan inşa edildiğini söyleyebiliriz.

Matematikçiler şu gerçeği göstermiştir: Herhangi bir tam sayı, sadece asal sayıların bir ürünü olarak ifade edilebilir. Matematikçiler buna asal çarpanlara ayırma teoremi diyorlar. Bu teori, aritmetiğin temel teoremi olan sayı teorisinden geliyor. Aritmetiğin temellerini anlamak, asal sayıların gizemlerini çözmenin ilk anahtarıdır.

Aritmetiğin Temel Teoremi: 1’den büyük her tamsayı ya bir asal sayının kendisidir ya da asal sayıların çarpımı olarak temsil edilebilir. Bu temsil, faktörlerin sırası hariç olmak üzere benzersizdir.

Mesela, 666 sayısını bulmak için şunu deneyin: $2 \times 3 \times 3 \times 37$.

Peki, 1.234.567.890 sayısını bulabilir miyiz? O kadar da zor değil: $2 \times 3 \times 3 \times 5 \times 3607 \times 3803$.

Temel olarak, herhangi bir sayıyı iki sayıya ayırıyoruz, sonra mümkünse bunları yine iki sayıya ayırıyoruz ve böylece devam ediyor. Yeni bir çarpana ayıramayınca, geriye kalan bütün sayılar asal sayı oluyor. Yani, sonunda geriye sadece asal sayılar kalıyor.

Peki, bilinen en büyük asal sayı nedir? Ocak 2018 itibarıyla, bilinen en büyük asal sayı, $2^{82.589.933}-1$, yani 24.862.048 basamaklı bir sayıdır.¹

Dikkat edilirse, bu büyük asal sayıyı bulmanın tahmin edilemez olduğu fark edilebilir. Tahmin edilemez olmak, asal sayıları gizemli yapar. Normalde, özel sayılar rastgele oluşmalıdır. Stanford’dan araştırmacılar, bir model bulmak maksadıyla, ilk 100 milyon asal sayıyı kontrol ettiler ve sonunda şu tespiti yaptılar: Asal sayılar, aynı rakamla biten diğer asal sayılardan tuhaf bir şekilde farklılık gösteriyordu.

Bu kadar zeki insanın, ömürlerini başka bir sayıya bölünemeyecek sayıları bulmaya harcamasının sebebi ne olabilir? Cevap “şifreleme” ile ilgili. Asal sayılar, şifreleme demektir. Bu sayılar iletişim için hayatî önem taşır. Çoğu modern bilgisayarın şifreleme sistemi, büyük sayıların asal çarpanlarını kullanarak çalışır.

II. Dünya Savaşı’nda asal sayılar, şifreli iletişimde önemli bir rol oynadı. Alan Turing adlı İngiliz matematikçinin, Nazilerin kullandığı Enigma kodunu çözme çabasının anlatıldığı filmde bu gerçek işlenir. Bu savaşta hükümetler, şifreleme bilimini, bilhassa askerî maksatlar için kullandı. Soğuk Savaş sırasında, ABD ve Rusya, bu tür şifreleri kullanarak, füze ve roket çalışmaları ve diğer askerî sırların öğrenilmesini engellemeye gayret etti.

Artık dijital bir çağda yaşıyoruz. Kötü niyetli insanların bilgilerimizi çalmasını önlememiz gerekiyor. Bu da asal sayılara daha fazla alaka göstermemiz ve sürekli yeni asal sayı bulmaya çalışmamız gerektiği anlamına geliyor.

Bir test sırasında 4 basamaklı bir sayı için asal çarpanlarına ayırma işlemi yapabilirsiniz, ama ya birisi size 600 veya 1000 basamaklı bir sayı verirse? Algoritmanız kesinlikle işe yaramayacaktır. Çünkü en gelişmiş süper bilgisayarlar bile “uzun süre” asal çarpanlara ayırma işlemi yapamaz. Burada söylemeye çalıştığımız “uzun süre” kâinatın yaşına eşittir!

Sözelimi, şu ana kadar hiç kimse 617 basamaklı şu sayıyı bölen iki asal sayıyı bulamadı:

25.195.908.475.657.893.494.027.183.240.
048.398.571.429.282.126.204.032.027.777.1
37.836.043.662.020.707.595.556.264.018.52
5.880.784.406.918.290.641.249.515.082.189.
298.559.149.176.184.502.808.489.120.072.8
44.992.687.392.807.287.776.735.971.418.34
7.270.261.896.375.014.971.824.691.165.077
.613.379.859.095.700.097.330.459.748.808.4
28.401.797.429.100.642.458.691.817.195.11
8.746.121.515.172.654.632.282.216.869.987.
549.182.422.433.637.259.085.141.865.462.0
43.576.798.423.387.184.774.447.920.739.93
4.236.584.823.824.281.198.163.815.010.674.
810.451.660.377.306.056.201.619.676.256.1
33.844.143.603.833.904.414.952.634.432.19
0.114.657.544.454.178.424.020.924.616.515.
723.350.778.707.749.817.125.772.467.962.9
26.386.356.373.289.912.154.831.438.167.89
9.885.040.445.364.023.527.381.951.378.636.
564.391.212.010.397.122.822.120.720.357

Başka bir örnek verelim: Kredi kartı numaranızı bir alışveriş sitesine gönderdiğinizde, bilgilerinizi gizli tutmak için asal sayılara bağlı olursunuz. Kredi kartı numaranızı kodlamak için, bilgisayarınız internet sitesinden herhangi bir sayı alır. Kodlanmış mesajın internet üzerinden gönderilebilmesi için bu sayıyı kullanarak bilgilerinizi şifreler. Daha sonra sunucudaki program, mesajın şifresini çözmek için bahsi geçen sayıyı bölen asal sayıları kullanır. Sayı, halka açık olmasına rağmen, bu sayıyı bölen asal sayılar, sırrı açığa çıkaran gizli anahtarlardır. Asal sayılar, siber güvenlik için kesinlikle gereklidir.

Asal sayılarla ilgili şaşırtıcı gerçeklerden biri de varlıklarının tabiatıta nasıl hissedildiğidir.

Yaz aylarında ağustosböceklerinin senfoni si dikkat çeker. Bununla birlikte, Nashville’de yaşayanlar her yıl ağustosböceklerinin melodilerini dinleme fırsatına sahip değildir. En son 2011 yılında bu imkâna kavuştular. Nashville’in ormanları 13 veya 17 yıl sessiz kalacak. Evet, asal sayılar!

Araştırmalara göre, ağustosböcekleri ancak asal sayı olan yıllardan sonra yuvalarından çıkıp yumurtluyorlar. Yuvalarını sadece 7, 13 veya 17 yıl aralıklarla terk ediyorlar. Ağustosböceklerine bir matematikçinin gözünden bakarsanız, farklı bir desenin ortaya çıkmaya başladığını göreceksiniz.

13 ve 17, kendisi ve 1 dışındaki sayılara bölünmez, bu da bu böceklere bir avantaj sağlar, çünkü asal sayılar, periyodik davranışlar sergileyen yırtıcılardan kaçınmaya yardımcı olur. Mesela, her 4 yılda bir, ormanda bir yırtıcı hayvan görüldüğünü varsayalım. Bir ağustosböceği 6 yılda bir ortaya çıksaydı, her 12 yılda bir defa bu yırtıcıların saldırısına maruz kalacaktı, zira 4 ve 6’nın en küçük ortak katı 12’dir. Ancak bir ağustos böceği her 13 yılda bir ortaya çıkarsa, 52 (4 x 13) yılda sadece bir kez yırtıcılarla karşı karşıya kalır.

Mukaddir’in (celle celâluhu) takdir ettiği kanunlara dayanan matematik, sırlarla dolu bir dünya ve bu dünyada asal sayılara önemli roller verilmiş.

Kaynak

“Prime Numbers and Their Mysterious Role in Nature and Our Lives”, *The Fountain*, Sayı: 123, Mayıs-Haziran 2018.

Dipnot

1. www.mersenne.org.

25.195.908.475.657.893.494.027.183.240.
048.398.571.429.282.126.204.032.027.777.1
37.836.043.662.020.707.595.556.264.018.52
5.880.784.406.918.290.641.249.515.082.189.
298.559.149.176.184.502.808.489.120.072.8
44.992.687.392.807.287.776.735.971.418.34
7.270.261.896.375.014.971.824.691.165.077
.613.379.859.095.700.097.330.459.748.808.4
28.401.797.429.100.642.458.691.817.195.11
8.746.121.515.172.654.632.282.216.869.987.
549.182.422.433.637.259.085.141.865.462.0
43.576.798.423.387.184.774.447.920.739.93
4.236.584.823.824.281.198.163.815.010.674.
810.451.660.377.306.056.201.619.676.256.1
33.844.143.603.833.904.414.952.634.432.19
0.114.657.544.454.178.424.020.924.616.515.
723.350.778.707.749.817.125.772.467.962.9
26.386.356.373.289.912.154.831.438.167.89
9.885.040.445.364.023.527.381.951.378.636.
564.391.212.010.397.122.822.120.720.357

Başka bir örnek verelim: Kredi kartı numaranızı bir alışveriş sitesine gönderdiğinizde, bilgilerinizi gizli tutmak için asal sayılara bağlı olursunuz. Kredi kartı numaranızı kodlamak için, bilgisayarınız internet sitesinden herhangi bir sayı alır. Kodlanmış mesajın internet üzerinden gönderilebilmesi için bu sayıyı kullanarak bilgilerinizi şifreler. Daha sonra sunucudaki program, mesajın şifresini çözmek için bahsi geçen sayıyı bölen asal sayıları kullanır. Sayı, halka açık olmasına rağmen, bu sayıyı bölen asal sayılar, sırrı açığa çıkaran gizli anahtarlardır. Asal sayılar, siber güvenlik için kesinlikle gereklidir.

Asal sayılarla ilgili şaşırtıcı gerçeklerden biri de varlıklarının tabiatıta nasıl hissedildiğidir.

Yaz aylarında ağustosböceklerinin senfoni si dikkat çeker. Bununla birlikte, Nashville’de yaşayanlar her yıl ağustosböceklerinin melodilerini dinleme fırsatına sahip değildir. En son 2011 yılında bu imkâna kavuştular. Nashville’in ormanları 13 veya 17 yıl sessiz kalacak. Evet, asal sayılar!

Araştırmalara göre, ağustosböcekleri ancak asal sayı olan yıllardan sonra yuvalarından çıkıp yumurtluyorlar. Yuvalarını sadece 7, 13 veya 17 yıl aralıklarla terk ediyorlar. Ağustosböceklerine bir matematikçinin gözünden bakarsanız, farklı bir desenin ortaya çıkmaya başladığını göreceksiniz.

13 ve 17, kendisi ve 1 dışındaki sayılara bölünmez, bu da bu böceklere bir avantaj sağlar, çünkü asal sayılar, periyodik davranışlar sergileyen yırtıcılardan kaçınmaya yardımcı olur. Mesela, her 4 yılda bir, ormanda bir yırtıcı hayvan görüldüğünü varsayalım. Bir ağustosböceği 6 yılda bir ortaya çıksaydı, her 12 yılda bir defa bu yırtıcıların saldırısına maruz kalacaktı, zira 4 ve 6’nın en küçük ortak katı 12’dir. Ancak bir ağustos böceği her 13 yılda bir ortaya çıkarsa, 52 (4 x 13) yılda sadece bir kez yırtıcılarla karşı karşıya kalır.

Mukaddir’in (celle celâluhu) takdir ettiği kanunlara dayanan matematik, sırlarla dolu bir dünya ve bu dünyada asal sayılara önemli roller verilmiş.

Kaynak

“Prime Numbers and Their Mysterious Role in Nature and Our Lives”, *The Fountain*, Sayı: 123, Mayıs-Haziran 2018.

Dipnot

1. www.mersenne.org.

Diyanet'in Fethullah GÜLEN Raporuna Bakış

"Bir kimse diğerini fasıklık veya kâfirlikle itham etmesin.

Suçladığı kimse fasık veya kâfir değilse, bu sıfatlar kendisine döner."

"Bir kimse din kardeşine "Ey kâfir!" derse, bu tekfir sebebiyle ikisinden biri muhakkak küfre girer. Eğer o kimse dediği gibi ise ne âla; aksi takdirde sözü, kendi aleyhine döner."

Insanlar konuşa konuşa anlaşırlar. Bu büyük ölçüde doğru, fakat insanlarla sağlıklı bir iletişimde, varış yolu üstündeki istasyonlar gibi geçilmesi gereken 10 merhale var. Her merhalede kısaca durup durum değerlendirmesi yapmak gerekir.

Ne düşündüm? Ne demek istedim? Ne dediğimi sanıyorum? Ne dedim? Muhatabım benden ne işitmek istedi? Ne işittiğini sandı? Ne işitti? İşittiğinden ne anlamak istedi? Deddiğimden ne anladığını sandı? Fiilen ne anladı?¹

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın raporunu okurken, bu ihtimalleri sorgulayarak değerlendirme yapmak oldukça önemli. Hatip ne diyor? Onu kendine göre söyletmek isteyen ne çıkarıyor? Meşhur Farsça beytin tam yeri: "Men çe gûyem, tenburem çe zened?" (Ben hangi havadayım, tamburum ne havada? Benim söylediğim nerede, karşımdakinin anladığı nerede?)

50 yıldan fazla bir zamandan beri konuşan, ülkemizin her tarafında konuştukları, yazdıkları izlenen muhterem Fethullah Gülen'in dedikleri pekiyi anlaşılmış olduktan sonra, faşist bir yönetimin propagandasıyla sun'i bir ortam meydana getirildi. "Biz elli senedir işitme, görme ve anlama engellisiymişiz. Şimdi seni yeniden dinlemek ve duymak istediğimiz bir takım yanlışlarını bulmak istiyoruz" vesvesesi üflendi. Evet, bu rapor hadisesi bundan ibarettir. İslam'a bağlılığı gün gibi aşikâr bir zatı İslam dışı göstermek kolay olmadığından, hazırlatılan rapor tutarsız söz yığınının ibaret olmuştur. Bu metni Din İşleri Yüksek Kurulu'nun hazırlama ihtimali bence oldukça zayıftır. Zira onlar yeterince tanıdıkları bu zatta İslam dışı fikirleri bulmanın pek kolay olmadığını bildiklerinden, yeni yetme birkaç raportöre verilen talimatla alelacele hazırlatılmış ve siyasi otoritenin emri ile imzalatılmıştır.

Böyle olunca, girişte sunduğum 10 merhale-den beşinci ihtimal devreye girmiş ve muhatap, söyleneni değil de bulmak istediklerini yazmış. Önyargı ile İslam, ilim ve takva beldesinin kapısı Hz. Ali radiyallahu anı, hakem kabul ettiğinden dolayı mahkûm eden Haricî kafa: "Kur'an, 'Allah'tan başka Hakem aramak olmaz' diyor

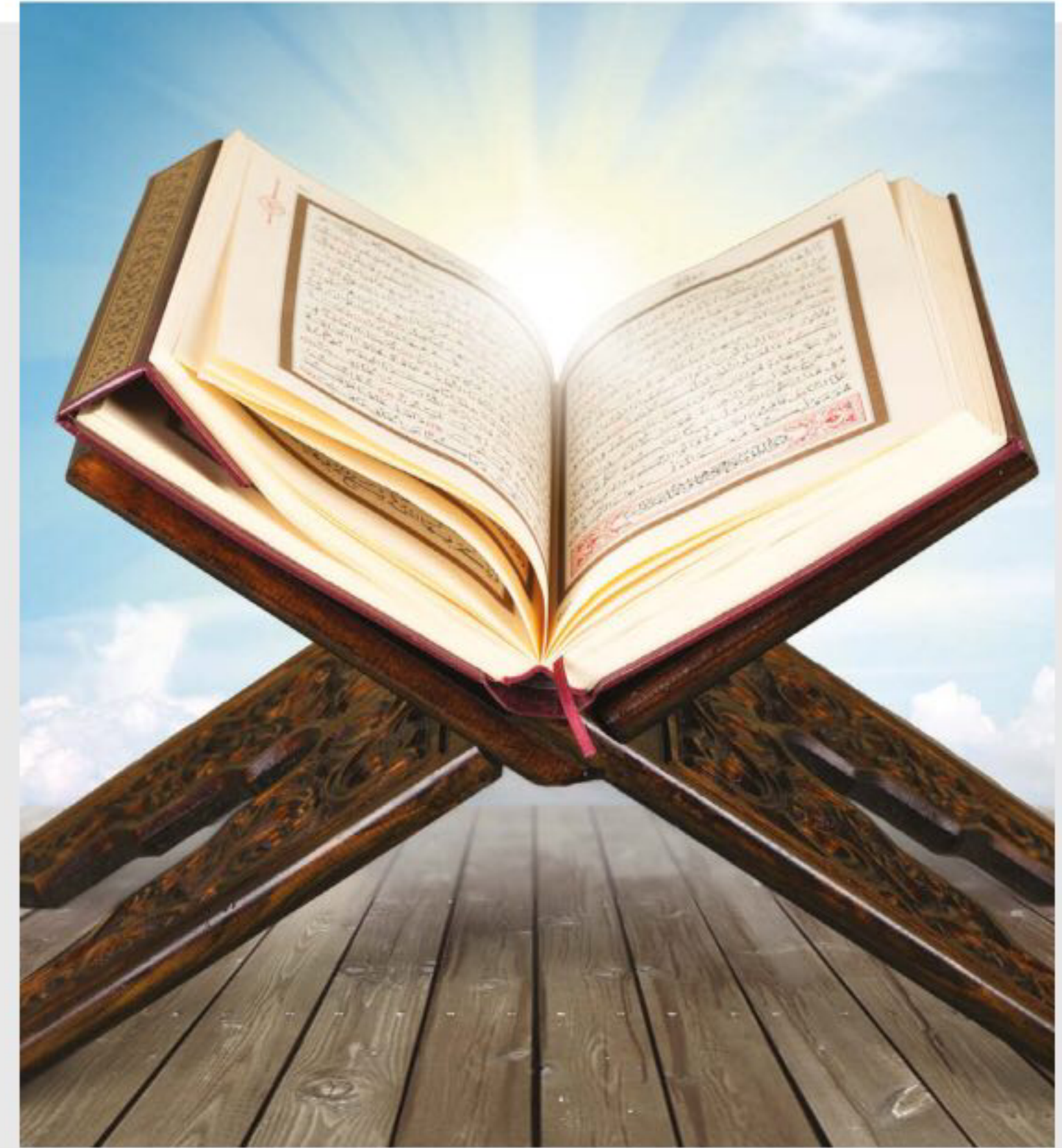
(En'âm, 6/114). Sen ise ona muhalif davrandın" dediler. O: "Bu, yanlış maksat için kullanılan doğru bir söz! Dediğiniz doğru, Allah'tan başka gerçek Hakem olmaz. Fakat O, hükmünü Kur'an'da bildirdi. Kur'an bir kitap olarak kendisi bu hükmü uygulayamaz. Onu insanlardan birinin uygulaması gerekir. Benim yaptığım da bundan ibaret" dedi.² Fakat ne çare, Haricî kafa düşünmedi. Dinden çıktı diye Hz. Ali gibi, Hz. Peygamber'in (aleyhissalâtü vesselâm) övgülerine mazhar olmuş pek büyük bir ilim ve takva âbidesini katletti. Onu vuran zalim kılıç, maalesef günümüze kadar da kınına girmede. Hâlbuki o hazret, kendisine kılıç çekenler hakkında mürted dememiş, "Bize karşı çıkan din kardeşlerimiz" demişti. Müslümanlığına delil olan biri hakkında "İslam dışına çıktı" demenin vebalini iyi bilirdi.

Bu konu ile ilgili ayet-i kerimeleri ve Peygamber Efendimiz aleyhissalâtü vesselâmın hadis-i şeriflerini değerlendiren fukaha-i kiram: "Bir meselede doksan dokuz ihtimal küfre ve bir ihtimal de küfür olmadığına olursa, küfürde olmamak suretiyle fetva vermek gerekir" diye hükmetmişlerdir.³ Hem İmam-ı Âzam Ebû Hanife'nin kapı gibi ölçüsünü unutmayalım: "Kişi İslam'a hangi kapıdan girmişse o kapıdan çıkar."⁴

İmam Tahâvî (ö. 321/933) Ehl-i Sünnet akidesini toplayan meşhur eserinin Giriş'inde şöyle der: "Bu kitap, İmam Ebû Hanife, Ebû Yusuf ve Muhammed Şeybanî gibi fakihlere göre -Allah hepsinden razı olsun- Ehl-i Sünnet akidesini beyan etmektedir.⁵ Tahâvî metinde de onların akidesini şöyle ifade eder: "Kişi imana nereden girmişse ancak onu inkâr etmekle oradan çıkar."⁶ Görüldüğü gibi, bu da farklı lafızla tamamen aynı mânâyı beyan etmektedir. Yani kelime-i şهادet ile Allah'ı Rab, Hz. Muhammed'i (sallallâhu aleyhi ve sellem) onun elçisi kabul etmekle kişi İslam'a girer, ancak bunu inkâr etmekle o binadan çıkar. Bu kapı gibi ölçüyü görmezden gelen, kişiyi paketleyip balkondan yere sarkıtmaya kalkarsa bu iş geçerli olmaz, ama buna giren, balkondan düşebilir. Kimsenin de bu duruma düşmesini temenni etmem.

Kur'an-ı Hakîm, Allah'ın (celle celâluhu) kıyamete kadar gelecek insanlığa rehber olarak gönderdiği İslam medeniyetinin güneşi, temeli, anayasası ve bütün İslamî ilimlerin kendisinden kaynaklandığı, kütüphaneler dolusu kitapların mânâlarını kapsayan mukaddes bir kitaptır. Tefsir, Usul-i Tefsir, Esbab-ı Nüzul, Usul-i Fıkıh, Fıkıh, Hadis, Akaid, Kelam, Tasavvuf, Ahlak, Belagat, Ahlâk-ı İslamiyye gibi ilimler, onu gereği gibi anlamanın yol ve yöntemlerini göstermektedir. Bunlardan habersiz Haricî tavrı, onu layıkıyla anlamaktan çok uzaktır. Kur'an'da ve dine müteşabih, muhkem, umum, husus, mutlak, mukayyed, esbab-ı nüzul, mecaz, hakikat, teşbih, istiare gibi kavramlar bulunmakta olup onların maksatlarının bu ilimlerin prensiplerine göre anlaşılması gerektiğini İslam âlimleri bildirmişlerdir. Maalesef rapor, bu ilimlerin kural ve prensiplerini yeterince uygulamaktan uzaktır. Ezcümle: 14. sayfada, "Caminin kürsüsünde Allah vardır. Cemaatin arasında Muham-

|||||

10 ÇAĞLAYAN | ŞUBAT 2019

lantıyı şereflendirmek için bulunan, gönülleri-
mizin sultanı, gönüllerinizin sultanı, insanlığın
efendisi Hz. Muhammed Mustafa vardır. Ve sizi
böyle bir mülâhaza altında, camide hatırlataca-
ğım, çağıracağım, davet edeceğim gibi ukalaca
şeylerden kaçınarak, sizi, böyle bir tablo kar-
şısında camide bulunduğunuz şeyleri takdire
davet ediyorum. Kalpleriniz, benim anlayış ve
idrakimin çok üstünde bunu takdir ediyordur
zannediyorum. Onun için hoca da girse, devlet
başkanı da girse, başbakan da girse; burada bi-
zim kalplerimize saniyede, yetmiş defa nazar
eden Allah var, celle celâluhu! Ve burada O'nun
gözünün içine bakan, O'nun cemâl-i bâkemâ-
lini müşahede eden Hz. Muhammed Mustafa
vardır. Çünkü cemaat, onun cemaatidir, çünkü
sultan odur, çünkü sikkeyi basan odur; tuğrayı
kesen odur.”¹⁰

Bu pasajı verdikten sonra rapor şu sonuca
varıyor: “Konuşmada başlıca üç sakıncalı söy-
lem yer almaktadır:

- 1- Gülen'in konuştuğu kürsüde Allah vardır.
- 2- Peygamber Efendimiz Allah'ın gözünün
içine bakmaktadır.
- 3- Hz. Peygamber, Gülen'in hitap ettiği ce-
maatin arasındadır.”

Bu değerlendirme, acınacak bir anlayış se-
faleti sergiliyor. “Allah'tan başka Hakem yok”
diyen Haricî bile bu kadar tutarsız olmamıştı.
Şöyle diyor:

“Gülen'in konuştuğu kürsüde Allah'ın bu-
lunduğu iddiası Yüce Allah'a mekân isnat et-
mek anlamına gelir. Yüce Allah “mekândan
münezzeh” olduğu için O'na mekân isnat
eden söylemler kullanmak İslam inancına
kesinlikle aykırıdır. Hatta bazı Hanefi âlim-
ler, “Allah semadan ve arştan bizi gözlemek-
tedir” ifadesini kullanmanın bile sahih Allah
tasavvuruyla bağdaşmayan, kişinin imanını
zedeleyen bir davranış olduğunu ifade et-
mişlerdir.¹¹ Buna rağmen örgüt lideri, inanç
bakımından risk taşıyan, kişinin imanını teh-
likeye sokan bu ifadeleri pervasızca, kitlele-
ri etkilemek için kullanmış; onun tarafından
Allah, -hâşâ- cami kürsüsüne yerleştirilmiş-
tir. Allah'a göz isnad edilmesi ve Hz. Peygam-
ber'in onun gözünün içine baktığının ileri
sürülmesi Yüce Allah'ı cisim olarak düşünen
veya O'na cismanî özellikler nisbet eden tam
bir ‘Mücessime’ ve Allah'ı yaratıklara benze-
ten ‘Müşebbihe’ tavrıdır.”

Şu hadis-i şeriflerin ışığında hatibin söyle-
diklerini anlamaya çalışalım:

Ebu Hüreyre (radiyallâhu anh) Allah Resulün-
den (aleyhissalâtü vesselâm) naklediyor: “Bir grup
insan Allah'ın evlerinden bir evde toplanır, Al-
lah'ın kitabını okur ve aralarında onu müzake-
re eder (ders yaparlarsa) mutlaka üzerlerine
maddî manevî huzur, rahatlık iner, onları rah-
met kaplar ve melekler çevrelerini kuşatır ve
Allah o kimseleri Kendi yanında bulunan me-
lekler arasında anar.”¹²

Bir hadis-i kudside, Resulullah (aleyhissalâtü
vesselâm): “Allah Teâlâ şöyle buyurdu: ‘Ben ku-
lumun beni düşündüğü gibiyim. Beni hatırlayıp
zikrettiğinde onunla beraberim. O Beni kendi
başına hatırlar ve anarsa Ben de onu aynı şekil-
de anarım. Şayet Beni bir topluluk içinde anar-
sa Ben de onu daha hayırlı bir topluluk içinde
anarım.’”¹³

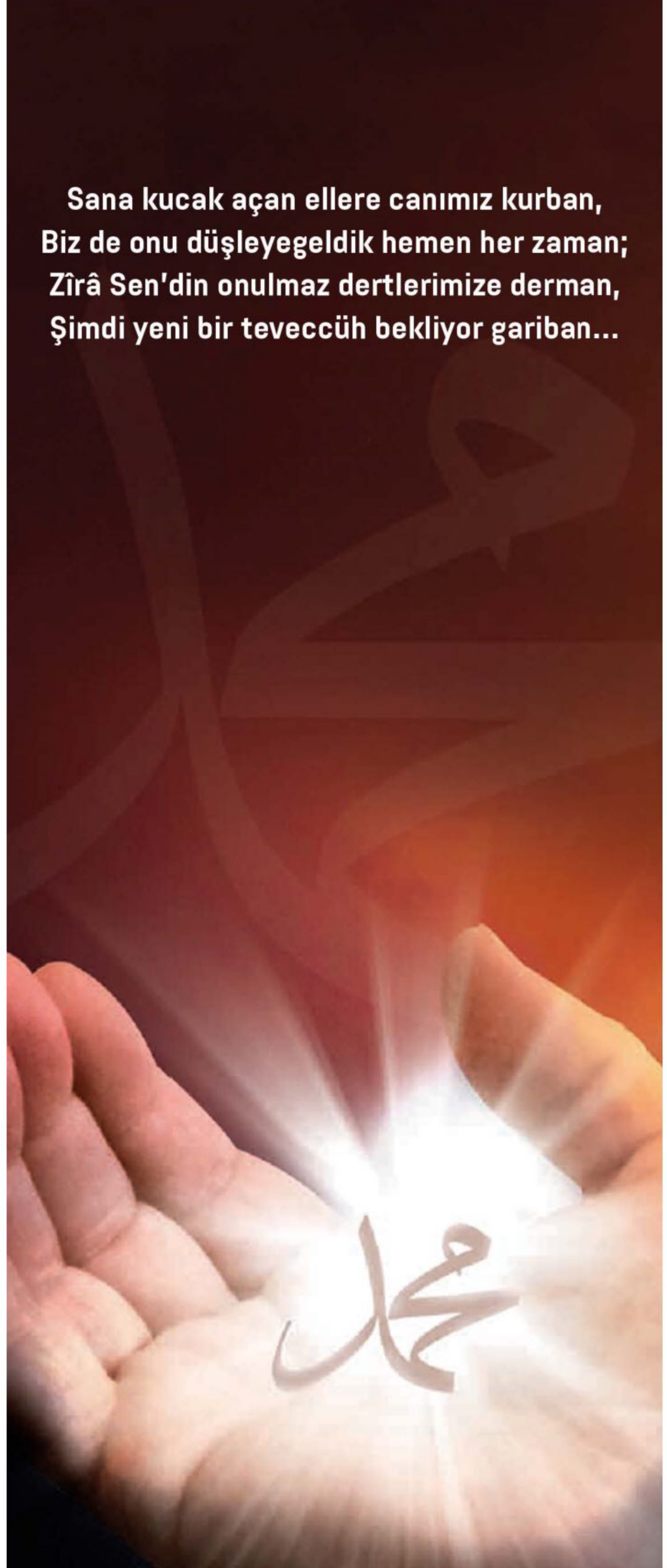
Bu hadis-i şerifler şu manaları ihtiva edi-
yor: Cami, Allah'ın evidir. Allah'ın kitabını,
dinini öğrenmek, O'nu anmak için orada top-
lanan cemaat, O'nun rahmet nazarı altındadır.
Melekler onların yanına varıp onlara refakat
ederler. Allah onlardan razı olduğu için, Mele-i
â'la'daki melaikeye, o kullarını takdir ettiğini
bildirir. Allah Kendisini zikreden kulu ile bera-
berdir. O, Kendisini zikreden kulunu anar, över.
Bu hadislerde müteşabih ifadeler var. Ayet-i
kerimelerde de Allah'a; ayn yani göz (*Tâhâ*,
20/39); a'yun yani gözler (*Hud*, 11/37; *Mü'minun*,
23/27; *Tur*, 52/48); Allah'ın vechi yani yüzü (*Kasas*,
28/88; *İnsan*, 76/9; *En'âm*, 6/52), Allah'ı önünde bul-
ma (*Nur*, 24/39) gibi müteşabih ifadeler vardır.
Din dili, bu gibi kendine has ifadelerle Allah'ın
varlığını insanlara hissettirir. Selbi sıfatlardan
ziyade sübuti sıfatlarla O'nu tanıtır. Felsefi so-
yut kavramlardan çok, müşahhas kavramlarla
ilahi hakikatleri insan anlayışına yaklaştırır.
Bunlar yaratıklara ait bazı sıfatlar isnad edi-
yor intibai verse de, “O'nun benzeri hiçbir şey
yoktur” (*Şûra*, 42/11) gibi muhkem ayetlerin
ışığında anlaşılmışlardır. Bu lafızları Yüce Al-
lah'ın münezzehiyetine layık bir tarzda tefsir
eden ilimler olduğundan, böylesi müteşabih
ifadeleri anlamada İslam ümmeti başından
beri müşkülât çekmemiş, ilmî seviyesi yüksek
olmasa, hatta ümmî olsalar dahi Müslümanlar
bunları kelim-i ilahinin maksadına uygun ola-
rak, siyaka göre, O'nun rızası, inayeti, rahmeti,
tevfiki veya ilmi mânâlar ışığında anlamışlar-

dır. Camiye giriş âdâbını anlatan birçok vaiz: “Allah’ın evine giriyorsunuz. O’nun huzuruna çıkacaksınız. Ona göre bir huşû ve vakar ile girin” gibi hatırlatmada bulunur. Bu gibi ifadelerden kimse Allah’ın bir mekân içinde olduğunu düşünmez. Raporun iddia ettiği üzere Hatibi; Mücessime, Müşebbihe gibi Allah’ı yaratıklara benzeten fırkalara sokuşturmaya çalışmak, gerçekten sırtıtmakta, “Ben ne diyorum, muhatabım ne çıkarıyor?” sözüne masadak olmaktadır. En büyük iki akaid imamından biri İmam Eş’arî (ö. 324/935) Müslümanlar içinden çıkmış olup bazıları çok uçuk iddialarda bulunan, birçok kimsenin küfre girdiler diye nitelendireceği, yüzden fazla fırkanın inançlarına yer verdiği kitabına Makalatu’l-İslamiyyin ve İhtilafu’l-Musallin adını vermiştir. Kur’an’ı kabul edip Ehl-i Kible olan bütün bu inançlardan hiç birini İslam dışına çıkarmamıştır. Raporu hazırlayanlar bunu göz ardı ederlerse, Fethullah Gülen Hocaefendi’yi ve onu takdir eden camiayı değil de asıl kendilerini tehlikeye attıklarını düşünmelidirler.

Dipnotlar

1. Bernard Werber, *L’Encyclopédie du savoir relatif et absolu*, Paris, Éd. Albin Michel, 2000, s. 34.
2. Şehristanî, *El-Milel ve’n-Nihal*, s. 111.
3. İbn Âbidin, *Reddu’l-Muhtar*, Dâru’l-Fikr, Beyrut 1992, 4/224.
4. Kemaleddin Ömer ibn Ahmed, *Buğyetu’t-taleb fî tarihi Haleb*, Dâru’l-Fikr, 6/2893.
5. Gaznevî, *Şerhu Akîdeti’t-Tahâvî*, s. 22.
6. A.g.e., s. 115.
7. Buharî, *Sahih*, Edeb, 44.
8. Müslim, *Sahih*, 1, 19.
9. Buharî, *Sahih*, Kitabu İstitabeti’l-mürteddin, 6.
10. Görüntülü Vaazlar 1-Hisar 1, Kutsilerin Takvası, dk. 10:40-12:00.
11. Yahyâ b. Ebû Bekr el-Hanefî, *Kitâb fî Beyânî’l-İtikâd*, s. 18.
12. Müslim, *Sahih*, Zikr, 38. Bu anlamda daha uzun diğer bazı hadisler için bkz: Müslim, *Sahih*, Zikr, 25; Buharî, *Sahih*, Daavat, 66.
13. Buharî, *Sahih*, Tevhid, 15.

**Sana kucak açan ellere canımız kurban,
Biz de onu düşleyegeldik hemen her zaman;
Zîrâ Sen'din onulmaz dertlerimize derman,
Şimdi yeni bir teveccüh bekliyor gariban...**

Sesli
Dinleyin

Soner Efe

Bilim

OZMOREGÜLASYON VE HAYVANLARDA

SU DENGESİ

Deniz omurgasızlarının çoğu ozmotik uyuma sahiptir. Toplam ozmolariteleri deniz suyuyla aynıdır.

Yeryüzünde şahit olduğumuz canlıların fizyolojik sistemleri, hücrelerden dokulara kadar, sıvı ortamlar içinde faaliyet gösterir. Bu sistemlerin düzgün çalışabilmesi için iç ve dış ortamlardaki su ve çözünen madde konsantrasyonlarının dengede olması veya bu dengeyi vücut içerisinde sağlayacak mekanizmaların bulunması gerekir. Aksi takdirde canlıların hayatlarını devam ettirmesi mümkün değildir.

Hayvanların çok değişik ortamlarda yaşadıklarını düşünürsek bu işin hiç de kolay olmadığını anlarız. Mesela, tatlı suda yaşayan hayvanlar, vücutlarının içindeki şartlara göre daha seyreltik bir ortamda yaşadıklarından her zaman su alıp şişme ve çok miktarda tuz kaybetme tehlikesiyle karşı karşıyadırlar. Ancak Rabbimiz, sonsuz ilim, kudret ve hikmetiyle, bu hayvanları su alımını azaltacak, madde korunumunu sağlayacak ve gerekli tuz ve mineralleri dışarıdan alabilecek uyum mekanizmaları ile yaratmıştır.

Öte yandan çöl gibi ortamlarda yaşayan hayvanlara baktığımızda, onlara da kurutucu sıcaklarda su kaybını azaltan ve tuz atılımını sağlayan mekanizmalar ihsan edildiğini görürüz.

Her bir canlı yaşadığı ortama uygun yapılar, özellikler ve davranış biçimiyle yaratılmıştır. Su dengesi ve azotlu metabolik atıkların vücuttan atılması birbiriyle ilişkilidir. Hayvanlarda özellikle protein ve dolayısıyla da aminoasitlerin yıkımı dikkat çekicidir. Cenab-ı Hakk'ın takdir ettiği minimum israf prensibiyle faaliyette bulunan canlılar, fazla aminoasitleri atmayıp kullanabileceği kısımları alır ve zararlı kısımları vücutlarından uzaklaştırırlar. Yapısında karbon, hidrojen, oksijen ve azot bulunan aminoasitler, "deaminasyon" dediğimiz bir işlemle parçalanır ve bu sırada hücreler için zehirli olan azotlu atık bileşikler tezahür eder. Az ya da çok yoğun ortamlarda yaşayan hayvanlar, azotlu atıklarını az veya çok su gerektirecek şekillerde atarak bulunduğu ortama göre su kaybını azaltan veya çok su atımını sağlayan boşaltım mekanizmalarına sahiptirler.

Canlıların su ve çözünen madde kesafetini dengeleme işlemine ozmoregülasyon denir. Parçacıkların yoğun bir ortamdan daha az yoğun bir ortama hareket etmelerine difüzyon diyoruz. Suyun difüzyonu olan ozmoz ise, serbest su moleküllerinin çok olduğu bir ortamdan az olduğu diğer bir ortama seçici geçirgen bir zar-dan geçişidir. Bu basınca "ozmolarite" denir. Bu durumda yoğun tuzlu suya konan bir alyuvar, kendi sitoplazması daha az yoğun olduğu için daha fazla serbest su molekülüne sahip olacağından ozmozla su kaybedip büzüşecektir. Saf suya konduğunda ise, ozmozla su alıp şişip patlayacaktır. Eğer her iki ortamda aynı ozmolariteye sahipse buna "izoozmotik" denir. Hayvan hücrelerinin bitki hücreleri gibi çeperleri olmadığı için kesafet farkından çok daha çabuk etkilenmektedirler. İzoozmotik şartlar haricindeki her iki durumda da hücre zarar görecektir. Bu yüzden ozmoregülasyon, hücrelerin ve neticesinde de organizmanın hayatını devam ettirebilmesi için hayati önem taşımaktadır.

Su dengesini korumada iki temel çözüm vardır. Birincisi, sadece deniz hayvanlarında görülür ki çevreyle izoozmotik olmaktır. Bu şekilde, hücre içine ve dışına su ve madde alış-verişi dengede olan bu hayvanlar, aktif olarak iç ozmolaritelerini dengelemek zorunda olma-

dıklarından bu hayvanlara "ozmo-uyumlular" diyoruz. İç ozmolaritelerini sürekli kontrol altında tutmak zorunda olan hayvanlara ise "ozmo-düzenleyiciler" denir. Vücut sıvılarıyla yaşadıkları ortamın kesafeti farklı olduğu için sürekli olarak su ve madde dengesini sağlamak zorundadırlar. Kerim Rabbimizin sonsuz rahmetinin bir eseri olarak, bu hayvanlar eğer az yoğun bir ortamda yaşıyorsa, vücutta ozmozla alınan fazla suyun atılmasını sağlayan bir mekanizmayla; çok yoğun bir ortamda yaşıyorsa, vücutta su alacak veya su kaybını azaltacak mekanizmalarla donatılmışlardır.

Hayvanların çoğu, ortamın ozmolaritesinin aşırı nispette değişmesine dayanamaz ve ölür. Bazı hayvanlar ise, ortamdaki ciddi kesafet farkına dayanabilecek şekilde yaratılmışlardır. Buna en güzel örnek somon balıklarıdır. Somon balıkları doğdukları nehir yataklarından okyanusa yüzüp daha sonra doğdukları yere geri gelirler. Yani hayatlarının bir bölümünü tatlı sularda, bir bölümünü ise tuzlu sularda geçirirler. Somon balığının vücudunun bu iki zıt ortama uyumu hayret vericidir. Başka bir örnek, tilapia balıklarıdır. Balık çiftliklerinin favori seçimi olan bu balıklar, tatlı ve "acı sular" da (tatlı sulardan daha fazla tuzlu, deniz suyundan ise daha az tuzlu sular) yaşayabilirler.

Deniz Hayvanları

Deniz omurgasızlarının çoğu ozmotik uyuma sahiptir. Toplam ozmolariteleri deniz suyuyla aynıdır. Su dengesinde sıkıntı yaşamayan bu hayvanlar, ihtiyaçları olan bazı maddeleri deniz suyundan sürekli alırlar. Deniz omurgalıları ise ozmotik düzenleyici karakterindedir. Bu canlılar için deniz, su kaybına yol açan bir ortamdır. Yoğunluğu çok olan deniz suyu, bu hayvanların sürekli su kaybetmesine sebep olur. Kemikli balıkların vücut sıvılarının yoğunluğu az olduğu için, sadece su kaybetmekle kalmayıp hem difüzyonla hem de yedikleri besinlerle tuz alırlar. Sevk-i İlahiyle, balıklar bu dengeyi çok miktarda su içerek sağlarlar. Balıkların solungaçları ve derileri tuzun aktif atılmasında görev alırlar. Solungaçlardaki bazı hücreler, klor iyonlarını aktif olarak, sodyum iyonlarını da difüzyonla atarlar.

Deniz balıklarının böbrekleri de bu dengeye katkıda bulunacak şekilde yaratılmıştır. Balık böbrekleri, fazla kalsiyum, magnezyum

ve sülfat iyonlarını atarken çok az su kullanır. Köpekbalıkları ve bazı kıkırdaklı balıklara ise, farklı bir ozmoregülasyon mekanizması bahsedilmiştir. Sürekli tuz alan bu balıklar, bu tuzların bir kısmını böbrekleri yardımıyla, geri kalan fazla tuzları ise, “rektal bez” denilen özel bir organla atarlar. Köpekbalıkları ozmozla su almazlar. Bunun en önemli sebebi, vücutlarındaki üre miktarının yüksek olması yüzünden, köpekbalıklarının ozmolaritesinin, denizin ozmolaritesine çok yakın olmasıdır. (Köpekbalığı eti yiyenler, eti pişirmeden önce tatlı suda bekletip üreden temizlerler). Köpekbalıkları su kaybetmediği için su içme ihtiyacı da hissetmezler. Yedikleri besinlerden aldıkları su yeterlidir.

Tatlı Su Hayvanları

Tatlı su hayvanları sürekli ozmozla su alıp difüzyonla su kaybederler. Bulundukları ortama uygun yaratılan bu hayvanların vücut sıvılarının toplam ozmolaritesi, deniz hayvanlarınınkine göre çok azdır. Mesela, bir deniz yumuşakçasının ozmolaritesi 1000 mosm/l iken tatlı su midyesinin sadece 40 mosm/l'dir. Tatlı su hayvanlarının çoğu, su dengesini, bol miktarda seyreltik idrar atarak sağlar. Böylece çok suyla az madde atılır. Kaybedilen tuzlar ise, besinlerle ve solungaçlardaki özel hücreler vasıtasıyla alınır.

Geçici Sularda Yaşayan Hayvanlar

Su kaybı hayvanlar için ölümcüldür. Rabbimiz, geçici su birikintilerinde yaşayan bazı omurgasız canlıları, bulundukları ortam kurduğunda, vücutlarındaki suyun tamamını kaybettiği hal-

de hayatiyetlerini devam ettirebilecek şekilde yaratmıştır. Bu mükemmel uyum mekanizması “anhidrobiyoz” (kuraklık halinde kist şekline bürünerek uyuşuk bir durumu geçme) olarak adlandırılmıştır.

1 mm'den küçük olan su ayıları buna en çarpıcı örnektir. Normal halde vücut ağırlıklarının %85'i sudur. Ancak bu oran %2'e düşse bile hayatını devam ettirebilecek şekilde yaratılmışlardır. Toz gibi kupkuru olarak onlarca yıl hayatta kalabilirler. Biraz su ekleyince, hemen şişip beslenmeye başlarlar.

Kara Hayvanları

Su, kara hayvanları için de çok önemlidir. Su kaybını önleyici mekanizmalar, kara hayvanlarının önemli özelliklerindendir. İnsanlarda %12'lik su kaybı, ölüme yol açar. Çölde yaşamak için yaratılmış develerde bu rakam iki katıdır. Böceklerdeki kitin yapıdaki dış iskelet, kara salyangozlarının kabukları, çoğu omurgalının keratinli ölü deri hücreleri, bu uyum mekanizmalarına birtakım örneklerdir.

Bazı hayvanlar ise sadece geceleri aktif olup gündüz sıcağından kendilerini korur ve bu sayede daha az su kaybederler. Kara hayvanları önemli miktarlardaki suyu, idrar ve dışkı yoluyla yitirirler. Su dengesi; içtikleri su ve yedikleri besinlerle sağlanır. Çölde yaşayan ve bazı sürüngen ve böcekleri yiyerek beslenen çöl kuşları, kendilerine bahsedilen harika metabolizmaları sayesinde su içme ihtiyacı duymazlar. Kanguru fareleri o kadar az su kaybederler ki su ihtiyaçlarının %90'ını solunum metabolizması ürünü sudan, geri kalanını ise, beslendikleri tohumlardan elde ederler.

TEKNOLOJİK YENİLİKLERİN GELECEĞİ

Teknolojik yenilikler için yeni bir fikir sahibi olmak önemli bir adım olsa da eğitim, uzmanlık ve disiplinli çalışma da başarı için kritik öneme sahiptir. Eğitim yoluyla, yeni nesillere, dünyayı müspet mânâda değiştirebilecek yenilikçi fikirler üretmeleri adına ilham verebiliriz.

Bilim kurgu filmlerinde akıl almaz teknolojileri gördüğümüzde, çoğumuz bu teknolojilerin ne zaman kullanılacağını merak ediyoruz: uçan arabalar, uzay gemileri, ısıtılma ve diğerleri... Bu yeniliklerden bazıları artık günlük hayatın bir parçası oldu; ancak bazıları ise hala yıllarca uzakta.

Atılımlar ve yenilikler, köklü bir fikirle başlar. Sıra dışı analiz, tasarım ve hayal yetenekleri olan kişiler, bir süreci veya ürünü geliştirmeye çalışmazlar, genellikle mevcut bir çözümü veya yaklaşımı değiştirir veya mevcut bir teknolojik uygulama yerine başka bir uygulamayı ikâme ederler. Geleceğinizi şekillendirmek için başkalarını beklemenize gerek yoktur.

Fikirler her yerden gelebilir. Bazen bir konuşma, bir kitap, hatta bir rüya¹ yeniliğin kaynağı olabilir. İnternet muazzam ölçüde bilgi ve ilham kaynağı sağlar. Bir kişi, bir fikri geliştirmek veya bir patent başvurusu yapmak için kolayca araştırma yapabilir. Ortalama bir internet kullanıcısı, çevrimiçi kurslar almak, soru sormak ve uzmanlardan cevaplar almak için yeni araçlara ve platformlara kolayca erişebilir. Coursera, Udacity ve edX² gibi platformlar, ücretsiz ve yüksek kaliteli eğitim içeriği ve araçları sunar. Bu platformlardan kolayca ders alabilir, kendinizi geliştirebilir ve yeni yetenekler edinebilirsiniz.

“Crowdsourcing” (kitle kaynaklı çalışma), bir soruna yenilikçi bir çözüm bulmak için başka bir alternatiftir. Birçok şirket ve kuruluş, şu anda yenilikçi fikirleri tespit etmek için yarışmalar düzenliyor, bilim ve mühendislik alanında birçok sorun için sıra dışı çözümler arıyor. Kitle kaynaklı çalışma yaklaşımı, şirketlerin önemli teknik, sosyal, siyasi ve ilmî zorlukları aşmak için dünyanın en zeki kişilerine erişmelerini sağlar. Hükümetler ve büyük şirketler de büyük ölçekli ilmî ve teknolojik projeler için teşvikler sunmaktadır. Bu yaklaşımın iyi bilinen bir örneği XPRIZE müsabakasıdır.³ XPRIZE Vakfı gelecekteki sorunları çözmeye yardımcı olmak için yarışmalar düzenliyor. XPRIZE’in çözüm aradığı konulardan biri, Dünya yüzeyinin 100

Yenilikçi fikrinizi sağlam bir temelde tasvir ve tarif ettikten sonraki adımınız, fikrinizi hayata geçirmek için finansman bulmaktır. Günümüzde yakın çevreden borç alınması, melek yatırımcılar, yeni kurulmuş ve gelişme aşamasındaki şirketler için düzenlenen yarışmalar, girişim sermayesi finansmanı ve “crowdfunding” (kitle fonlaması) adı verilen yeni bir yaklaşım da dâhil olmak üzere pek çok finansman mekanizması bulunmaktadır. Kitle fonlaması, her biri küçük bir meblağda bağışta bulunan çok sayıda (genellikle anonim) yatırımcıdan bir proje veya fikir için finansman toplama sürecidir. Kitle fonlaması sektörünün 2020 yılına kadar 90 milyar dolara ulaşması bekleniyor. Sanat eserleri, filmler, teknolojik ürünler ve bilgisayar oyunları için 24 saatten kısa bir sürede, bir milyon doların üzerinde sermaye toplayan birçok başarılı kitle fonlaması kampanyası mevcuttur. Şu ana kadar bilinen en başarılı kitle fonlama kampanyası, “Star Citizen” adlı çevrimiçi bir bilgisayar oyunu için yapıldı. 37 milyon dolarlık bir fon toplandı.⁴ Kitle fonlama platformları, fikirler ve ürünler için pazarlama, reklam ve sosyal medya erişimleri konusunda da destek olmaktadır.

Yenilikçi bir fikirle finansman temin etmek mümkün olsa da bu fikri gerçek hayatta uygulamanın mümkün olduğunu ispatlamak için fonksiyonel bir prototipe sahip olmak önemlidir. Prototip imali, fikrinizi başkalarına göstermek için önemli bir adımdır. Üç boyutlu baskı alanındaki gelişmelerle prototip üretmek her zamankinden daha kolaydır. Düşük maliyetli üç boyutlu baskı, lokal olarak üretim ve prototip imalini mümkün kılar. Üç boyutlu baskı uzun bir süredir var olsa da sadece büyük şirketler için geçerli olan, pahalı bir teknolojiydi. Yeni teknolojik gelişmeler, bu baskı tekniğini, şahsî kullanım için de uygun bir hale getirdi. Bir ürünün üç boyutlu modelini kolayca tasarlayabilir veya bunu dijital olarak indirebilir, deneme veya günlük kullanım maksadıyla evde yazdırabilirsiniz. Birçok baskı mağazası artık üç boyutlu baskı işleri için çevrimiçi siparişleri kabul ediyor.⁵ Bu baskı tekniği, yenilikçi girişimcilerin, bağış toplama sürecine ve seri üretime başlamadan önce, ürünlerinin bir prototipini üretmelerini ve test etmelerini kolaylaştırabilir.

Üç boyutlu yazıcı teknolojisinin mevcut seviyesi, çoğunlukla bir ürünün elektronik olmayan bileşenleri için baskı yapılmasını sağlar. Elektronik bileşenler ve prototiplerin hesaplama yapan

kilometre üzerinde üç kişiyi taşıyabilen ve bunu iki haftada iki kez yapabilen bir uzay aracı inşa etmek ve fırlatmaktır. Uzay ile ilgili diğer bir zorlu görev, Ay yüzeyine güvenli bir şekilde inmek, orada 500 metre seyahat etmek ve Dünya ile iki kez iletişim kurmaktır. Bu yarışmalar, sadece şirketlerin bilim ve teknolojinin sınırlarını zorlamasına izin vermekle kalmıyor, aynı zamanda ticarî projelerin de uygulanmasını sağlıyor.

Yenilik, fizikî ürünler ve donanımlarla sınırlı değildir. Geleneksel bir işletmeyi iyileştirmek veya yıkıcı bir teknolojik yenilik (kendinden öncekilerin yerini hızlı bir şekilde alan teknoloji) için kolayca bir mobil uygulama geliştirmek mümkündür.

=====

birimleri konusunda, elektroniğe dair bilgileri açık kaynak yaklaşımıyla paylaşan platformlardan istifade edilebilir. Donanım geliştirenlerin, elektronik parçalar, sensörler ve motorlar kullanarak prototip üretmelerini sağlayan birçok platform vardır. Sanatçılar ve tasarımcılar da birçok ilgi çekici proje üretmektedir: Kahveniz hazır olduğunda size bir mesaj gelmesini ister misiniz? Fizikî posta kutunuzda bir mektup olduğunda, bir mesaj almayı arzu eder misiniz? Bu projeler, açık kaynaklar kullanılarak gerçekleşmiştir. Bütün bu projelerle ilgili önemli bir husus ise, geliştiricilerin projelerinin gerekli bütün adımları ve ayrıntılarını, ilgili kullanıcılar tarafından kolaylıkla çoğaltılması için paylaşmalarıdır.

Yenilik, fizikî ürünler ve donanımlarla sınırlı değildir. Geleneksel bir işletmeyi iyileştirmek veya yıkıcı bir teknolojik yenilik (kendinden öncekilerin yerini hızlı bir şekilde alan teknoloji) için kolayca bir mobil uygulama geliştirmek mümkündür. Akıllı telefonlar ve yenilikçi uygulama fikirleri, taksiye binme (Uber), otel rezervasyonu yapma (Airbnb), bir ürünün fiyatını kontrol etme (Amazon) ve paylaşma (Lyft) yöntemimizi değiştiriyor. Uber, yolcuların en yakın "taksi" için rezervasyon yapmasına izin veren bir akıllı telefon uygulaması geliştirmiştir. Kullanıcılar önceden yüklenmiş kredi kartı bilgileriyle ödeme yapabilir. Lyft mobil uygulaması, yolcuların küçük bir ücret karşılığında, arabası olan yakınlarındaki diğer kullanıcılara, birlikte yolculuk yapmayı teklif etmelerini sağlayarak seyahat masraflarının paylaşımını kolaylaştırmaktadır. Airbnb, insanların odalarını, dairelerini ve evlerini, konaklamak için uygun bir yer arayan diğer kullanıcılara kiralamalarına fırsat tanır. Amazon fiyat kontrol uygulaması, tüketicilerin yerel mağazalardaki barkodları taramasına, fiyatları ve siparişleri doğrudan Amazon'daki bilgilerle karşılaştırmasına izin vererek perakende piyasasında sarsıcı bir tesir bırakmıştır.

Bu yeni yaklaşımların çoğu, akıllı telefonlar ve mobil teknolojilerle birlikte kullanıma sunulmuştur. Dünyadaki toplam akıllı telefon sayısı iki milyardan fazladır. Bir günde küçük

bir oyun geliştirebilir ve dünya çapında akıllı telefon kullanıcılarının nispeten küçük bir yüzdesi olan 20 milyon kullanıcıya ulaşabilirsiniz. Bir ürün veya hizmet için, bir günde 20 milyon müşteriye ulaşmak büyük bir başarıdır. Yeni yazılım platformları ile birçok platformda çalışan bir akıllı telefon uygulaması geliştirmek daha kolaydır. Bu yazılım araçları, geliştiricilerin uygulamayı programlamak için daha kolay bir şekilde internet teknolojilerini kullanmasına imkân tanır. Özellikle yazılım ürünleri ve hizmetlerinde bir fikri hayata geçirmek kolay bir süreç haline gelmektedir. Bütün bu yeni araç ve hizmetlerle yenilik her zamankinden daha kolay olmaktadır.

Teknolojik yenilikler için yeni bir fikir sahibi olmak önemli bir adım olsa da eğitim, uzmanlık ve disiplinli çalışma da başarı için kritik öneme sahiptir. Eğitim yoluyla, yeni nesillere, dünyayı müspet mânâda değiştirebilecek yenilikçi fikirler üretmeleri adına ilham verebiliriz.

Not: Bu makale, Amazon'un AWS bulut hizmetleri kullanılarak makine çevirisiyle İngilizceden Türkçeye tercüme edilmiş, daha sonra gerekli tashihler yapılmıştır.

Kaynak

"Future of Innovation: Ideas and Trends", *The Fountain*, Sayı: 121, Ocak - Şubat 2018.

Dipnotlar

1. Demir, Halil I., "Religious Inspirations and Scientific Inventions", *The Fountain*, Sayı: 89 / Eylül - Ekim 2012.
2. Usher, Alex, "The Future of MOOCs: Coursera and EdX", Higher Education Strategy Associates, 19 Kasım 2013, higherstrategy.com/the-future-of-moocs-coursera-and-edx/
3. XPRIZE Scientific and Technological Challenges, xpriize.org.
4. Fleming, Ryan, "Star Citizen destroys all crowdfunding records, hits \$37 million", *Digital Trends*, 22 Ocak 2014, www.digitaltrends.com/gaming/star-citizen-earns-incredible-37-mil-crowd-funding/
5. Basulto, Dominic, "How 3D printing could transform Amazon and online shopping", 13 Mart 2014, www.washingtonpost.com/news/innovations/wp/2014/03/13/how-3d-printing-could-transform-amazon-and-online-shopping/

O'nun Şem'ine Pervane

Sarardı çiçekler ve güller soldu,
Bülbülün ah u efganı kesildi;
Her yanda hazan otağı kuruldu,
Bir bir varidât-ı baharı sildi.

Tipi-boran, yollar kapalı kardan,
Gelen saksâğan sesi dört bir yandan;
Bir kez daha doldu gözler hicrandan,
İnledi arz u sema bu efgandan.

Dert yükü omuzlarda dağlar gibi,
Ceyhun olan gözyaşı çağlar gibi;
Ruhlar "Gayretullah!.." demeye durmuş,
Bu hâle arz u sema ağlar gibi.

Gelse de dört bir yandan yüz bin cefa,
Çarpsa her an kaza üstüne kaza;
Başımız yine O'nun eşiğinde,
İnse de başlara bin türlü eza.

Dönmeyiz kapısından hiç nüh-felek,
Şahit olsun buna göklerde melek;
Pervaneleriz biz şem'ine her dem,
Olsa da bu devamlı inleyerek.

Ey Rab, her şey bir yana Sen bir yana,
Vird-i zebanımız dilde bu mana;
Dönmeyiz, döndürme yolundan asla!..
Canlar kurban olmaya teşne Sana...

**Makaleyi
Sesli dinleyin**

BEYİNCİKTEKİ SIRLAR

Beyin kabuğunun bilinen ağ yapısından yola çıkan bilim insanları, beyincik içindeki ağı da anlamayı başardı. Görme, duyma ve dokunma duyularına ait sinirlerin bulunmadığı beyinciğin yalnızca yüzde 20'si hareketten sorumludur.

Bugüne kadar diğer beyin bölgelerine oranla daha az dikkat çeken beyincik, beynin arka alt kısmında bulunur. Eskiden yalnızca hareketleri kontrol etmekle sınırlı bir bölge olduğu düşünülen beyincik, aslında diğer zihni fonksiyonlarımızda da oldukça önemli rol oynayan bir organdır.

Beyinciğin duyu ve hareketlerle ilgili doğrudan bir görevi yoktur. Beyincik olmasa da beş duyuda veya ağrı hissetmede bir problem ortaya çıkmaz. Ayrıca kaslarımızın herhangi birinde felç de görülmez, ancak hareketlerimizin sırası ve koordinasyonu, dolayısıyla dengemiz bozulur.

Beyincik, hareketlerimizi tetikleyen elektrik sinyallerinin kaynaklandığı beyin yapılarından, hareketlerin tipi, sırası, hızı, programı ve yapılışı ile ilgili bilgiler alır. Bedenin ve kasların planlanan bir harekete uygun ve hazır olup olmadığının denetlenmesi gereklidir.

Bunun için beyincik, hareket gerçekleşmeden hemen önce omurilik vasıtasıyla bedenin pozisyonu, kasların o anki kasılma dereceleri ve eklemlerin acı seviyeleri hakkında duyulara ait bilgiler alır. Beyinde bir hareket emri verildikten sonra bu hareketin plana uygun yapılıp yapılmadığını kontrol ederek; beyindeki motor korteks bölgesine, gerekli hareketi düzeltici sinyaller gönderir.

Beyincik, hareketlerin yapılmasında değil, uygun bir sıra ve düzen içinde yapılmasında vazife görür. Hareketin, belirlenen hedefi aşmamasını temin eder. Beyincik hasarı olan kişiden gözleri kapalı olarak, parmak ucunu burun ucuna dokundurması istendiğinde, bunu yapamaz, zira hareketin şiddeti, beyincik tarafından denetlenemez. Bu durumda burun ucundan ileri bir hareket olur. Burnu bulmak için parmağını geri çektiğinde, yine hedef aşılar ve ancak birçok denemeden sonra burun ucuna dokunulabilir. Bu sebeple beyincik hasar gördüğünde, istirahat halinde titreme yoktur, fakat hareketle birlikte anormal bir titreme başlar.

Beyincik bir hareketten diğerine geçişte, hareketlerin zamanlamasını, sırasını ve şiddetini denetlemekle görevlidir. Başlamış bir hareket

henüz devam ederken, bir sonraki hareketin planlanmasında rol oynar. Beyincik hasar gördüğünde, hızlı hareketler yapılamaz. Hasta bir hareketi çok yavaş yapabilir.

Beyincik koşma, piyano çalma, konuşma gibi hızlı ve ardışık faaliyetlerde kısa yol oluşturarak hareketin hızlı ve koordineli bir şekilde gerçekleşmesini sağlar. Beyincik hasarında, hızlı ardışık hareketler yapılamaz. Mesela koşma veya konuşma sırasında anormallikler ortaya çıkar.

Beyincik, başlayan bir hareket esnasında, bedenden gelen bilgileri alıp hareket bitmeden beyindeki hareket alanına (motor korteks) gerekli uyarıları göndererek düzeltmeler yaptığından, kendine gelen ve çıkan sinyallerin çok hızlı taşınması gerekir. Bu sebeple beyinciğe gelen duyu lifleri ve hareketleri düzeltici motor sinir telleri, vücudun en hızlı sinyal ileten, A-alfa sinir grubuna girer. A-alfa sinir telleri, saniyede ortalama 120 metrelik bir hızla sinyal iletirler.

Beyinciğin Diğer Fonksiyonları

Washington Üniversitesi Tıp Fakültesi araştırmacıları, beyinciğin zihnî fonksiyonlarda rolü olduğunu, yalnızca harekette değil, dikkat etme, karar verme, düşünme ve planlama gibi zihnî işlemlerde de görevli olduğunu tespit ettiler.¹

Beyincik zarar gördüğünde, hareket etmekte zorlandığımız biliniyor. Yeni araştırma, beyinciğin denge, konuşma ve hareketin kalitesini belirleme yanında, düşüncelerimizin kontrolünde de görevli olduğunu ortaya koydu.

Beynin iyi bilinen kısımlardan biri olan beyin kabuğu (korteks) söz konusu olduğunda, duyarlar ve hareketlerin kontrol edildiği alanların birbirleri ile nasıl bağlantılı olduğunu biliyoruz. Ancak beyincik bölgesinin nasıl organize olduğu bilinmiyordu. Bunun sebeplerinden biri, beynin arka ve alt kısmına ait MR görüntülerinin nispeten düşük kaliteli olmasıydı.

Beyin kabuğunun bilinen ağ yapısından yola çıkan bilim insanları, beyincik içindeki ağı da anlamayı başardı. Görme, duyma ve dokunma duyularına ait sinirlerin bulunmadığı beyinciğin yalnızca yüzde 20'si hareketten sorumludur. Bu oran, beyin kabuğundaki hareketten sorumlu alanın yüzdesi ile büyük bir benzerlik göstermektedir. Kalan yüzde 80'lik kısım ise ileri seviyede zihnî faaliyetlere ayrılmış durumda: dikkat etme, hayal kurma, karar verme, planlama yapma ve hatırlama.

Bu yeni araştırmada, çalışma süresi ve zamanlaması üzerinden beyincik aktivitesi incelendiğinde, bu hayatî organın, nörolojik devrelerin son adımı olarak görev aldığı anlaşıldı. Duyu sistemleri üzerinden alınan sinyaller, ara ağlarda işleniyor ve beyin kabuğundaki bu süreçten sonra beyincik nöronlarına iletiliyor. Kalite kontrolünün akabinde son işlem çıktısı veya "algı" diyebileceğimiz sinirsel iletim, uygulama için kabuğa geri iletiliyor.

Beyincik, alkole duyarlı bir organdır. Alkolü içecek içen bir kişinin sendelemesi bu yüzden. Alkolden etkilenen beyincik nöronları, hareketi düzenleyen devrenin sonundaki kalite kontrolünü gerektiği gibi yapamaz.

Beyinciğin hareketlerin koordinasyonu ve denge dışındaki görevleriyle ilgili araştırmalar devam edecek gibi görünüyor. Her yeni keşif ve tespit, hikmetli ve şefkatli fiilleri ve eserleriyle Kendini tanıtan ve sevdiren Zat-ı Akdes'e işaret ediyor.

Dipnot

1. Marek, S. ve ark., "Spatial and Temporal Organization of the Individual Human Cerebellum," *Neuron*, 25 Ekim 2018, DOI: 10.1016/j.neuron.2018.10.010.

Eleştiri Çıkmazı

Hizmeti bir teşkilat, bir yapı olarak görenler ya da kendi varoluşlarını bu müesseselere bağlayanlar, yapı bozulup müesseseler yıkılınca, varoluşsal bir boşluğa düştüler. Hâlbuki bu insanların, çile ve imtihanın ağırlaştığı bu dönemde, Hizmetin manevî kanatları altına iltica edip dinî ve ahlakî yaşayışlarını daha da kuvvetlendirmeleri beklenirdi.

Son zamanlarda Hizmeti eleştiren yazıların ekseriyetinde, Hizmetin mahiyet ve misyonunu yeterince ve gereği gibi anlayamama problemi görüyorum.

Eleştiri meselesi bu yazıların en önemli konularından biridir. Bizce eleştirinin isabeti Hizmeti derinlemesine anlamakla alakalıdır. Hizmet bir tecdid hareketidir. Tıpkı İmam Gazali, İmam Rabbani ve Halid-i Bağdadi gibi Bediüzzaman Said Nursi de müceddittir. Üstad Bediüzzaman'ın kurduğu temeller üzerinde, muhterem Fethullah Gülen Hocaefendi; dinî yaşayışı, ferdî ve cemaat planında yeniden inşa etmiştir. Hizmetin asıl misyonu budur. Bu perspektiften bakılınca, "Hizmet, dinî hayatın inşasıdır" diyebiliriz.

Hizmet mensupları Hocaefendi'nin kitap, vaaz ve sohbetlerinin oluşturduğu maneviyyatın tesiriyle, dinî yaşayışlarında önemli bir değişim yaşadılar. Bu süreç, dinî ve sosyal alanda icra edilen aksiyonla bir kimlik, daha doğrusu "cemaat" kimliği oluşturdu. Türkiye ve dünyada yüzbinlerce insan İslamî yaşayışını Hizmet yoluyla canlandırdı. Hatta Hizmete iltisakları sebebiyle dinî yaşayışlarını belli bir kıvamda tuttuklarını söyleyebiliriz. Eğer bu tespitimiz doğruysa, şunu rahatlıkla iddia edebiliriz: Bugün Türkiye ve dünyada belki de yüzbinlerce insan Hizmeti tanımasaydı İslamî bir yaşayıştan uzak olacak ve hatta beş vakit namazı dahi

kılmayacaktı. Şimdi bu şartlarda sorulması gereken soru şudur: Hizmetin bu misyonu devam ediyor mu? Evet, Hizmetin bu misyonu devam etmektedir. Bugün dünyanın dört bir yanında yüzbinlerce insan haftalık sohbetlerle, *Risale* ya da Hocaefendi'nin kitaplarını okuyarak dinî yaşayışına nitelik kazandırma gayreti içindeler ve samimiyetleri ölçüsünde de önemli bir keyfiyete ulaşıyorlar.

Eğer Hizmet eleştirilecekse, öncelikle bu misyon bağlamında, yani mensuplarına dinî nitelik kazandırmada başarı ve başarısızlığına göre eleştirilmelidir. Fakat Hizmet bu nokta-ı nazardan eleştirilmiyor. Misyonu değil aksine metodu ve yapısı eleştiriliyor.

Hizmet sadece dinî yaşayışı yeniden inşa etmekle kalmamış aynı zamanda, bu nitelikli dinî yaşayıştan mülhem ahlakî standardı esas alarak bir iktidar ve güç oluşturmuştu. Bu iktidar ve güç; kurumlar üzerinden, dershaneler, kolejler, üniversiteler, sivil toplum ve bürokratik yapılarla varlık kazanmıştı. Şurası bir hakikattir ki 15 Temmuz meş'um hadisesinden sonra Hizmet, Türkiye'de ve birkaç antidemokratik ülkede, kurumlar yoluyla elde ettiği gücü kaybetti. Şimdi Hizmeti bu *ilişkiler ağında oluşmuş müesses yapılar*dan ibaret görenler, fakat Hizmetin aynı zamanda dinî hayatı tecdid hareketi olduğunu unutanlar, onun tamamen bittiğini düşünüyor ve onu ölüm döşeğindeki bir hasta olarak niteliyorlar. Bunları bu vahim hataya sevk eden şey, Hiz-

metin dinî misyonunu yeterince idrak edememiş olmalarıdır. Buna ilaveten, Hizmeti bir teşkilat, bir yapı olarak görenler ya da kendi varoluşlarını bu müesseselere bağlayanlar, yapı bozulup müesseseler yıkılınca, varoluşsal bir boşluğa düştüler. Hâlbuki bu insanların, çile ve imtihanın ağırlaştığı bu dönemde, Hizmetin manevî kanatları altına iltica edip dinî ve ahlakî yaşayışlarını daha da kuvvetlendirmeleri beklenirdi. Aksine, Hizmetteki yerlerini bu yapılara iltisakla tayin edenler, ya da Hizmeti müesseselerden ibaret görenler isyan bayraklarını çektiler. Bu hezimete sebep olanlardan hesap sormak istiyorlar. Aslında onlar kendi varlıklarının sebebi olan müesseseleri ya da ilişkiler ağı içindeki konumlarını ve dolayısıyla güçlerini geri istiyorlar. Talepleri o kadar güçlü ki bu durum, bunca muazzam muvaffakiyete sebep olan sistemi bir lahza müflis ve başarısız ilan etmelerine sebep oldu. Bununla da yetinmiyorlar, sorgulama ve eleştirilerini Hocaefendi'ye yöneltiyorlar. Onu doğrudan hedef alamayanlar ise eleştiri oklarını Ağabeylere saplamakla tatmin oluyorlar.

Eğer mesele Hizmetin misyonuna bağlılık ve dinî yaşayışın yeniden inşası ise, 15 Temmuz'un öncesi ile sonrası arasında mahiyet farkı yoktur. Diğer taraftan, 15 Temmuz sonrası manevî yaşayışın yoğunlaşıp derinleşmesi için daha uygun bir ortam hazırladığını söylemek bile mümkündür. Doğrusu Hizmetle olan ilişkisini dinî yaşayış merkezli tayin edenler; güce ve iktidara kalben bağlı olmayanlar, bu çile dönemini, manevî ve uhrevî açıdan verimli bir dönem olarak görme gayreti içindeler. Meseleye bu varoluş nokta-i nazarından bakıyorlar. Öyle değil mi? Tarihin her devrinde olduğu gibi, ağır çile dönemi, İslamî varoluşu daha da güçlendirmedimi? Bu ağır imtihanlar içinde çelikleşen karakterler, ahlakî niteliklerini güçlendirip manevî seviyelerine seviye katanlar, büyük sorumlulukları yüklenmeye hazır hale geliyorlar. Farid Esack'ın *Qur'an: Liberation and Pluralism* isimli kitabında söylediği gibi, Kur'ân-ı Kerim, içinde bulunduğu çile ve mihnet halinin her bir safhasında, mümine farklı şeyler ifade eder.

Hizmeti liberalizm ya da sosyalizm gibi bir fikir hareketi veya modern bürokratik yapılanma olarak tasavvur edenler, Hizmetin dinî ve manevî misyonunu fazla ciddiye almamış görünüyorlar. Zira eleştirileri hep rasyonel bir fikir hareketine yöneltilen eleştiriler cinsinden. Dolayısıyla fikrî eleştiriler yoluyla yeni düşünceler

oluşturacaklarını, bu düşüncelerin Hizmete yön vereceğini hayal ediyorlar. Doğrusu perspektifleri ve metotları yanlış olduğu için eleştirilerinin herhangi bir değeri yok. İcranın içinde bulunları tarafından afakî bulunması ve ciddiye alınmaması da bu sebeptendir.

Bir başka yoğun eleştiri ise, bürokratik modern devlet modelini esas alarak Hizmetin yapılanmasına yöneliktir. Bu eleştirilerde, modern devlet yapılanmasının iliklerimize kadar işlemiş olduğunu görüyorum. "Kargadan başka kuş tanımam" fehvasınca, modern bürokratik devleti ideal yapı olarak telakki etmekten kurtulamıyoruz. Tarihten ve Nebvî tecrübeden süzülerek oluşturulmuş, örnekleri kendinden olan bu Hareketi, modern devlet yapısına mahkûm etme gayretini de bir türlü anlayamıyorum. Eğer Hizmet, modern devletin bürokratik yapılanmasını taklit ederse, işte o zaman kendi sonunu hazırlamış olur. Modern bürokratik bir yapıya dönüştürülmüş Hizmet, bundan sonra o yapının bekası için mücadele edecek ve misyonunu tamamen unuttacaktır. Başka bir ifadeyle, rasyonel bürokratik sistem haline getirilmiş Hizmetin ne Hocaefendi ne Bediüzzaman ne de dine ihtiyacı olacaktır. En sonunda kapitalizmin Protestanlığı sırtından attığı gibi, böyle bir yapı (hâşâ) İslam'ı yük olarak görmeye başlayacaktır. Moderniteyi dönüştürmek için yola çıkmış bu Hareketi, modern devlet modeline mahkûm etme ne acı bir durum!

Peki, bu eleştirilerin kaynağı nedir? Bazı Hizmet mensupları, içinde yaşadıkları toplumlardan, kültür ve akademik çevrelerden etkilendiler. Bazen bu etki, düşünme tarzlarını değiştirecek mahiyete ulaştı. Bunun neticesinde, bir nevi "demokratik liberal ben" karakteri oluştu. Alasdair MacIntyre, *After Virtue* isimli kitabında, modern dünyadaki ahlakî yozlaşmanın kökenini, kendisini hakikatin ölçüsü gören bu "demokratik liberal ben"de görür. Kendine has, esaslı bir mahiyeti olmayan ve daha çok bulunduğu kabın rengini alan bu "ben", kendi birikim ve düşüncesini, hakikatin ölçüsü saymaktadır. Bu "liberal ben" in en önemli özelliği, cevherinin zayıf olmasıdır; varlığı kendisine ve kendi niteliklerine değil, ilişkilere dayanır. Şimdi bunu kaybetti; ilişkiler bitti ve bu "ben" in varlığı ağır yara aldı.

Hizmet'in bittiğini düşünenlerin, bir kerecik olsun, Hizmet'i bitirmeyi vazife edinenlerin gözüyle gelişmelere bakmasında fayda var; Hizmet bittiyse, hâlâ bu canhıraşane gayret nedendir?

Tekvinî Kanunlar ve İctimaî Meseleler

Mülâhazalarını günûbirlikçiliğe bağlayanlar, küllî bakıp, küllî düşünemeyenler, küll-cüz', yani bütün-parça arası gidip gelmesini bilemeyenler, neticeyi de göremezler.

Çevrenize hangi gözlükle bakarsanız o şekilde görürsünüz. Bu, Allah'ın (celle celâluhu) takdir ettiği kanunlardan birisidir.

Bakmakla görmenin, işitmekle duymanın ve hissetmekle dokunmanın farkı herkesin malumudur. Allah, ayetlerini yani Kendisinin varlığına delil olarak yarattığı her şeyi, afakta ve enfüste insanlara göstereceğini mealen şöyle buyuruyor:

“Onlara âyetlerimizi dış âlemlerde ve kendi içlerinde göstereceğiz ki O'nun (Kur'ân'ın) hak olduğu, onlara iyice belli olsun. Rabbinin her şeye şahit olması yetmez mi?” (Fussilet, 41/53).

Bakış açımızı ne kadar düzeltebilirsek kâinatta cereyan eden hadiseleri ve Allah'ın varlığına delil olan ayetleri o nispette daha iyi görebiliriz.

Muhterem Fethullah Gülen Hocaefendi, boyun fıtığı ağrıları sebebiyle benden uzman bir yakınımın görüşünü almamı rica etmişti.

Ben de gerekli bilgileri alıp kendisine şu tavsiyeleri ilettim:

“Öncelikle boynu sıcak bir havlu ile sarın. Böylelikle kaslar gevşeyecektir. Daha sonra ‘traksiyon’ denilen boyun çekme işlemi uygularsınız, inşallah faydalı olur.”

Ardından bu şekilde tedaviye başlandı. Günler geçtikçe Allah'ın izni ile uygulama faydalı oldu, ağrılar azaldı ve kendisi şifa buldu.

Tedavi esnasında bir gün bana dönüp “Doktor Bey, boynu ısıtıp traksiyon yapmak faydalı oldu, Allah razı olsun” dedi ve sonra ekledi: “Bazı meseleleri çözmek için de önce muhatbı yumuşatmak lazım, yoksa çözemezsiniz ve daha büyük komplikasyonlara yol açabilirsiniz.”

İşte Allah'ın kâinatta koyduğu fizikî bir kanundan çıkarılan içtimaî bir sonuç... Bu konuyla alakalı bir mefhum olan “te'vîl-i ehâdîs,” yani hadiselerin yorumlanması, bakın ne kadar güzel ifade edilmiş:

“Tefekkuh, işin özünü kavrama, illet-malûl, sebep-netice arasındaki münasebeti görme, kozaliteye göre düşünme demektir. Mülâhazalarını günûbirlikçiliğe bağlayanlar, küllî bakıp, küllî düşünemeyenler, küll-cüz’, yani bütün-parça arası gidip gelmesini bilemeyenler, neticeyi de göremezler.

Kur’an-ı Kerim’de tefekkuhün yanı sıra, teakkul, tefekkür gibi kelimeler de geçer. Teakkul, akli kullanma demektir. Kur’an-ı Kerim’de, felsefedeki gibi, başlı başına bir fakülte, âtil bir latîfe olarak akla yer verilmez. Akıl, hep fiil olarak kullanılır. Tefekkür ise, bilme, bildiğini bilme ve bir de bilgiyi kullanma gibi üç buudlu bir faaliyettir. Tefekkürî bir bakış, aynı zamanda tecessüsî bir bakıştır. Bunun zirvesi ise, te’vîl-i ehâdîstir. Te’vîl-i ehâdîs, sadece rüya yorumu demek değildir. Hayatını şuurla yaşayan, her hadiseye sebep-netice çerçevesinde bakabilen, her şeyden bir manâ çıkarmasını bilen ilhamı açık ruhlar, te’vîl-i ehâdîsin üveykleridirler. Batı düşüncesinde tarihe ve hadiseler tek yönlü bir akış olarak bakılır; su akıp gittiği için, bir ırmakta ikinci defa yıkanılmaz denilir. Hadiseler akıp gitmektedir. Fakat ayniyete yakın bir misliyet içinde akıp gitmektedir. Bu bakımdan, her hadisenin bir de perde gerisi, hikmeti, birbiriyle münasebeti, sebep ve neticesi vardır. Meselâ, şu masada, kim nereye oturuyor, nasıl davranıyor, sürâhiler, termoslar nasıl diziliyor, bunları tefahhus ve tecessüsle gözleyen, hayatını duyarak yaşayan bir insan, bir-kaç günlük bir müşahedeyle, bunlardan bile yanıltılmayacak manâlar çıkarabilir ve kesin denebilecek neticelere varabilir. Bu da bir çeşit firâsettir.”

Resûlû Ekrem’den (sallallâhu aleyhi ve sellem) mealen şöyle bir hadis-i şerif rivayet ediliyor: “Müminin ferasetinden sakının! Çünkü o Allah’ın nuruyla bakar.”

Konumuzla alakalı başka bir hatıra şu şekilde: Vücutta D vitamininin üretilmesi için güneş ışınlarına doğrudan maruz kalmak lazımdır. Bir camın arkasında saatlerce güneşte kalsanız bile vücutta D vitamini üretilmez. Öte yandan, kışın bile sadece yüzünüz doğrudan güneş ışınlarına maruz kalsa, D vitamini üretilir. Özellikle osteoporoz denilen kemik erimesi yaşamamak için bu önemlidir. Bu meseleyi kendisine kısaca anlattıktan sonra, “Kısa süreli de olsa, bahçeye çıkarsanız, kemikler için faydalı olur. Osteoporozun engellenmesi adına bir tedbir olur” demiştim.

Kendisi de o günlerde (yaklaşık 15 yıl önce) öğle yemeğinden sonra, bahçeye çıkmayı âdet edinmişti. Bir süre bahçedeki kameriyede de oturduğu oluyordu. Bir seferinde, bahçeden kaldığımız binaya dönerken, “Doktor Bey, geçenlerde vücudun D vitamini üretebilmesi için güneşle doğrudan muhatap olması lazım demiştiniz. Aynen öyle de bazı meseleleri çözmek için telefon yeterli olmuyor, muhatapla yüz yüze gelmek lazım” demişti.

Ben de bu tavsiyeye uyarak işlerimi mümkün mertebe yüz yüze halletmeye çalışmıştım.

Bir kardeşimizden duyduğum başka bir hadise ise şu şekilde:

“Bir seferinde küçük salonda oturuyorduk. Kendisiyle bazı konuları istişare ediyorduk. Bir ara not defterime gözü takıldı.

‘Zeyd Bey, yazınız güzel gözüküyor. Defterinizi verin de bir bakayım’ dedi.

Defteri kendisine uzattım.

‘Yazınız o kadar da güzel değilmiş. Ben güzel zannettim. Uzaktan güzel görünüyordu’ dedi.

Sonra şu tavsiyede bulundu: ‘Demek ki bazı meselelere uzaktan bakmak lazım. Uzaktan daha güzel gözüküyor. Tecessüs etmemek lazım; yakınlaştırmamak lazım...’

Muhterem Hocaefendi’nin bu günlerde çok ihtiyacımız olan şu ifadeleriyle yazımızı hitama erdirelim:

“Gerekirse kulaklarınıza kurşun akıtacaksınız, ama mü’minler hakkındaki olumsuz sözlerle asla kulak kabartmayacaksınız... İcap ederse gözlerinize mil vuracaksınız, ama Müslümanların olumsuz yanlarını araştırmayacak, hatalarını görmeye çalışmayacaksınız. İnanan hiçbir insanı bir sözüne, bir haline ya da bir tavrına mahkûm edip onun hakkında kötü düşünmeyecek, gönlünüzü su-i zanlarla kirletmeyecek; gözünüzden, kulağınızdan ve kalbinizden dolayı da hesap vereceğinizi bir lahzacık da olsa unutmayacaksınız.”

Dipnotlar

1. Ünal, İsmail, *Fethullah Gülen’le Amerika’da Bir Ay*, “İmtihanda Kaybetme Sebebi Olarak Tefekkuhta Bulunmama”, İstanbul: Işık Yayınları, 2001.
2. Tirmizi, *Tefsiru’l-Kur’an*, 16; Suyûtî, *El-Câmiu’s Sağir*, 1, 24.
3. Gülen, M. Fethullah, *İkinci Yağmurları, Kırık Testi -5*, İstanbul: Nil Yayınları, 2011, s. 110.

Sesli
Dinleyin

İnsan Muamması

4

Peygamberler yolunda hareket eden ve bunu içtenleştirerek değişmez hayat çizgisi haline getirebilenler, topyekûn varlığın, eşya ve hadiselerin mübeccel bir fihristi seviyesine yükselmiş olurlar ki, وَمَا خَلَقْتُ إِلَّا لِيُعْبُدُونِ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ *“Ben ins ü cinni başka değil, sadece (Beni bilsin) Bana kullukta bulunsunlar diye yarattım.”* (Zâriyât sûresi, 51/56) ferman-ı sübhânîsine, insan olarak yaratılmanın gayesi de bu olsa gerek. Bu ufkun âbid-i âşıkları hem Hakk’ın matmah-ı nazarı, hem ilahî tecellîlerin öyle birer saray-ı pür-nurudurlar ki, ihtimal ruhanîler bile Kâbe’yi tavaf ediyor gibi o metâf çevresinde döner dururlar.

Böyle biri, bütün bunları ihsan edene karşı sürekli minnetle soluk alır verir.. her şeyi “mâ hulika leh”inde kullanma heyecanıyla oturur kalkar.. bir ârif-i âşık olarak varlığını yokluğa bağlar.. vücudunu ziya-i vücûd-i Hakk’ın zıllı sayar.. tabiatının bir derinliği haline getirdiği yok olup silinip gitmeyi O’nun tecellisi için olmazsa olmaz kabul eder, bu mülâhaza adesiyle kendine bakar.. ve “fenâfillâh”, “bekabillâh” kevserlerinden neler yudumlar neler yudumlar!..

Aksine,

“Yokluğunda var olan, varlıkta bilmez yokluğu, Sohbet-i yâr lezzetini bilmez beyim, ağyâr olan.”

Bilmez ve daraltıp sığlaştırdığı ten mah-besi içinde çırpınır durur. İdrak edemez gerçek var olmanın lezzetini.

Evet, insan “üns” ıstikakıyla ele alındığında, o bir “enîs ü celîs” mihmânı haline gelir; “nisyan” ‘müşakkun minh’i gafletine içine daldığı zaman ise, nisyana malul olmaya namzet, yolzede bâbaht biri durumuna düşmüş olur. İmrendirirken birinci yönü itibarıyla arz u sema sakinlerini; tiksindirir nisyana yuvarlanma haliyle şeytanı ve ervah-ı habîseyi. Birinci şıkta o, üns-i ruhanî ve “bî kem u keyf” maiyyet-i rabbaniye sayesinde, ötelere ve ötelere de ötesinin tecellî ve tezahür meltemleriyle her an ayrı bir humâr yaşar ve bu sermestiyle kendinden geçer; cismâniyetine takılıp ikinci duruma düştüğünde de iç içe küsuflar yaşayarak dünyaları kendine zindan eder.

Birincilerin ufkuna açılma azm ü ikdamı ve cismâniyetten sıyrılma gayretleri, üns kahramanlarını meleklerin uçtuğu istikamete doğru kanatlandırır; onlara mazharîyetlerinin hedefini gösterir, zevk ettirir ve onların Hazreti Mâlikü’l-Mülk’e karşı fakr u ihtiyaç duygularını uyarır. Diğer taraftan da bütün varidatların kaynağını ihsas ile onlara nasıl bir mevhîbeler çağlayanı başında bulunduklarını duyurur; duyurur da kendilerini bir Ganiyy-i Ale’l-İtlak’ın mazhar-ı feyz-i etemmi görerek koşarlar O’nun huzurunda el-pençe divan durmaya, iki büküm olup tazim ü tekrîm tavırları sergilemeye, içlerini O’na dökmeye ve kurbet kevserleri yudumlamaya...

Bu ufka eren kutsal yol yolcusunun birbirinden farklı ahvaliyle şaşırtan görüntüler sergilemesi de söz konusu olur ki, çok defa bunları zıtlarını tetikleyen durumlar olarak yorumlamak da mümkündür. Kabz u bast, havf u recâ, vahşet ü üns, itmi'nan ü endişe... gibi hususlar bunlardan bazılarıdır. Teveccüh şart-ı adi, bu hususları duyma ve muvakkat tesirlerinde kalma mukteza-i beşeriyet tezahürleridir ve bir kısım tecellî esintilerine ve insanın câmiyetine ait özelliklerdir. Bütün bunlar insana ait birer hususiyet; birbirini tetikleyen bu ahval-i tabiiye bir manada hem bir imtihan ve test hem de müspet neticeleri itibarıyla "ahsen-i takvîm"e mazhariyetine renk ve desen farklılığıyla bir utûfet-i ilahiyedir; en azından bazı Hak erlerinin yorum ve tefsirleriyle bu böyledir. Onlarca gece-gündüz, yaz-kış tenavübîliği şeklinde bu değişim ve dönüşüm insanoğlunun Hazreti Zât-ı Akdes'in câmi bir aynası olmasına mahsus bir keyfiyettir.

Bu konuyu, (وفي رواية: إِنَّ اللَّهَ خَلَقَ آدَمَ عَلَى صُورَتِهِ Allah, insanı, Rahmâniyeti aksettiren bir mir'ât-ı mücellâ şeklinde yaratmıştır.)¹ hadisiyle isnatlandırarak, onun bütün cismânî ve nurânî varlıklar üstü fâikiyetini ifade ediyor şeklinde yorumlamışlardır. Bu arada, böyle bir mütalaada bulunurken de bütün bu hususiyetlerin mazhar-ı etemmi Hazreti Ruh-u Seyyidi'l-Enâm'ın (aleyhi ekmelüttehâyâ) biricik insan-ı kâmil olduğunu vurgulayarak konuyu noktalamayı ihmal etmemişlerdir; etmemiş ve bir Hak dostunun şu latîf beyanı ile mevzuu kafiyeleştirmişlerdir:

*"Bir âyinedir bu âlem, her şey Hak ile kâim,
Mir'ât-ı Muhammed'den Allah görünür dâim."
(Aziz Mahmut Hüdâî)*

Bu konuda yüzlerce gönül eri hilkat-i âlemde esasın insan olduğu, dünyasıyla-ukbâsıyla onunla varlığın noktalandığı zehabında bulunmuş; onun esma-i ilâhiye ve sıfât-ı sübhâniyenin en câmi aynası bulunduğu hükmüne varmış ve yerde-gökte başka bir varlık için bu durumun söz konusu olamayacağını ifade etmişlerdir. Tabii bu mazhariyetin tamamı, asliyet planında, mutlak manada insan-ı kâmil, eşref-i mahlûkat ve şeref-i nev'-i insan Hazreti Ruh-u Seyyidi'l-Enâm'a, zilliyet planında da başta O'nun nurefşân hâlesi bulunan عَصَا عَلِيَّهَا beyanıyla serfirâz zevât-ı kirama ait ve

izafet çerçevesinde de o hâleye müteveccih yaşama gayreti içindeki mukarrabîne mahsustur. -Bu hususla alakalı "İnsan-ı Kâmil" makalesine bakılabilir.-

Bu yüksek payeyi ihraz eden ve ubûdetlerini bu zirveye ulaşma cehdi içinde sürdürenler/sürdürmesini bilenler Arş'tan zillî bir çizgi, Kürsî'den izâfî bir hat ve Levh u Kalem'den birer işaretle oturur-kalkar ve hep "Hû" diye soluk alır-verirler.. nefis ve konumlarının şuurundadırlar.. her zaman vuslat ve üns billâh aşkıyla yanıp tutuşmadadırlar.. basiretle bakamayanlar bilemez bu kara sevdalıları.. bilemez zira bunların vird-i zebanları:

*"Âşığım dersin belâ-yı aşktan âh eyleme!
Âh edip ağyarı âhından âgâh eyleme!.." (Fuzulî)*

böyle derler her zaman.. âmâdedirler sevdikleri uğrunda can vermeye ve teşnedirler mahbuplarına canlarını kurban etmeye... Der dururlar:

*"Canımı Canan isterse minnet canıma,
Can nedir ki onu kurban etmeyem Cananıma!.." (Fuzulî)*

Bunlar, "bî kem u keyf" O'nu bulmuş ve boş arayışlar yorgunluğundan kurtulmuşlardır. Sinelerinde "Hû", dillerinde "Hû", düşüncelerinde "Hû"; hep "O" der, oturur kalkarlar ve şu mısraları mırıldanırlar:

رَأَيْتُ الَّذِي لَا يَدُّ مِنْهُ جَهْرَةً
وَلَمْ يَكُ إِلَّا مَا رَأَيْتُ مِنَ الْكُونِ

*"Olmazsa olmazı min veçhin temaşa ettim,
Şu varlık âleminde vücudu kendinden hiçbir şey görmedim."
mırıldanır, sürekli "bekabillâh", "fenâfillah" ihtisaslarıyla nefes alır verirler.*

اَللّٰهُمَّ اَرِنَا الْحَقَّ حَقًّا وَاَرْزُقْنَا اِتِّبَاعَهُ وَاَرِنَا الْبَاطِلَ بَاطِلًا وَاَرْزُقْنَا اجْتِنَابَهُ اَللّٰهُمَّ بَاعِدْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ الشِّرْكِ وَتَشْبِهَةِ الْمُضِلِّينَ كَمَا بَاعَدْتَ بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَاَهْدِنَا طَرِيقَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِيْنَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِيْنَ وَصَلِّ وَسَلِّمْ عَلٰى اَشْرَفِ الْخَلْقِ اَجْمَعِيْنَ وَاٰلِهِ وَاَصْحَابِهِ اَجْمَعِيْنَ الطَّاهِرِيْنَ وَالْطَّاهِرِيْنَ وَاِخْوَانِهِ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالْمُرْسَلِيْنَ وَعَلٰى اَخْيَارِ اَهْلِ السَّمَاوَاتِ وَالْاَرْضِيْنَ
اٰمِيْنَ يَا مُعِيْنُ

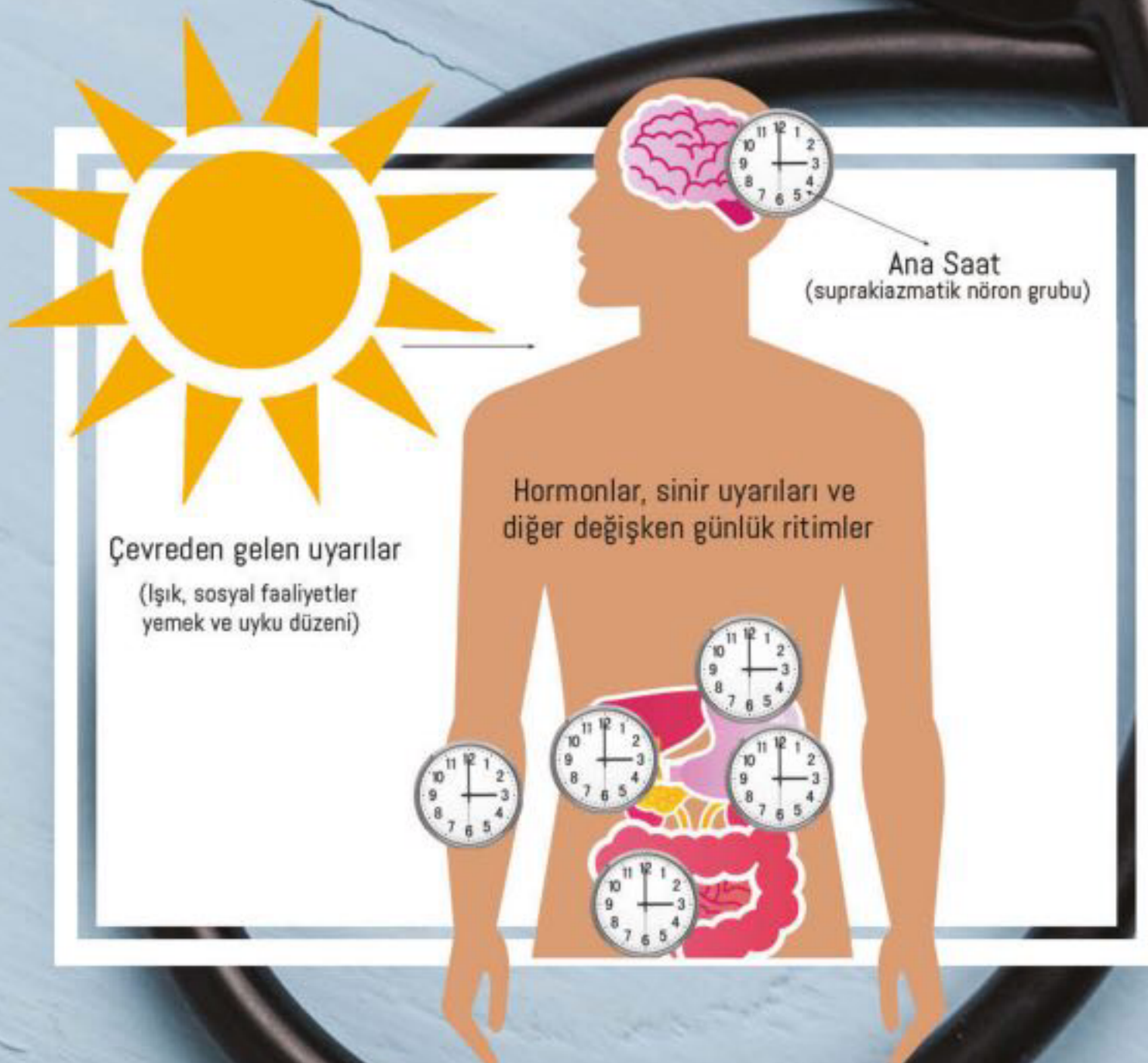
Dipnot

1. Buhârî, isti'zan 1; Müslim, birr 115; Taberânî, el-Mu'cemü'l-Kebîr 12/430.

İlaç Kullanmada ZAMANLAMA

Güneşin ve Dünya ile beraber diğer gezegenlerin kendilerine tahsis edilmiş yörüngeler üzerinde belki milyonlarca yıldan beri şaşırmadan sürdürdükleri hareketlerinde belli bir ritim ve düzen olduğu hepimizin malumudur. Böylece mevsimler, aylar ve günler hesaplanarak takvimler yapılır, gece ve gündüzün sıra ile birbirleri üzerine ilerlemeleri ve gerilemeleri sebebiyle kışın geceler, yazın ise günler uzar. Gök kürelerindeki bu hareketler, içinde yaşadığımız biyosfere de çok yönlerden tesir eder. Ağaçlar yaprak döker veya çiçek açar, hayvanların bazıları kış uykusuna yatar, bazıları üreme mevsimine girer. Kur'an-ı Kerim'de çok sayıda âyette; Güneş, Ay ve Dünya'nın bir yörüngede döndürdükleri (14/33, 21/33, 36/37-38-39) anlatıldığı gibi, bazen zafer bazen de mağlubiyet günlerinin insanlar arasında döndürüldüğü (2/140-141) şeklinde ifadelerle zamanın dairevî devr-i daimlerle ilerlediğine dikkat çekilmektedir.

Sesli
Dinleyin

Birçok vücut dokusunun, yaratılıştan sahip olduğu çok sayıda "saat genleri"nin bir ağ gibi vücudun kontrolünde ağırlığı olduğu ve ritmik devr-i daimlerle düzenlenen kendi zaman tabloları vardır.

Zaman düz bir çizgi üzerinde değil, helezo-
nik daireler şeklinde ilerler. Canlıların meta-
bolizmalarının düzenlendiği iç sistemleri de
zamanın devr-i daimine bağlı olarak çok çeşitli
biyolojik saatlere uygun çalıştırılır. Bu biyolo-
jik saatlerde bazen bir gün uzunluğu ölçü alın-
dığı gibi bazen yılları içine alan büyük devr-i
daimler söz konusudur. Mesela, Güneş'in yü-
zeyindeki patlamalarla meydana gelen lekele-
rin periyodik devr-i daimi ile vaşak ve tavşan
topluluklarının 11 yılda bir üremede zirve yap-
maları, benzer şekilde buğday üretimi ve bazı
balık sürülerinin düzenli aralıklarla büyük ar-
tışlar göstermesi gibi, insan metabolizmasının
iç saatinde de gün içinde düzenlemeler vardır.

Tıp dünyası uzunca bir zamandır insan be-
deninin gün içindeki farklı zaman aralıklarında
değişik tepkiler verdiğini fark edip bu davra-
nışları incelemeye başladı. Günün belli zaman-
larında ağrılar azalırken, geceleri artması, açlık
ve yemek yeme ile uyku periyotlarına göre de
hormonlara ve sinir sistemine ait periyodik
iniş çıkışlı devr-i daimler açıkça görüldü.¹

İnsanların fizikî ve ruhî yapılarında yıl,
mevsim, ay ve gün içerisinde belli değişimler
olduğu ortaya çıkmıştır. Bu değişimleri kişi-
nin biyolojik vücut ritimleri açısından incele-
yen bilim dalına "*kronobiyoloji*" denilmektedir.
Kronobiyoloji uzmanları, insanların içsalgı
bezlerinde, irade dışı çalışan sinir sistemin-
de, su ve tuz dengesinde zamana bağlı olarak
belli değişimler olduğunu ve bu değişimlerin
insanların ruhî yapıları üzerine tesir ettiğini
göstermiştir. Bu konuda çalışanlar, her insanın
kendine has bir beden ve ruh saatinin olduğu
görüşünde birleşmişlerdir.² Ayrıca mekân açı-
sından biyolojik değişimleri tespit eden çalış-
malar da yapılmıştır. Dünyanın kendi eksenin-
de, Ay'ın Dünya etrafında ve Dünya'nın Güneş
etrafında, İlâhî irade ile yaratılan hareketlerine
ve konumlarına biyolojik ritim düzenlenme-
sinde rol verilmiştir. Atmosferik çevre değiş-
tikçe, canlılarda da değişimler görülmektedir.

1960'ların sonlarında, bilim adamları sen-
tetik bir kortikosteroid ilaç olan metilpredni-
zolonun, günün diğer zamanlarından ziyade,
sabah alındığında artrit ve astımı tedavi etmek
için daha güvenilir olduğunu buldular. Fred
Hutchinson Kanser Araştırma Merkezi'nde bir
beyin cerrahı olan Eric Holland, "*Bu ritimler,
radyasyon tedavisine verilen cevaplara da tesir
edebilir*" demektedir. Ayrıca farelerde radyas-

yonun uygulanması için en uygun zamanların
olduğunu göstermiştir.³

Kolon kanserinde ilk ilaç tedavisi başarısız
olan ve karaciğerinde 27 tümör odağı görü-
lüp ümit kesildiği için gönüllü olarak deneme
yapılmasına izin verilen 43 yaşında bir hasta,
ilaç alımı saatlerinin yeniden planlanmasıyla
kanserden kurtulmuştur. Onkolog Francis Lévi
bile hastasındaki bu neticeye önce inanama-
mış, daha sonra kronoterapi'nin (zaman ayarlı
tedavi) savunucuları arasına girmiştir. Fran-
sa'da bulunan Warwick Tıp Okulu'nda çalışan
Lévi'ye göre zamanlama, bazen dozdan daha
önemli olmaktadır. İlk önce hasta metabolik
ritimlerinin daha iyi takip edilmesi için saat
benzeri bir cihaza bağlanmıştır. Hastanın çok
düzenli uyku-uyanma devreleri vardı ve Dr. Lé-
vi'ye göre muhtemelen tedavinin başarısına bu
durumun çok katkısı olmuştur. Ancak 10 sene
öncesine kadar, günlük ritimlerin (sirkadiyen
devreler) moleküler temellerini açıklayama-
maları ve klinik verilerin tutarsızlıkları, bu
yeni anlayışın yayılmasına engel oluyordu.⁴

Kemoterapi alan 186 kişiyi rastgele iki gruba
ayıran Lévi ve ekibi bir gruba biyolojik saatleriyle
uyumlu, diğer gruba ise standart düzende ilaç
vermiş, biyolojik saatlerle uyumlu ilaç alanların
%50'den fazlası iyi cevap verirken, standart şe-
kilde ilaç alanlarda bu oran ancak %29 seviye-
sinde kalmıştır. Diğer bir çalışmada, sabah
kalb ameliyatına alınan 298 hastanın kompli-
kasyon ve operasyonun iyi gitmemesi riski, öğ-
leden sonra ameliyata alınan hastalara göre iki
misli fazla olmuştur. Cerrahin hasta seçiminin
bu istatistikte bir katkısının olmaması için aynı
doktorlar, ayırım yapmadan hem sabah hem de
öğleden sonra operasyon yapmışlardır.

2017 yılında Fizyoloji sahasında verilen No-
bel ödülünü, Jeffrey C. Hall, Michael Rosbash
ve Michael W. Young isimli üç ABD'li biyolog,
biyolojik ritimler konusundaki çalışmalarıyla
aldılar. Bu bilim insanlarının çalışmaları, bitki-
lerin, hayvanların ve insanların biyolojik ritim-
lerinin, Dünya'nın hareketiyle uyumlu halde
yaratılışının hikmetlerini aydınlatma yolunda
önemli bilgiler sunmaktadır. Kâinat kitabını
okumada örnek bir organizma olarak meyve
sineklerini kullanan araştırmacılar, günlük bi-
yolojik ritmi kontrol eden genleri buldular. Bu
genlerin gece boyunca artan ve gün içinde de
azalan bir protein ürettiğini keşfeden araştı-
rmacılar, bu proteinlerin, hücre içinde kurulmuş

bir saat gibi, zamanı gelince belli bir ritimle çalıştırılan bir mekanizmaya sebep olarak üretildiğini gösterdi.

Genlerimizin yaklaşık %80'inin gece ve gündüz ritimlerini (belki mevsimleri de) takip ettiği tahmin edilmektedir. Zaten 40 yıldır, bilhassa astım nöbetlerinin ve bayıltıcı epileptik (sara) dalgalarının günlük belli ritimler hâlinde geliştiği fark ediliyordu. Dokuların çoğunda faaliyet yapan genlerin ifade ettikleri ürünler sabah erken saatlerde ve öğleden sonra zirveye çıkmakta, akşam yemeğinden sonra ve yatmadan önce ise oldukça düşmektedir. Bütün bunlar, insanın yaratılışında Allah'ın genlerimize yazdığı "*moleküler biyolojik saatler*" vasıtasıyla yürütülmektedir. Bu iç saatin çalıştırılması ile ilgili hususlar aydınlatılabilirse, kanser dâhil 150'ye varan hastalığın tedavisinde önemli bir safhanın aşılacağı tahmin edilmektedir.

Zaman Makinesi

Birçok vücut dokusunun, yaratılıştan sahip olduğu çok sayıda "*saat genleri*"nin bir ağ gibi vücudun kontrolünde ağırlığı olduğu ve ritmik devri daimlerle düzenlenen kendi zaman tabloları vardır. İngiltere'nin Guildford şehrindeki Surrey Uyku Araştırma Merkezi müdürü Derk-Jan Dijk, bu durumu "*bütün vücut bir saat*" diyerek ifade etmektedir. Bütün bu saatlerin zamanlaması, metabolik aktiviteye, bağışıklık hücrelerinin çoğalmasına ve diğer pek çok şeye derinden tesir edebilir. Biyolojik saat olağanüstü bir sistemdir. Ancak, vücuttaki bütün bu süreçlerin merkezî saati olarak, beynin hipotalamus bölgesindeki *suprakiazmatik çekirdek* olarak bilinen bir grup nöron vazifelendirilmiştir. Bu bölgeden çıkan sinyaller, ilaçların moleküler hedeflerine ve ilaçları yıkan enzimlerin üretilmesine vesile olan genlerin faaliyetinin başlatılıp bitirilmesinde rol alırlar. Hemen hemen bütün organ ve dokulardaki biyolojik saat genleri özellikle kanserde önemlidir, çünkü hücrenin bölünme ve hücre çoğalma devri daimi, DNA hasarının tamiri gibi kritik süreçlere yapılan müdahale, kanserli hücreleri öldürmede çok önemli hâle gelmektedir.

Katı doku kanserlerinin yaklaşık %50'sinde kullanılan *Cisplatin* isimli, tesirli bir ilaç, kanser hücrelerinin belirli kısımlarına bağlanarak bu bozuk hücreleri öldürmektedir. Fakat bu ilaç aynı zamanda böbrekler, karaciğer ve sinir sistemi için de zehirli olduğundan daha az zehirli çeşitleri geliştirilmeye çalışılmaktadır. Hücrenin kanserleşmesi

DNA hasarıyla ortaya çıktığı gibi, kanserli hücrenin öldürülmesi de yine hücrenin DNA'sında hasar meydana getirmekle başlatılır. Onun için bazı ilaç çalışmaları, kanserli hücrenin DNA'sının tamirini engelleme üzerine yoğunlaşmaktadır.

DNA hasarının ortaya çıkmasında veya tamirinde günün farklı zamanlarında yapılan gözlemlerde, tahmin edildiği gibi, günün 24 saatlik dilimlerinin belli devrelerinde DNA hasarının daha kolay tamir edildiği ve ilaçlar da bu ritmik işleyişe uygun verildiği takdirde DNA'nın tamiriyle kanserleşmenin tedavi edilebileceği düşüncesi kabul gördü. Çeşitli dokulardaki normal hücrelerin DNA hasarlarını en yüksek seviyede ne zaman yaptıkları bilinirse, ilaçları o vakitte uygulamak, hem ilacın faydalı tesirini en iyi sergilemesi, hem de zehir yönü olan ilaçların toksitelerinin en düşük seviyede ortaya çıkması sağlanabilir.

İnsan organizması ve hücreleri statik değil dinamiktir, yani andan ana değişir. Yemekten önce ve yemek sonrası hücrelerimizin davranışı son derecede farklıdır. Aynı şekilde, uyurken vücudumuzda dolaşıma giren çeşitli maddelerin hareket ve yoğunluk davranışları, uyanık olduğumuz zamandan farklıdır. Mesela, öğle yemeği ve üzerine içilen bir kahveden sonra bir madde iki misli artıyor ve bu madde hastanın almış olduğu bir ilacı işe yaramaz hâle getiriyor veya tesirini çok azaltıyorsa, bu maddenin vücudumuzda en az olduğu zaman aralığı belirlenip ilacın o vakitte verilmesi sağlanabilir. Diyelim ki gece saat 2.00'de bu madde en düşük seviyedeysen, ilaç o vakitte verilir ve tesirinin en üst seviyede olması sağlanır.

"İnsan denen meçhul" üzerinde çalışıldıkça, hem hastalıkların tedavisi, hem de Rabbimizin ilmî, kudreti ve hikmeti konusunda daha çok keşiflerde bulunulacağı görülmektedir. ■

Kaynaklar

1. Leder, K., Pitter, K., LaPlant, Q. (2014). Mathematical Modeling of PDGF-Driven Glioblastoma Reveals Optimized Radiation Dosing Schedules. *Cell. Cilt 156*, Sayı 3, s. 603-616.
2. Köknel, Ö. (1982). *Kaygıdan Mutluluğa Kişilik*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
3. Peeples, L. (2018). Medicine's secret ingredient — it's in the timing. Synchronizing drug delivery with a patient's body clock can yield clear benefits. But will the data be enough to overcome long-standing hurdles? *Nature* 556, 290-292 (2018).
4. Lévi, F., Zidani, R. & Misset, J.-L. (1997): Randomized multicentre trial of chronotherapy with oxaliplatin, fluorouracil, and folinic acid in metastatic colorectal cancer. *Lancet* 350, 681-686.

Arapçanın Kur'an Dili Olarak Seçilmesi

Kur'an'ın Arabî lisanla gelmesinin hikmetlerinden birincisi, bu dilin, seçilen Zat ve toplumun dili olmasıdır.

Nitekim Kur'an-ı Kerim bu hususu açık bir şekilde bizlere beyan eder: "Şayet biz onu (Kur'an'ı) yabancı dilde okunan bir kitap olarak indirseydik, mutlaka şöyle diyeceklerdi: Ayetlerinin açık-seçik olması gerekmez miydi? Arab'a yabancı dilden bir kitap, öyle mi?"

B

ütün vahiylerin hülasası olarak insanlığın tümüne hitap etmek üzere ve kıyamete kadar hükmünü icra edecek şekilde gelen Kur'an-ı Hakîm gibi onun indiği dil de bizim için önem arz eder.

"Son İlahî kelamın bu dille gelmesinin sebebi nedir?" şeklindeki bir sorunun aslında tek bir cevabı vardır; o da Allah öyle dileyip öyle takdir ettiği içindir. İşte biz bu gerçeğin baştan farkında olarak Kur'an dili olarak Arapçanın seçilmesindeki hikmeti anlamaya çalışacağız.

Son İlahî risalet için işin başında Hicaz bölgesi gibi bir mekânın, Resûl-i Ekrem (aleyhissalâtu vesselâm) gibi mazhar-ı câmi bir insanın, beşer gününün ikinci vaktine müsadif gelen bi'set yılı gibi bir zamanın seçilmesi nasıl bir kısım hikmete mebnî ise, bu kudsî iş için Arapça gibi bir lisanın seçilmesi de elbette belli hikmetlere dayalıdır.

Kur'an'ın Arabî lisanla gelmesinin hikmetlerinden birincisi, bu dilin, seçilen Zat ve toplumun dili olmasıdır. Nitekim Kur'an-ı Kerim bu hususu açık bir şekilde bizlere beyan eder: "Şayet biz onu (Kur'an'ı) yabancı dilde okunan bir kitap olarak indirseydik, mutlaka şöyle diyeceklerdi: Ayetlerinin açık-seçik olması gerekmez miydi? Arab'a yabancı dilden bir kitap, öyle mi?"¹

Araplar gibi Arapça da gerçek değerini, yüksekler yükseğinden insanlığın ufkuna inen yüce Kur'ân'la kazanmıştır.

İkincisi, Arapçanın süreç içerisinde diğer diller arasında İlâhi mesajı taşıyabilecek en yüksek kıvama ulaşmış olmasıdır.

Arapçanın Tarihî Süreçteki Seyri

Kur'ân'ın nazil olduğu dönemde Arap toplumu, Arapçanın bütün inceliklerine vakıf idi. Onlar kendilerine has bir meziyet olmak üzere, fasih ve belîğ bir dile sahiptiler. Söyledikleri nutuklar, manzumeler lisan bakımından pek parlak şeylerdi. İşte Kur'ân, basit beyanların bile edebî açıdan birer sanat harikası haline geldiği böyle bir dönemde nüzule başlamıştı.

Bu dönemde dil, belagat yönüyle olgunlaşmış ve bir vahdete ulaşmıştı.² İşte Kur'ân yeni bir risaletle gelirken böylesine edebî zenginliğe sahip bir dile geliyordu. Nitekim Kur'ân-ı Kerim, vahyin net, anlaşılır bir lisanla indirilişine pek çok ayetle vurguda bulunur.³

Arapçanın altın dönemine doğru nasıl bir seyir çizgisi takip ettiğini H. İbrahim Hasan şöyle ifade eder: "Mekke, Hicaz bölgesinde ticarî ve edebî hareketin merkezi idi. Çeşitli ziyaret ve panayır günlerinde alçak vaha ve yüksek yaylalarda yaşayan Araplar Mekke'ye gelir, içtimaî örf ve adetlerini birbirlerine nakleder, kahramanlık şiirleri okurlar ve soylarının şerefi, mizaçlarının yüceliğinden bahisler açarlardı. Bütün bu edebî ve içtimaî yansımalar, çocuklarının da kalbine bu yönde arzular ekiyordu. Bundan ötürüdür ki İslam öncesi dönemde Arabistan yarımadasında öğretimin yaygın olmayışı, bu asırda edebî hareketin kalkınmasına engel olamamıştır. Arap şiirinin tamamı kafiye- li idi. Ancak kafiye sadece şiire mahsus değildi. Dini işlerle, tehlikeli durumları dile getirici haberlerle ilgili metinler de böyleydi, hatta hakîmlerin hikmetli sözleri ve kâhinlik taslayanların kehanetli sözleri de, şiirin dar kalıplarına uymak zorunda olmayan ibareleri de kafiye- li idi. Adeta şiir, kavmin karakterini yansıtan bir durum olmuştu. Öyle ki, edebiyat bilmeyen bir Arap bile, belli kaside ve şiir kıtalarını ezberler ve onların nazım ölçülerini bozmadan mükemmel bir şekilde muhafaza ederek başkalarına naklederdi."⁴

Arapları böylesi bir hayat tarzına sevk eden sebeplerden birisi olarak şu husus zikredilebilir: Ümmî bir millet olarak Araplar,⁵ iftihar ettikleri tarihî vak'a ve tabloları yazıya döke- medikleri için hafızalarına kaydetmişlerdir. Tarihlerini kafalarında muhafaza etmek için de veciz sözler, kinaye, mecaz, istiare, teşbih gibi bedî dil sanatlarını kullanmak mecburiyetinde kalmışlardır. İşte bu durum Araplarda şiir ve belagati zirveye taşımıştır.

Arapların dille alakalı bu vukufu, onların Kur'ân'ın beşer üstü bir kelam olduğunu anlamalarını kolaylaştırmıştır. Bu sebeptir ki onların büyük çoğunluğu Kur'ân'ın bu eşsiz üslubu karşısında fazla dayanamayıp İslam dinine girmiştir. Öyle ki bir kısım sebeplerden ötürü İslam'ın hakikatlerine kulağını kapayanlar dahi Kur'ân'ın bu eşsiz ifade tarzının güzelliğini itiraf etmek zorunda kalmışlardır; babalarının dinlerini terk etmeme adına bu mucizeye "si- hir" demekle kendilerince işin içinden sıyrılmaya çalışmışlardır.

Arap Lisanının Kendisine Has Özelliği

Gelmiş olduğu seviye itibarıyla Arapçanın diğer diller karşısındaki farklılığını İmam Şafiî şöyle ifade eder: Arap lisanı, dillerin ifade bakımından en kapsamlısı, kelime hazinesi yönünden de en zenginidir.⁶ Meşhur dil üstatlarından İbn Faris de (v. 395) Arapçanın beyan/ifade kabiliyetine başka bir dilin ulaşamayacağına dikkat çeker ve 'erbab-ı akıl için bunun kapalı/gizli bir yanı yoktur' der.⁷ Bediüzzaman Hazretleri ise lisan-ı nahvî olarak nitelediği Arapçanın camiiyyetine hiçbir lisanın yetişemeyeceğini belirtir.⁸

Arapçanın İlâhi kelama kalıp olarak seçilmesi hususunu bu dilin kendisine has özellikleri zaviyesinden ele alan M. Hamidullah ilgili eserinde şunları kaydeder: "Allah'ın mesajını aktarma aracı olarak Arapçanın tercih edilmesinin kendine has maslahatları vardır: Başka hiçbir dil, sahip olduğu ahenk ve kendisine has sözcük yapısı, çekim kuralları, ses armonisi vs. bakımından onunla karşılaştırılmaz. Bu, aynı zamanda en küçük aydınlatıcı bilgileri bile göz ardı etmek-

sizin yoğunlaştırılmış bir dildir: Zamirlerin yanı sıra, fiiller de erkek ve dişi olmak üzere, iki cinsi birbirinden ayırmaktadır. Sözcük dağarcığındaki inanılmaz zenginlikle ve kelimelerin farklı durumlara göre çok esnek bir biçimde çekim eki alabilmesi, Arapçaya, her türlü düşünceyi ve ince farkları hayran olunacak bir zarafetle ifade etme imkânı sağlamaktadır.”⁹

Kur’ân ve Arapça

İlâhî Kelâma son beşerî dil olarak seçilen Arapçanın ilk filolojik hareketlerini, Kur’ân’ın doğru okunup öğretilmesine gösterilen titizlik başlatmış ve onu şu üç açıdan müspet mânâda etkilemiştir:

1- Kur’ân en başta Arapçanın yazıya geçirilmesini sağlamış, tek lehçe etrafında toplayarak birliğini kurup perçinlemiş, resmî dil haline getirmiş, fesahat ve belagat konusunda ona örnek, kaynak ve delil kabul edilmiştir. Apaçık (mübîn) dili sâyesinde müşterek ve fasih bir edebiyat dili, değişip bozulmadan varlığını sürdürmektedir.

2- Kur’ân birçok Arapça kelimeyi mânâ bakımından geliştirmiş, ayrıca kelime dağarcığına çok sayıda yeni kelimeler kazandırmıştır.

3- Arapça, Kur’ân sayesinde onun götürülebildiği her yere yayılıp yerleşmiş ve bunu hâlâ sürdürmektedir. Öyleyse Kur’ân-ı Kerîm Arapçanın varlık sebebi ve kıyamete kadar sapasağlam bir şekilde hayatını sürdürmesini garanti edecek yegâne desteğidir.¹⁰

İnen ayetleri taşıyan dil, artık ‘Kur’ân dili’ olmuştur. Bu dil, onu kullanan açısından erişilmez bir özellik kazanmıştır.¹¹ Çünkü bu dili bütün incelik ve sırlarıyla yerinde kullanan her şeyin yaratıcısı ve her şeyi bilen Allah’tır. Kur’ân’ın, i’caz ve belagati yönüyle, nazil olduğu günden bu yana, muarızlarını bir benzerini yapmaya çağırması¹² ve arkasından bunu imkânsız olduğunu vurgulaması¹³ hususunu bu çerçevede değerlendirmek gerekir.

Dilin kullanıcısının yüce Yaratıcı olması sebebiyledir ki Kur’ân, getirdiği esaslarla, sıradan herhangi bir bedevinin anlayışını gözetirken, edebiyat ve şiirde dahi sayılan ve ufkuna olabildiğince geniş bir edip, bir şairi de ihmal etmemiştir. Ve yine bu sebeptendir ki bir kelimci, hukukçu, dilbilimci veya idareci, müracaat ettiğinde, kendi sahasına ait incelikleri rahatlıkla onda bulabilmiştir. Hâlbuki kelim, hukuk veya edebiyat dili, birbirinden farklıdır. Kur’ân bunların tümü-

ne aynı anda, inceliklerine varıncaya kadar, hem de kaide ve prensiplerine hâlel getirilmeden dikkat göstermiştir. Gerek kelim ve hukuk, gerekse edebiyat ve tarih ekolleri ve bunların müdakkik temsilcileri, Kur’ân’ı birer kaynak kabul edip pek çok eser meydana getirmişlerdir.¹⁴

Arapça, tarihî süreç içinde, Allah’ın hususî lütuna mazhar olarak, evrensel vahyin (Kur’ân’ın) dili olmaya layık bir kıvam elde etmiştir.

“Melikin atıyyelerini ancak matiyyeleri taşır” sözünün ifade ettiği gerçek, bu dil için de düşünülebilir. Zira nüzul öncesi gelmiş olduğu seviye itibarıyla Arapça, kelimelerinin muhtelif anlamları ihtiva edecek kabiliyeti, az sözle çok mânâyı ifade edebilecek şekilde veciz üslubu, mecaz ve hakikati, delâlet ve mazmunu, sarîh ve işarî mânâları yansıtabilecek şekilde incelikleri barındıran eşsiz yapısı gibi hususiyetleriyle İlahi mesajları taşımaya (matiyye olmaya) açık bir derinliğe ulaşmıştır.

Araplar gibi Arapça da gerçek değerini, yüksekler yükseğinden insanlığın ufkuna inen yüce Kur’ân’la kazanmıştır.

Dipnotlar

1. Fussilet, 41/44.
2. Bkz. Zeydan, Corcî, *Tarîhu Lüğati’l-Arabiyye*, Da. ru’l-Hilal, tsz. ysz., I, 78.
3. Bkz. Yusuf, 12/2; Fussilet, 41/3; Tahâ, 20/113; Ahkâf, 46/12.
4. H. İbrahim Hasan, *İslam Tarihi*, (çev. Heyet), Kayıhan yay. İst. 1987, I, 89-91.
5. Bkz. Tirmizî, Kur’ân 9; İbn Hanbel, *Müsned*, V, 132.
6. Muhammed b. İdris eş-Şafiî, *er-Risale*, el-Mektebetu’l-İlmiyye, Beyrut tsz., s.42.
7. İbn Faris, *es-Sahibîyyu fî Fıkhi’l-Luğati’l-Arabiyye*, Daru’l-Mektebeti’l-Mearif, Beyrut 1993. s. 44.
8. Said Nursî, *Mektubât*, Şahdamar Yayınları, İstanbul 2006, s. 576.
9. M. Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, (çev. Mehmet Yazgan) Beyan Yayınları, İstanbul, tsz., s. 39.
10. Detaylı bilgi için bkz. Bilal Temiz, “İlk Filolojik Çalışmalar Döneminde Kur’ân-ı Kerîm’in Arapçaya Kazandırdıkları” Ç.Ü. İlahiyat Fak. Der. C.3, s.2, Adana 2003.
11. Sıradan birisinin Türk dilini kullanmasıyla, sözelimi, Fuzulî veya Yahya Kemal gibi söz/dil ustalarından birinin kullanımı arasında büyük farklar vardır. Dil aynıdır, belki kelimeler de aynıdır. Ama onu kullanan farklı olunca sözdeki derinlik ve etki de o nispette farklılaşmaktadır. Özetle diyeceğimiz şu ki, Kur’ân’ın dili Arapçadır, ancak onu kullanan Allah’tır. Bu itibarla Kur’ân’ın mislinin ortaya konması imkânsızdır.
12. Bkz. Bakara, 2/23.
13. Bkz. İsrâ, 17/88.
14. Bkz. M. F. Gülen, *Kur’ân’dan İdrake Yansıyanlar*, Nil Yayınları. İstanbul 2011, s. 175.

SANAL GERÇEKLIK VE EĞİTİM

Gelişmekte olan herhangi bir teknoloji gibi, SG de henüz kapsamlı bir şekilde düzenlenmiş değildir. SG ile ilgili patentler, telif hakları, ticari markalar ve diğer sözleşme mevzularına dair mahkeme davaları görülmeye başlanmıştır.

Bir grup arkadaş şehirde alışveriş yapıyor. Kalabalık bir kaldırımda yürürken, bir siren sesi duyuyorlar. Birden bir patlama sesi kulaklarına geliyor ve ani bir parıldama görüyorlar. İnsanlar koşmaya ve çığlık atmaya başlıyor. Uzaktan gelen birkaç patlama sesi daha duyuluyor. Herkes sığınacak bir yer arıyor. Arkadaşlar koşmaya başladıkça, daha büyük bir patlama oluyor ve sonra bir ses işitiliyor: "Oyun bitti!"

Bilim ve teknolojide sürekli yeni gelişmelere şahit oluyoruz. İnsanların yeni şeyler keşfedip öğrenebilmesi ve etkileşime girebilmesi maksadıyla bilgisayar teknolojileriyle üç boyutlu ortamların oluşturulması anlamına gelen Sanal gerçeklik (SG) de uzun bir süredir hayatımızın farklı sahalarında istifade edilen bir uygulamadır. Sanal gerçeklik, hakikatte dokunamadığımız, göremediğimiz ya da duyamadığımız bazı nesneleri, duyularımızın gerçekmiş gibi algılamasıdır. Farklı ortamların simülasyonunu oluşturmak maksadıyla mühendislik, tasarım ve bilgisayar sistemlerinin ortak bir çalışmasıdır. Sanal gerçeklikte, kullanıcılar, maddî değil zihnî bir dünyada deney yapabilirler. "Sanal gerçeklik, insanları değiştirilmiş ortamlara ve süreçlere davet eder, yeni tecrübeler ve hayal gücünü geliştirmeye vesile olur, böylece araştırma ve eğitime katkı sağlar" (Meinhold, 2013).

Sanal gerçeklik 19. yüzyılda ortaya atılan fikirlere dayalı olarak geliştirilmiş olsa da ancak son zamanlarda geniş kitlelerin ilgisini çekecek bir duruma geldi. Kulaklıklar, çok yönlü koşu bantları ve özel eldivenler gibi farklı cihazlar, insan duyularını uyandırmada ve etkileşimde bulunmada kullanılmaktadır (Pinho, 2004). Sanal gerçeklik günümüz dünyasında mimari, tıp, mühendislik, eğlence, spor ve sanat gibi birçok alanda uygulanmaktadır.

Sanal gerçeklik, eğitime hayatî bir katkı sağlayabilir. SG teknolojileri halen geliştirilme safhasında olsa da birçok uzman, bu tür uy-

gulamaların eğitime muhtemel faydalarının farkındadır. Günümüzde birçok öğretmen, öğrencileri sınıfta meşgul etmek için mücadele ediyor. Sanal gerçeklik çocukları faydalı bir şekilde daha çok meşgul edebilir ve ders konularını daha iyi anlamalarına yardımcı olabilir. SG, sınıflarda henüz yaygınlaşmadı. Samsung Electronics America tarafından yapılan bir ankete göre, öğretmenlerin yaklaşık %2'si sınıfta sanal gerçeklik teknolojisi kullanıyor. Öğretmenler, sanal gerçekliğin, öğrencileri meşgul ve motive edebilecek bir araç olduğuna inandıklarını ifade ediyor.

Günümüzde öğrenciler dijital teknolojilere yaygın bir şekilde maruz kalmaktadır. Teknolojiye olan bu aşinalık, öğrencilerinin öğrenme tarzında da değişimlere sebep olmaktadır. Artık öğrenciler, eğitimlerinde SG ve diğer yeni teknolojileri kullanmaya hazır konumdadırlar.

Sanal gerçekliğin en etkili olabileceği alanlardan biri "tecrübî öğrenme"dir. Bu öğrenme tarzında, öğrenciler; bilgi birikimi ve mefhumlarla düşünebilme yeteneklerini, gerçek dünya sorunlarının çözümünde kullanabilmekte ve öğretmenler de öğrenmeyi yönlendirip kolaylaştırmaktadır (Wurdinger & Carlson, 2010). Tecrübî öğrenme ile ilgili her türlü etkinlik, ihtiyaç duyulan konuların tesirli bir şekilde işlenmesine yardımcı olmakla kalmaz, aynı zamanda öğrencilerin öğrenme motivasyonunu da artırır. Austin'deki Texas Üniversitesi'nde yapılan araştırmalara göre, tecrübî öğrenme, öğrencilerin bağımsız bir şekilde öğrenmesine katkı sağlamakta, öğrenmeyi derinleştirmekte ve öğrencilerin yeni beceriler geliştirip bunları uygulamasına yardımcı olmaktadır.

Sanal Gerçeklik Topluluğu'na göre, sanal gerçekliğin sınıfta kullanılmasının birden fazla faydası vardır: daha aktif bir öğrenme deneyimi, öğrencilerin aynı anda bilgi ve becerilerini geliştirmelerine yardımcı olan bir ortam, daha derin bir konsantrasyon ve karmaşık teori ve kavramların daha iyi anlaşılması. SG, her türlü öğrenme stili için uygundur. Farklı hislere hitap etmesi, akılda tutmayı kolaylaştırır. Derek Hughes'un ifade ettiği gibi, "Dijital nesil, sıra dışı ve ilgi çekici faaliyetler yapabilmekte, zengin bilgi kaynaklarına erişebilmekte ve daha dinamik bir çevrede yaşamaktadır."

Vive SG platformu kullanılarak Çin'de yapılan bir araştırma, sanal gerçekliğin öğren-

cilerin istidatlarını inkişaf ettirmek için yeni imkânlar sunduğunu göstermiştir. “Sanal Gerçekliğin Akademik Performans Üzerindeki Etkisi” başlıklı bir rapora göre, SG; idrake dayalı hafızayı geliştirerek öğrenciler ve öğretmenler için teşvik edici sonuçlar sunabilir. Bu araştırma ayrıca SG tabanlı bir eğitim kullanıldığında, test skorlarının iyileştiğini göstermiştir. “Bir öğrenci, gerçek hayattaki gibi, ne kadar çok etkileşimde bulunursa, ders konusuna o kadar şahsî alaka hisseder, bu da pratikte bulunmayı ve hatırlamayı kolaylaştırır” (Kolo, 2017).

SG sadece öğrencileri yeni fikirler ve ortamlarla tanıştırmakla kalmaz, aynı zamanda uzak yerlerde kalan veya intikal sorunları yaşayan öğrencilere de fırsatlar temin eder.

Sanal gerçeklik topluma birçok potansiyel avantaj sunsa da, bazı dezavantajları da olabilir. Halen gelişmekte olan bu uygulamaların, toplum üzerinde ne tür olumlu ve olumsuz etkileri bulunduğu henüz tam olarak incelenmemiştir. SG’nin potansiyel dezavantajlarından biri, insanlar arasındaki ilişkileri olumsuz etkileme riskidir. Paula Hicks’e göre, SG; insanların yeni tecrübeler edinmelerine yardımcı olur, ancak diğer teknolojilerde görüldüğü gibi, insanlar arasındaki etkileşiminin azalmasına da yol açabilir. İnsanoğlu olarak iletişim bir mecburiyettir, ancak farklı araştırmalar, teknoloji kullanımının, insanların birbiriyle iletişim kurma yeteneğini olumsuz yönde etkilediğini göstermektedir. Sanal gerçeklik farklı ortamları zihnen taklit edebilir; fakat insanın ruhî fonksiyonlarını ve halini simüle edemez.

Birtakım teknolojilerin zihnî rahatsızlıkları daha da şiddetlendirdiği tespit edilmiştir. Paul Darvasi, sanal gerçekliğin, bazı potansiyel psikolojik rahatsızlıkları tetikleyebileceğini veya şiddetlendirebileceğini belirtmektedir. Bunun sebebi, daha az sosyal ve fiziksel aktivite ve daha az yüz yüze iletişim olabilir.

Sanal gerçekliğin diğer bir muhtemel dezavantajı, sanal dünyaya bağımlı olmasıdır. Gençlerin telefonlarında ve bilgisayarlarında daha fazla zaman harcadığı malumdur. Sanal dünyalara erişmek giderek daha kolay bir hale gelmektedir. Gençler, kişilerarası ilişkilerini geliştiremiyorsa, bu durum, sanal dünyayı gerçek dünyaya tercih ettiklerinin bir işareti olabilir.

SG teknolojisi halen gelişmekte olması sebebiyle, oldukça pahalıdır. Çoğu zaman, sanal

gerçeklik donanımları, sadece bazı okullar tarafından eğitim maksadıyla satın alınır. Sonuç olarak, pek çok insan SG tecrübesinden şimdiye kadar uzak.

Gelişmekte olan herhangi bir teknoloji gibi, SG de henüz kapsamlı bir şekilde düzenlenmiş değildir. SG ile ilgili patentler, telif hakları, ticari markalar ve diğer sözleşme mevzularına dair mahkeme davaları görülmeye başlanmıştır. Sanal gerçekliğin muhtevası da düzenlenmesi gereken başka bir alandır. Sektör büyümeye devam ettikçe, video oyunu endüstrisindeki sorunlara benzer durumlarla karşılaşmak muhtemeldir. Fiona McEvoy; SG ile ilgili olarak, sosyal tecrit, duyarsızlaştırma, yeteneklerin abartılması, psikiyatrik sorunlar, sanal suç, hileyle yönlendirme ve mahremiyetin ihlali gibi konular hakkında endişelerini dile getirmektedir.

Bütün bu risklere rağmen, uygun düzenleme, muhteva ve maliyetle sanal gerçeklik öğretmenler ve öğrenciler için muazzam faydalar sağlayabilir.

Kaynak

“Virtual Reality as a Learning Tool in Modern Education”, The Fountain. Sayı: 124, Temmuz - Ağustos 2018.

Referanslar

- Durbin, J. (2016). Is Virtual Reality Too Expensive To Be Popular? uploadvr.com/community-download-virtual-reality-expensive/
- Hicks, P. (2016). The Pros and Cons of Using Virtual Reality in the Classroom. elearningindustry.com/pros-cons-using-virtual-reality-in-the-classroom
- Kolo, K. (2017). Virtual Reality: The Next Generation of Education, Learning and Training. www.forbes.com/sites/forbesagencycouncil/2017/12/13/virtual-reality-the-next-generation-of-education-learning-and-training/2/#22a3c6c8578b
- Moore, S. (2017). The Legal Reality of Virtual Reality. www.forbes.com/sites/schuylermoore/2017/03/10/the-legal-reality-of-virtual-reality/#45d4e7d62049
- Runcan, P. (2010). One minute more: Adolescent addiction for virtual world. www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042810006166
- Virtual Reality Society. (2017). What is Virtual Reality? www.vrs.org.uk/virtual-reality/what-is-virtual-reality.html
- Virtual Reality Society. (2017). Benefits of virtual reality in the classroom. www.vrs.org.uk/virtual-reality-education/benefits.html
- The university of Texas at Austin. (t.y.). Experiential Learning. facultyinnovate.utexas.edu/experiential-learning
- Vive, H. (2016, December 08). New Research Suggests VR Offers Exciting New Ways to Unlock Student Potential. www.prnewswire.com/news-releases/new-research-suggests-vr-offers-exciting-new-ways-to-unlock-student-potential-300375212.html

Dinmesin İntizar Âhu

Müjdeler olsun bizlere ki Sen varsın,
Dîl-i pejmürdeye sebep-i emânsın;
Yolunda hep ölüp ölüp dirileyim,
Sen benim ışığı kısılmaz şem'amsın...

Gözlerin pür-nûr, bakışın ömür Senin,
Ufkun, âlemin adeta bir Tûr Senin;
Yaktığın meşale her yanda nur-efşân,
Sen bendelerin için her ân pür-nursun.

Sen bizlere baharlar vadediyorsun,
Gel Hak eliyle o baharı bize sun!..
Doğsun bir kez daha o mehtab-ı münîr,
Dünyamız son kez bir ışık çağı olsun!..

İçimde geleceğinin özlemi var,
Varsın anlamasın bunu bedbin ağyâr;
Kudûmunun özlemi ağlattı beni,
Dinmesin bu âh sürsün sonsuza kadar!..

Ted Keene

Zooloji

Makaleyi
Sesli dinleyin

Nazenin ama Güçlü YUSUFÇUK BÖCEĞİ

Birçok bilim insanı, uçuş mühendisliğini geliştirecek ipuçları elde etmek için tabiatı, yani tekvinî ayetleri, ciddi bir şekilde tetkik etmektedir. Bu maksatla başlattıkları çalışmalardan birinde, yusufçuk böceklerinin mucizevî tasarımını araştırdılar.

Yusufçuklar, Odonata takımı altında tasnif edilmiş böcekleridir. Odonata, dört kanatlı, uzun karınlı ve etçil böcekleri bulunduran bir takımdır. Kompleks yapıdaki gözleri, şaşırıcı şekilde tasarlanmış, güçlü ve şeffaf çift kanatları ve aerodinamik yapıdaki uzun gövdeleri sayesinde aynı takımdaki diğer böceklerden ayırt edilirler.

Yedi ay kadar ömürleri olan yusufçukların her bir gözünde yaklaşık 24.000 petek göz bulunur. En eski fosilleri 325 milyon yıl öncesine kadar ulaşan yusufçukların günümüzde yaklaşık 3000 türü mevcuttur.

Yusufçuğa sonsuz bir ilim, hikmet ve keremle bahşedilen dört kanat, hızını ve çevikliğini sağlar. Bu kanatlar şeffaf, güçlü ve esnektir. Kanat açıklığı 16 cm'ye kadar uzanabilir.

Yusufçuğun bağımsız olarak çırpın kanatları ve vücut yapısı, uçarken çok farklı manevraları yapmasını sağlar. Sabit gibi dururken birden avını yakalar. Avustralya Millî Üniversitesi Görsel Bilim Merkezi'nde çalışmalar yapan Akiko Mizu-tani ve yine Avustralya'da bulunan Savunma, Bilim ve Teknoloji Kurumu'ndan Dr. Javaan Chahl'a göre, yusufçuk; bir algı yanıltması oluşturarak hızlı hareketlerini gizlemektedir.¹

Yusufçuğun dört kanadı, etrafa önemli miktarda hava akımı yaymasını temin eder ve avına saldırırken kendisini dengede tutmak için gerekli şartları sağlar. Bu hava akımı ve yusufçuğun yapabileceği karmaşık manevralar, araştırmacıları hayrete sevk etmektedir. Bir yusufçuk, avına saatte 50 km hızla yaklaşırken bile karmaşık manevralar yapabilir.

Akiko Mizutani'nin gözlemlerine göre, "Avını kovalayan yusufçuklar, savaş pilotlarının sadece hayal edebileceği kompleks manevralarla düşmanlarından gizlenmektedir." Bu ifade, yusufçukların dünyadaki en çevik ve manevra kabiliyeti en yüksek böceklerden biri olduğu gerçeğini vurgular. Yusufçuklar, çeviklik ve hızlarını tam ihtiyaç duyulduğu şekilde kullanan, çok yetenekli böcekler olarak yaratılmıştır.

Yusufçuğa sonsuz bir ilim, hikmet ve keremle bahşedilen dört kanat, hızını ve çevikliğini sağlar. Bu kanatlar şeffaf, güçlü ve esnektir. Kanat açıklığı 16 cm'ye kadar uzanabilir. Ön ve arka kanat çiftleri farklı şekillerde yaratılmıştır. Teorik ve uygulamalı mekanik profesörü Jane Wang tarafından Cornell Üniversitesi'nde yürütülen bir araştırmaya göre, yusufçuk böceği, ağırlığını desteklemek için hava direncini kullanır. Uçaklar üzerinde yapılan birçok araştırma, uçuş verimliliğini azaltan hava direncini en aza indirmeye odaklanmıştır. Nazenin yusufçuk, gövdesini taşımak için aerodinamik direnci kullanmak üzere ilhama mazhar olur.

Yusufçuktan çok etkilenen Dr. Chahl şunları ifade etmektedir: "Bir yusufçuğun yapabildiklerini taklit eden bir uçağımız olsaydı, o zaman kimsenin sahip olmadığı bir şeye sahip olurduk."²

Savunma sanayinde araştırma yapan bilim insanları, yusufçuktan ilham alarak savaş uçaklarının düşmana fark etmeden yaklaşması ve yüksek manevra kabiliyeti gibi konularda araştırmalar yapmaktadır. Bu böceklerin uçuş kontrol özelliklerinin, yeni uçaklarda ve helikopterlerde uygulanabileceğine inanan bilim insanları, bunun için son derece girift bir tasarıma ihtiyaç olduğunu farkındadır.

Westland Aircraft Company tarafından tasarlanan ilk helikopterin adının "Dragonfly" (Yusufçuk) olması tesadüf değildir. İlk helikopter, yusufçuk böceğinin kaba ve basit bir taklidi olarak üretilmiştir.

Bütün bu gözlemler ve tespitler sadece teknolojik bilgi birikimimizi artırmakla kalmıyor, tekvinî ayetlerin merak ve hakikat aşkıyla okunmasıyla marifetullah ve muhabbetullah da vesile oluyor.

"Evet, bir sineğin küçücük cismi, kâinatın ekser anâsır (unsurları) ve esbabı (sebepleri) ile alâkadardır, belki bir hülâsasıdır. Eğer Kâdîr-i Ezeli'ye verilmezse, o esbab-ı maddiye onun vücudu yanında bizzat hazır bulunmak lâzım; belki onun küçücük cismine girmek gerektir. Belki cisminin küçük bir numunesi olan gözündeki bir hüceyresine girmeleri icab ediyor. Çünkü sebep maddî ise müsebbebin (sebebin sonucunun) yanında ve içinde bulunması lâzım geliyor. Şu halde, iki sineğin iğne ucu gibi parmakları yerleşmeyen o hüceyrecikte erkân-ı âlem ve anâsır ve tabâyiin (bütün elementler ve maddî sebepler), maddeten içinde bulunup usta gibi içinde çalıştıklarını kabul etmek lâzım geliyor."³

Kaynak

"Slender but Strong Dragonflies", *The Fountain*, Sayı 117, Mayıs-Haziran 2017.

Dipnotlar

1. www.news.cornell.edu/stories/Feb06.
2. www.abc.net.au/news/stories.
3. Bediüzzaman Said Nursî, *Lem'alar*, İstanbul: Şahdamar Yayınları, 2010, s. 223.

Ahmed Bedevî

Hazretleri

Ahmed Bedevî, Sünnî mutedil tasavvuf yolunda derinleşmiş, sufi anlayışını Kitap, Sünnet, güzel ahlak gibi temeller üzerine bina etmiştir.

Ahmed Bedevî, 1200 (Hicrî 596) senesinde Fas'ta dünyaya gelmiştir.¹ Kendisi miladî 692 senesinde, Haccac devrinde, Arabistan'daki karışıklıklara dayanamayıp Hicaz'dan Fas'a hicret eden bir aileye mensuptur.² Annesi doğumundan sonra bir rüya görmüş ve rüyasında kendisine "Müjdeler olsun. Öyle bir çocuk dünyaya getirdin ki hiçbir çocuğa benzemiyor" şeklinde hitap edilmiştir.³

Kişiliği

Yüzünü Afrika'da yaşayan Bedevîler gibi örttüğünden dolayı "Bedevî" lakabıyla anılmıştır. Mekke ve Medine'nin en güçlü süvarilerindendi. Harp tekniğini çok iyi bilir ve bu konuda kendisine sorulan her türlü soruya cevap verirdi. Tabiatı itibarıyla sert ve güçlü olsa da insanlarla muamelelerinde hep şefkat ve merhamet yolunu tutmuştur. İnsanlarla konuşurken onların dertlerini dinlemeye özen gösterir ve çözüm adına da kendisini bir hayli zorlardı.

Yolculukları

Allah'a kullukta derinleşmiş, hak dostlarının ortak yanları, onların hayatlarında hicret ve gurbetin baskın olmasıdır. Hicret eden kimse bu sayede Allah'ın (celle celâluhu) yeryüzündeki farklı tecellilerine şahit olmakta ve imanı ziyadeleşmektedir. Ahmed Bedevî'nin hayatında da hicretin önemli bir yeri vardır. Ailesi henüz o dünyaya gelmeden Hicaz'dan Fas'a hicret etmiştir. Ahmed Bedevî dünyaya gelince de ba-

basının görmüş olduğu bir rüyanın tesiriyle 1206 senesinde tekrar Fas'tan ayrılarak aslî vatanlarına dönmüşlerdir. Bu şanlı ve soylu aile, Mekke'ye döndüğünde onları Mekke'nin önde gelenleri karşılamış ve onlara yakın alaka göstermişlerdir. Hatta onların geldiğini haber alan Medineliler de bu kutlu aile ile görüşüp tanışmak için Mekke'ye akın etmişlerdir.

Ahmed Bedevî bir başka yolculuğunu kardeşi ile birlikte 1227 senesinde Irak'a yapmıştır. Onun bu ziyaretinde de kendisinin görmüş olduğu bir rüyanın tesiri olduğu ifade edilmiştir. Bu yolculuklarında önce Bağdat'a uğramışlar, burada Hallac-ı Mansur, Ahmed Rufai, Abdülkadir Geylani gibi büyük zatların kabirlerini, ayrıca Irak'ta Numaniyye, Vâsıt ve Kazimiyye gibi şehirleri ziyaret etmişlerdir. Ahmed Bedevî Hazretlerinin 11 sene süren bu Irak yolculuğu 1238 senesinde Mekke'ye dönmesiyle son bulmuştur.

Ahmed Bedevî'nin bir başka yolculuğu da ömrünün sonuna kadar bereketli bir ömür geçireceği Mısır'a olmuştur. Rüyasında üç defa kendisine Tanta şehrine gidip yerleşmesi emredilmiş ve orada nice talebeler yetiştireceği haber verilmiştir. Rüyadaki emre itaat eden Ahmed Bedevî, 1238 senesinde Tanta'ya yerleşmiştir. Onun hayatında irşad ve tebliğ faaliyetlerini yaptığı bir şehir olması cihetiyle Tanta'nın çok önemli bir yeri vardır.

Yaşadığı Devrin İlmî ve Siyasî Özellikleri

Hicri 7. asırda yaşamış olan Ahmed Bedevî'nin yaşadığı devri tam anlayabilmek için daha ön-

ceki devre kısaca bir bakmak gerekir. Hicrî 5 ve 6. asırda, felsefe ile karışık bir sufi akım ve mutedil Sünnî sufi akım olmak üzere tasavvufun iki ana kolu ortaya çıkmıştır. Birinci akım öylesine etkili olmuştur ki siyasi görüşlerinden etkilenerek Fatimiler, Muvahhidiler ve Murabıtın gibi devletler bile kurulmuştur. Birbirine zıt bu iki bakış tarzı arasında iki asırlık bir mücadele olmuştur. Ancak 7. asrın başlarına gelince, mutedil sufi akım güç kazanmış ve bu devirde Gazzalî, Rufai ve Geylanî gibi âlimler yetişerek adeta Ahmed Bedevî'nin yetişeceği ortama zemin hazırlamışlardır. Bu üç zatın sayesinde Sünnî tasavvuf, felsefî tasavvufa galebe çalmış, 7. asrın sufi algısı müsbet mânâda değişmiş, felsefî tasavvuf da ilk asırlarda olduğu gibi temiz ve saf özüne dönmüştür.⁴ Yaşadığı ortamın atmosferinden etkilenen Ahmed Bedevî, Sünnî mutedil tasavvuf yolunda derinleşmiş, sufi anlayışını Kitap, Sünnet, güzel ahlak gibi temeller üzerine bina etmiştir.

İlmî Yönü

İlmi ve irfanî kendisinde cem eden Ahmed Bedevî'nin ilme olan arzusu da dikkate değerdir. Gençliğinin bir kısmını geçirdiği Mekke'de Kur'an-ı Kerim'i ezberlemiş, bir yandan da tecdîd ilminde derinleşmiştir. Öte yandan yedi kıraat üzerinde ihtisas sahibi olarak bu ilimde oldukça önemli bir konum ihraz etmiştir. Çocukluğunda Mağrib'te yaygın Mâlikî Fıkhnı öğrenmiş, Mekke'ye gelince kendisinin de tâbi olduğu Şâfi Mezhebine merak salmıştır. Ahmed Bedevî ile ilmi bir münazara yapan bir âlimin onun ilme olan vukufiyetini gördükten sonra onun hakkında "O, dalgaları dinmeyen coşkun bir denizdir" diyerek onu övmesi de pek manidardır.⁵ Kaynaklarda Ahmed Bedevî ile muasır olan İbn Dakiku'l-İyd arasında ilmi tartışmaların olduğu ve Ahmed Bedevî'nin ona üstünlük sağladığı ve kendisine tevcih edilen sorulara istisnasız cevaplar verdiği nakledilmiştir.

Kalbî ve Ruhî Hayatı

İnsanın ulvî değerleri bırakıp süflî hedefler peşine düşmesinin onun yaratılış gayesine zıt olduğunu ifade eden Ahmed Bedevî, sık sık çevresindekilere Allah'ın vermiş olduğu nimetleri yine onun yolunda ve rızasına uygun bir şekilde kullanmanın önemini hatırlatmıştır. Onun hayatında en ilgi çekici nokta hayatının belirli bir devresinden sonra yüzüne peçe takmasıdır.

O insanlarla fazlaca meşgul olmamak, kendisini sırf Rabbine adayabilmek için böyle bir yolu tercih etmiştir. Öyle ki kendisiyle görüşmek isteyen dostları da ancak bu şartlar altında onunla görüşmeye muktedir olurlardı. Tabiatı itibarıyla insanlardan uzak olup hakkın rızasına ermenin peşinde olan Ahmed Bedevî, hayatının bir döneminde, tıpkı Allah Resûlü'nün (aleyhissalâtu vesselâm) Hira mağarasında inziva hayatı yaşadığı gibi, Ebu Kubeys dağına çıkmış ve tabiatın bağrında Rabbine dua ve niyazda bulunmuştur.⁶

Allah aşkı ile dopdolu olan Ahmed Bedevî, İslam'ı çok iyi temsil eden bir hal eriydi. Onu ziyarete gelen pek çok kimsenin, onunla görüştüktan sonra muhabbetle coşmuş bir gönle sahip olarak huzurundan ayrıldıkları nakledilmiştir. Kaynaklarda onunla ya doğrudan ya da dolaylı yollarla görüşüp imanî zevk ve hazza ulaşan pek çok kimsenin olduğu aktarılmıştır. Onun İslam'ın temsil edilmesine önem veren bir dava insanı olduğu aşîkârdır. Nitekim temsili ehemmiyetini anlattığı bir yerde muhterem Fethullah Gülen Hocaefendi Ahmed Bedevî hazretlerinin "mü'mince görüntü"süne dikkatleri çekmiş ve asrımızın bu tip dimağlara ne kadar muhtaç olduğunu ifade etmiştir.⁷

Onun dünyasında riyazet ve derinlemesine tefekkürün de çok önemli bir yeri vardır. Öyle ki o çok kere kaldığı evin çatısına (sath) çıkıp hareketsiz bir şekilde gözlerini güneşe doğru ufka dikerek tefekküre dalmıştır. Bu ilgi çekici özelliği sebebiyle ona nispet edilen tarikatın bir ismi de "Sutuhiyye"dir.

Ahmed Bedevî Hazretleri bir insanın Allah'a kurbiyet kesbedip velayet mertebesine nail olmasını şu şartlara bağlamıştır.

1- Marifetullah'a ulaşmak 2- Allah'ın emirlerine uymada hassasiyet göstermek 3- Allah Resulü'nün sünnetine sımsıkı sarılmak 4- Her daim temizliğe ihtimam göstermek 5- Allah'ın razı olacağı işleri yapmak 6- Allah'ın vaad ettiği şeyleri kendisine vereceğine yakinî bir şekilde inanmak 7- İnsanların elindekilerden ümidini kesmek 8- İnsanlardan gelen eza ve cefaya sabretmek 9- Allah'ın emirlerini yerine getirmede yarışarcasına gayret içinde olmak 10- Allah'ın yarattığı her şeye şefkat beslemek 11- İnsanlara karşı tevazu kanatlarını yerlere kadar sermek 12-Şeytan'ın insanın en büyük düşmanı olduğunu bilmek.

Kalbin her türlü kötü duygu ve düşüncelerden arındırılmasına son derece önem veren Ahmed Bedevî Hazretleri, talebesi Abdü'l-Al'e vasiyetinde şu hayati düsturlara işaret etmiştir: "Sakın ha Allah'ın yarattığı bir kimsenin başına gelen musibetten dolayı onu kınama! Başkasının gıybetini ve dedikodusunu yapma! Sana eziyet edene sen eziyet etme! Sana zulüm edeni affet gitsin. Sana kötülük yapana sen iyilik yap. Sana bir şeyler vermeyen kimseye karşı sen cömert ol."⁸

Evlenmemesi

Gönlünü Allah'a adanmış bu yüce kâmetin hayatında dikkat çeken önemli noktalardan biri de seksen sene ömür sürmesine rağmen hiç evlenmeyi düşünmemesidir. Ahmed Bedevî Hazretleri, babanın öz evlatlarını yetiştirmesi gibi kendisine talebelik yapanları yetiştirmiş, talebeleri ile kendisi arasında manevî olarak baba-evlat ilişkisi zuhur etmiştir. Hatta o talebelerinden Abdü'l-Al isimli müridini manevî evlat olarak kendisine kabul etmiştir.⁹ Her ne kadar kendisi evlenmemeyi tercih etmiş olsa da asla talebelerine bunu tavsiye etmemiştir. Hayatını sürekli gurbet ellerde geçiren bu büyük marifet ve ufuk insanı, evlenmenin sünnet olduğunu pekâlâ biliyordu, ama âlem-i İslam'ın içler acısı durumu karşısında bütünüyle kendisini dine hizmete adanmak peşindeydi.

Eserleri

Ahmed Bedevî Hazretleri'nin fazla olmasa da günümüze kadar ulaşan bazı risaleleri vardır. Kendisine nispet edilen virdlerden oluşan Evrad'ı, Salâvat isminde bir risalesi ve halifesi Abdü'l-Al'e hitaben söylediği nasihatlerden oluşan Vesaya'sı bu eserlerden bazılarıdır. Vasiyetini içeren risalesinde Allah aşkı, sabır, gece ibadeti ve tevbe gibi değişik konular dikkatleri çekmektedir. Kendisinin ilim sahasında yetkin olmasına rağmen yazdığı eserlerin sayısının az olması, onun kitap yazmaktan daha çok Allah'ın kendilerinden razı olacağı insanlar yetiştirmeyi önemsemiş olmasındandır.

Vefatı

Hayatının son kırk yılını Mısır'ın Tanta şehrinde geçiren Ahmed Bedevî Hazretleri 12 Rebiyülevvel 675'te (24 Ağustos 1276), yani Hz. Ruh-u Seyyidi'l-Enam'ın dünyaya teşrif ettiği gün, ruhunun ufkuna yürümüştür. Vefat ettiği şehre defnedilmiş ve zamanla kabrine bir tür-

be ve yanına büyük bir mescit inşa edilmiştir. Hayatı boyunca hakka yakın olma peşinde olup halka yüzünü bile göstermekten sakınan peçeli sultanı, Allah hiçbir zaman Müslüman dünyasına unutturmamış, onu, sevenleri nezdinde daima yâdı cemil kılmıştır. Vefatından yüzyıllar geçse de bugün Mısır halkı onun doğum yıldönümlerini çok kalabalık bir katılımı kutlamaya devam etmekte, yüz binlerce insan bu vesileyle bir araya gelip aynı dinî ve manevî havayı teneffüs etmektedir.

Bedevîye Tarikatı

"Ahmediye" olarak da bilinen bu tarikatın silsilesi, Hz Ali'ye kadar dayanmaktadır. Bu tarikat, Mısır kültüründe oldukça etkili olmuştur. Başlangıçta Bedevî'nin fikirleri ile şekillenen tarikat daha sonraları Bedevî'nin ilk halifesi Abdü'l-Al'in de yoğun gayretleri ile daha sistemli bir hale bürünmüştür.

Kalb ve gönül insanı Ahmed Bedevî Hazretleri'nin hayatında günümüzün hizmet insanlarına çok önemli mesajlar vardır. Çünkü o, hayatında hiçbir zaman rahat yüzü görmemiş, diyar diyar dolaşarak sürekli hicret ve gurbet yudumlamış, en sonunda gelip otağını Tanta şehrine kurarak, gönülleri hakikate uyarma uğruna ömrünü, dinine hizmete adanmıştır. Âlem-i İslam'ın dertlerini düşünmek ona bazı dünyevî zevkleri bile unutturmuş ve bunun sonucunda evlenmeye bile vakit bulamamıştır. Böylesi önemli özellikleri kendisinde cem eden bu mübarek zatın hayatı hakkında aktarmaya çalıştığımız bu bilgiler, bize bir kez daha, "kendisini Allah'a adanmış, O'nun dinine hizmetten başka bir sevdası olmayan yüce şahsiyetlerin hayatlarında hep aynı bestenin söz konusu olduğu" hakikatini hatırlatmıştır.

Dipnotlar

1. Ömer Rıza Kehhâle, *Mu'cemu'l-müellifin*, Müessesetü'r-Risale, 1/314.
2. Seyyid Ahmed Tuayme, *Mezahib ve Şahsiyyat, Hayatu es-Seyyid Bedevî*, s. 8.
3. Abdülhâlim Mahmud, *Es-Seyyid Ahmed el-Bedevî*, Dârul-Meârif, Kahire, 1119. s. 49.
4. Seyyid Ahmed Tuayme, a.g.e, s. 21-27.
5. A.g.e., s. 45.
6. Abdülhâlim Mahmud, a.g.e., s. 56.
7. M. Fethullah Gülen, *Sohbeti Canan*, s. 88.
8. Seyyid Ahmed Tuayme, a.g.e., s. 55-56.
9. A.g.e., s. 57.

Makaleyi
Sesli dinleyin

Lütfi Doğantepe

Toplum

İstişareye Yaklaşımlar

Dinî ve sosyal hayatın olmazsa olmazları arasında bulunan istişare, ayet ve hadislerle teyit edilmiş önemli bir usuldür.

istişare, kişiler veya heyetler nezdinde bir konunun müzakere edilmesi ve ortak bir karara varılmasıdır.

Dinî ve sosyal hayatın olmazsa olmazları arasında bulunan istişare, ayet ve hadislerle teyit edilmiş önemli bir usuldür. Meselenin bir boyutu da sünnete uyularak yapılan bir istişarenin, adetlerin ibadetlere çevrilmesi kabilinden olmasıdır.

İstişarenin Çeşitleri

Kişilerin şahsî meseleleriyle ilgili olarak arkadaşlarına ya da büyüklerine danışmasına, onların fikrini almasına istişare denildiği gibi bu kavram; sivil toplum kuruluşlarında, şirket-

lerde ve devlet mekanizmasında da karşımıza çıkmaktadır.

Sivil toplum kuruluşlarının daha iyi hizmet verebilmesi, ortak akla uygun hareket edilmesi ve katılımcıların rızasının alınması, dolayısıyla vakıf ve hayır işlerinin devamlılığının temini, istişareye bağlı olduğu gibi ticarî kuruluşların AR-GE birimleri de bu mekanizmanın daha profesyonelce işlettilmesi için oluşturulmuştur.

Devlet mekanizmasında ise istişare bütünüyle belli esaslara bağlanmış, konuyla ilgili müzakere, şûrâ, müsteşar ve benzeri kavramlar bu sistemde karşılıklarını tam anlamıyla bulmuştur.

İstişare zeminine uygun gündemlerin hazırlanması ve fikirlerin artısı ve eksisiyle masaya yatırılması adına yapılan çalışmalar da mevzuların önemle ele alınmasına katkı sağlar. Bu usul, yine ciddi organizasyonlarda alt komisyon ve benzeri kavramlarla ifade edilir.

Bu usul, gerek geçmişte gerek günümüzdeki gelişmiş demokrasilerde katılımcı ve çoğulcu toplumların vazgeçilmez prensiplerindendir. İnsanlar, fikirlerinin alındığı noktalara daha bir önem vermekte; bunu idrak eden kimi yönetimler; toplumun genelini ilgilendiren hamlelerde anket yoluyla insanların görüşlerine başvurumaktadırlar.

Kiminle İstişare Edilir?

İnsanlar şahsî meselelerinde kendilerini anlayabilecek, geniş ufuklu veya hayat tecrübesi olan kimselerle istişare ederler.

Eğer konu bir uzmanlık sahasına dairse, o sahada söz sahibi ve tecrübeli kimselerle istişare edilmelidir. Sağlıkla ilgili fetvalarda fıkıhçıların, doktorların görüşlerinden nasıl istifade ettikleri cümlelerin malumudur.

Şahsiyetleriyle insanların hüsn-ü kabulüne mazhar olan, fikirlerine değer verilebilecek kimseler ise her sahadan insanın akıl danıştığı, görüşlerine değer verdiği kişilerdir.

İstişarenin aynı zamanda bir sünnet olması, ona dair esasların daha da hassasiyetle ele alınmasını gerektirmektedir. Yani onu sosyal ve dinî hayatın ayrılmaz bir parçası olarak görenler, usulüne de bu derece önem vermelidirler. İstişare ettim diyebilmek için birileriyle bir şeyler konuşmak, kişinin kendisini kandırması anlamına da gelebilir. “İstişare sünnet, ammâ müsteşar mümtaz gerek” mısraı, bu hakikati çok güzel özetler.

İstişarenin Maslahat Yönü

Atalarımız, “Danışan dağlar aşar, danışmayan düz ovada şaşar” demişlerdir. “Akıl akıldan üstündür”, “Bin bilsen de bir bilene danış” sözleri de kulağa küpe olacak cinsten nasihatlerdir. Meselelerini bu yolla çözmeye çalışanlar, mesuliyetten kurtuldukları gibi berekete de mazhar olurlar. Alınan kararın ortak olması, isabet halinde şahısların gurura kapılmasını engelleyeceği gibi hataya düşülen durumlarda da muhatapların birbirini suçlamasının önüne geçer. Bu hususta, Kanuni’nin, kabrine fetva kâğıtlarının olduğu sandığın da gömülmesini vasiyet etmesi çok manidardır.

İstişarede Muhataplara Düşen

Hiyerarşi, istişare ortamındaki fikir teatisine yansımaz. İstişare esnasında her fikir, eşit seviyede ele alınır.

Öne sürülen fikirler, tecrübe sahibi fertler nezdinde daha önceden bilinen, gözlemlenen hususlarsa ve bunların neticesi isabetli görülüyorsa da katılımcı düşüncenin akîm hale gelmemesi adına bunlar maslahat yönüyle masaya yatırılmalı, “Olmaz öyle şey!” kabilinden kestirip atmalarla şahıslar istişareden soğutulmamalıdır.

Mevzular görüşülürken, “Ben biliyorum” havasına girilmemeli, “İnsanların en iyi bilenini”nin (sallallâhu aleyhi ve sellem) ashabı ile nasıl müşavere ettiği nazara alınmalıdır. Bilenlerin bildikleri ise usulü ile nazarlara sunulmalı ki insanlar, bir kıymet ifade eden o tecrübelerden mahrum kalmasınlar.

Bir fikri müzakere etme adına gerçekleşen toplanmaların; fertlerin çiçek açması, gençlerin yetişmesi ve yetişirken geleceğe da hazırlanması, kabiliyetlerin keşfi ve inkişafı, tecrübelerin aktarımı, fikir çilesi çekenlerin şevklerinin kırılmaması gibi yönleri de vardır.

Fertlerin fikirleri geçersizse, çözüm vaat etmiyorsa ya da maslahata uygun değilse, bu durum kendilerine ikna edici bir şekilde, gerekirse geçmişte yaşanan örnekleriyle anlatılmalıdır. Bunu yaparken geçmişteki denemeler esnasında şartların olgunlaşıp olgunlaşmadığı, muhatapların yeni fikirlere hazır olup olmadığı da gözden ırak tutulmamalıdır.

İstişare ortamı, büyüklerin küçükleri idare ettiği, her dediklerine tamam dedikleri bir zemin de değildir. Fikrin sahibi kim olursa olsun, kabul veya reddedilmesine hazır olmalıdır. Bir fikir kabul edilmemişse, ya vakti gelmemiştir, ya mesele iyi izah edilmemiştir, ya somut örneklerle konu muhatapların zihinlerinde anlaşılır hale getirilmemiştir ya da fikir umumî olarak kabule mazhar olmamıştır.

Kabiliyetlerin Köreltilmemesinin Önemi

İstişarenin bir başka önemli boyutu da kabiliyetleri itibarı ile yönlendirilmesi gereken inanların önlerinin kapanmaması, hayırlı istikamette teşvik edilmeleridir. Edebiyat, müzik, güzel sanatlar, mimari veya başka bir sahada hayatına yön vermek isteyenlere “Buna ne gerek var?” demek yerine o sahalarda nasıl bir yol izlemeleri gerektiği ifade edilmeli; ferdî hareket etme bataklığına düşmelerine fırsat verilmemelidir.

İstişare Usulüne Dair

Konu, çeşitli yönleri düşünülerek olgunlaştırılmış şekilde istişareye taşınmalıdır. Hazırlık yapılmadığı takdirde çok değerli fikir ve projeler muhataplar tarafından ciddiye alınmayabilir ya da uygulanabilirliği sorgulanabilir.

Fikrin sahibi, “Dediğim dedik...” havasına girmese de gündemine sahip çıkmalı, onda isabet görüyorsa, muhatapları ikna etmek için çaba sarf etmelidir.

“Uygun zaman ve mevsim mi?” sorusuna önceden çalışılmalı, bu husus hesaba katılmadan değerli fikirlerin ziyan olmasına zemin hazırlanmamalıdır.

İstişare ile İlgili Handikaplar

İnsanlarla meseleleri beraber çözmek için oluşturulan meclisler, bereketli ortamlardır. Böylesi önemli meclislerde fikir ileri sürenler bunu nefisleri hesabına değil, umumun maslahatı için yapmalıdır. Dolayısıyla burada yapılacak olan şey başkalarına fikirlerini dayatmak değildir. Bu husustaki yersiz ısrar ve şiddetli üslup, muhataplarda ters tepkilere sebep olabilir ve nefisler devreye girer. Fikir ileri sürmek, muhatapı çizgisine çekme gayreti değil, bilakis fikri umuma mâl etme ameliyesidir. Ancak belli bir bilgi ve tecrübe birikimine sahip şahıslar, alınacak kararın hatalı olduğuna veya olumsuz durumlara yol açma riski bulunduğu eminse, bu kişiler için heyeti ikna etmeye çalışmak da bir vecibe olsa gerektir.

Öne sürülen her fikrin sahibine değer verilmelidir. Kişi kendince orijinal bir fikir ürettiğini düşünse ve muhataplar bunun böyle olmadığını bilseler de muhataba nezaketle yaklaşmalı; onun bir daha ortaya fikir atma şevkini kırmamalıdır.

İstişare ettim vehmiyle nefisini tatmin etmek de işin bir başka boyutudur. “Sekiz kişiye danış, sonra kendi bildiğini yap” benzeri görüşler, kişilerin ortak akla riayet etme eğilimi kazanmasını önler.

“Biz bunu daha önce denedik, olmadı” şeklindeki tepkiler; gerçekleştirilecek hamlelerin önündeki en önemli engellerden biridir. Ortaya atılan fikrin önünü bu yolla kapamak isteyenlere uygun bir üslupla müspet tepki verilmeli ve meselenin enine boyuna tartışılması adına fikir sahibine fırsat verilmelidir.

İstişareden Sonra

Ortak bir karara varıldıysa, bundan sonra karar sahipleri aynı istikamette davranmalı, kendi görüşleri genel kararın gölgesinde kalsa bile onu gündeme getirmemelidirler.

Alınmış karara muhalefet, kişinin o heyete katılmaya ehil olmadığının delilidir. Zira bugün başkasının, yarın da onun fikri kabul görebilir. Bu durum, istişare mekanizmasının özünde mevcuttur.

İstişare kararının isabetli ya da isabetsiz olması zamanla anlaşılır. Karar isabetsizse veya elde edilen randımanın artırılması söz konusuysa, alınan ilk karar yine şûrâ kararıyla değiştirilmelidir.

Kararda isabet edilmediyse, muhataplar eleştirilmemelidir, “Ben demiştim” gibi ham tavırlara girilmemelidir.

Tecrübelerden İstifade

Seleflerin tecrübelerinden istifade edilmeli, benzer durumlarda nasıl hareket edilmesi gerektiği adına onların tavır ve kararları yolumuzu aydınlatmalıdır. Bu durumda tecrübeleri aynen alma veya onları yeni şartlara göre uyarlama da önemli bir ölçüdür. Mazi peteğinden süzülen tecrübe balının tadı, görüş birliğiyle isabet edenlerin damağında kalacaktır.

Efendimiz’in (sallallâhu aleyhi ve sellem) Hendek Harbi’ndeki savunma stratejisini müzakereye açması ve Selman-ı Farisî’nin (radiyallâhu anh) fikrine göre amel etmesi, savaş öncesi seçtiği yeri ashabından birinin görüşüne göre değiştirmesi, İfk hadisesinde ashabının kadın ve erkekleriyle fikir teatisinde bulunması, Uhud öncesi ashabının gençlerinin görüşünü dikkate alması, Hudeybiye’de zevcesinin görüşüyle amel etmesi, Efendimiz’den (sallallâhu aleyhi ve sellem) sonra Benî Saîde Sakifesi’nde ashabın halife seçimi, mezhep imamlarının ilim meclislerinde fikhî meseleleri vuzuha kavuşturma adına çektikleri fikir çileleri ve müspet anlamdaki münazaraları, devlet idarecilerinin muhterem şahsiyetlerin görüşlerine verdikleri değer bizler için ölçü olmalıdır.

Dinin temel prensiplerinden biri olan bu uygulama, müminlerin bir şiarı olarak devam edecek; onu ihmal edenler kaybederken onunla amel edenler ise, hadisin ifadesiyle, hüsrana uğramayacaklardır.

İslâm'da Devlet Bütçesi

Gerçek bir idarecinin gözünde beytülmal, hak ve adalet temelinde kullanılması için kendisine verilen bir emanetten başka bir şey değildir.

Devlet bütçesine (beytülmal) bakış ve onun idaresi, sorumluluk sahibi ve idarecilik makamını emanet bilen gerçek bir idare ile bu makamı şahsî menfaat ve halkın üzerinden geçinme vasıtası olarak gören idare şekillerini birbirinden en keskin çizgilerle ayıran bir sınırdır. Gerçek bir idarecinin gözünde beytülmal, hak ve adalet temelinde kullanılması için kendisine verilen bir emanetten başka bir şey değildir.

Hiz. Ümmü Seleme'nin rivayetine göre, bir gece Resûl-i Ekrem'e 800 dirhem gelmiş, o gece Resûlullah (sallallâhu aleyhi ve sellem) sabaha kadar uyuyamamış ve sabahleyin o paranın tamamını Müslümanlar arasında bölüştürmüştü.¹

Yine bir seferinde sahabeden Hiz. Alâ ibn Hadramî, Peygamber Efendimiz'e Bahreyn'den 30.000 dirhem gönderdi. Efendimiz'e o güne kadar hiç bu kadar para gönderilmemişti. Al-

lah Resûlünün emriyle paralar bir hasır üzerine döküldü. O sırada ezan okunmuştu. Namazdan sonra Peygamberimiz, gelip malın başında durdu. Ashab-ı Kiram da geldiler ve Peygamberimiz, kendisine ve ailesine almaksızın, o zaman daha ölçü ve tartı kullanılmadığından paraları herkese avuç avuç dağıttı.²

Devlet Başkanı ve Beytülmal

Hiz. Ebu Bekir (radiyallâhu anh), ölüm yatağında şunları söylüyordu: "Mü'minlerin işlerini üzerime aldığımdan beri, haklarından bir dinar veya bir dirhem hesabıma geçirmedi. Yediğimiz onların yemeklerinin en sadesi, giydığımız giysilerin en sert ve kabalarıdır. Yanımızda şu dişi deve, şu Habeşli köle ve şu kumaştan başka Müslümanların fey'inden hiç bir şey yoktur. Öldüğümde onları da Ömer'e devredin ve beni bunlardan da kurtarın."³

Hiz. Ömer de (radiyallâhu anh) Hiz. Ebu Bekir gibi çok alçakgönüllü, sade hayatlı, İslâm'ın hükümlerini uygulama konusunda kararlı ve tavizsizdi. Valileri ve memurları da tıpkı kendi gibiydi. Onu Medine'de bazen omzunda kırba su taşıırken görmek mümkündü. Zamanında zenginlik artmasına rağmen o kendini hiç de-
ğiştirmemişti.⁴

Halife Ömer, bir gün eteklerini beline sıkıştırmış sağa sola koşuşturuyordu. Yol üzerinde Ahnef ibn Kays'ı görünce, "Gel sen de katıl, devlete ait develerden biri kaçtı. Bu malda kaç kişinin hakkı olduğunu biliyorsun" dedi. Ahnef, neden bir köleyi göndermeyip de kendisini yorduğunu sorunca, "Benden iyi köle mi olur?" diye karşılık verdi.⁵

Suriye'nin fethinden sonra Doğu Roma'nın imparatoru ile yakın ilişkilere girilmişti. Bir seferinde Hiz. Ömer'in hanımı Ümmü Gülsüm (radiyallâhu anha) (Hiz. Ali'nin kızı), imparatorun hanımına hediye göndermiş, imparatoriçe de hediye kaplarını mücevherlerle doldurarak geri yollamıştı. Hiz. Ömer, hediyeyi getirip götürünün devlet memuru olduğunu ve onun giderlerinin devlet hazinesinden karşılandığını söyleyerek mücevherleri hazineye aktardı.

Hiz. Ali de (radiyallâhu anh) tıpkı Hiz. Ömer gibiydi. Vefatından sonra çok sevdiği arkadaşlarından Dırar ibn Damre, Hiz. Muaviye'nin yanına vardığında, Hiz. Muaviye kendisine Hiz. Ali hakkında sorular sorunca şöyle cevap vermişti:

Güçlüydü, fakat her türlü aşırılıktan uzaktı. Güzel konuşur, adaletli hüküm verirdi. Her yanından ilim kaynar, ağzından hikmet dökülürdü. Âlim ve zahidlere saygı gösterir, yoksullara acır, akrabayı, yetimi ve hiç bir şeyi olmayan yoksulu doyurur, çıplakları giydiren ve muhtaçlara yardım ederdi. Bazen ibadet ederken onu gözlerdim. Gece karanlık örtüsünü örttüğünde, mihrabda durur, yılan tarafından ısırılmış biri gibi iki büklüm olur, acı ve ızdıraplar içinde kalmış biri gibi inler, ağlar ve şöyle derdi: "Ey dünya, ey dünya! Benden başkasına git, başkasını aldat. Bana kendini sunuyor, arzuyla bana doğru mu eğiliyorsun? İstemem, aman, hilen yaklaşmasın. Seni üç kez boşadım ve geri dönüş de yok. Hayatın kısa, değer az, vereceğin bayağı, aldatman ve tehlikeye düşürmen ise pek kolay. Ah! Azık kıt, yolculuk uzun ve yol ıssız!"⁶

Malın Taksiminde Gözetilecek Prensipler

Hiz. Ebu Bekir (radiyallâhu anh), beytülmale gelen malları; hür, köle, erkek, kadın, küçük, büyük demeden Müslümanlar arasında eşit olarak dağıtırdı. Kendisine, başta Hiz. Ömer olmak üzere bazıları, "Bu malı Müslümanlar arasında eşit olarak dağıttın. Hâlbuki bu insanlar arasında üstün olanlar, iyi geçmişi bulunanlar ve ilk Müslümanlar var" şeklinde uyarıda bulunduğunda, "Ben, bunları hepinizden iyi biliyorum. Fakat bunların sevabı Allah'a aittir. Bu mal ise geçim aracı ve dünya maaşıdır. Bunda eşitlik yolunu tutmak daha hayırlıdır" cevabını vermişti.⁷

Hiz. Ebu Bekir, Allah'ın rahmetine kavuştuğunda hilafet vazifesi Hiz. Ömer'in güçlü omuzlarına yüklenmişti. Hiz. Ömer, hazinedeki malın dağıtımını konusunda şu sözleri söyleyecekti: "Kendinden başka ilâh olmayan Allah'a yemin olsun ki şu malda herkesin bir hakkı vardır. Ben de bu konuda, ancak sizin gibi biriyim. Fakat Allah'ın Kitabı'ndaki ve Resûlullah'ın nazarındaki yerlerinize göre dağıtımda bulunacak ve kişinin İslâm'daki mihneti, önceliği, zenginliği ve ihtiyacını göz önünde bulunduracağım."⁸

Hiz. Ömer bir ordu şeklinde tanzim ettiği Medineli Müslümanlara da buna göre maaş bağladı. Sahabenin tavsiyesi üzerine bir divan kurdu ve bir deftere, kişilerin Resûl-i Ekrem'e olan yakınlıklarını göz önünde bulundurarak adlarını tek tek yazdı. Kendisine, Hiz. Ebu Bekir gibi eşit dağıtımda bulunması söylendiğinde, "Resûl-i Ekrem'e karşı savaşanla, yanında savaşanı bir tutmam" diye cevap verdi.⁹

Bir seferinde, Medine'ye harp ganimeti geldiğini duyan Efendimiz'in hanımı aynı zamanda Hiz. Ömer'in kızı Hiz. Hafsa validemiz (radiyallâhu anha), Hiz. Ömer'e gelerek, "Ey Mü'minlerin Emiri! Hissemi verir misin? Ben sana yakın olanlardan biriyim" dedi. Bazıları, Hiz. Hafsa'ya gelerek, "Allah rızıkı bollaştırdı. Öyleyken Ömer nefesine karşı şiddette ve kısmakta devam ediyor. Bu gelen mal Müslümanların fey'idir. Ömer bunu istediğine versin, sen de onun kızı-sın" demişlerdi. Hiz. Hafsa da Hiz. Ömer'e gelip yukarıdaki sözü söylemişti. Bunun üzerine Hiz. Ömer, şöyle dedi: "Ey Ömer'in kızı Hafsa! Kızım olarak senin istediğin, benim malımdadır; harp ganimetleri ise devlet malıdır."¹⁰

Hiz. Ömer'den sonra yumuşak huylu, hayâ dolu, kerem sahibi ve olabildiğince cömert,

yakınlarına ve başkalarına, herkese karşı bol bol infakta bulunan Hz. Osman (radiyallâhu anh) geldi. O, mal taksiminde Hz. Ömer'in siyasetini takip ettiyse de halefi Hz. Ali (radiyallâhu anh), Hz. Ebu Bekir'in uygulamasına döndü.

Bir seferinde yanındakilerden biri, dönemindeki karışıklıkları yatıştırma adına Hz. Ali'ye şöyle bir tavsiyede bulundu: "Ey Mü'minlerin Emiri! Şu adamlara bu maldan ver ve şu Arab'ın ileri gelenlerini ve Kureyş'i mevaliye üstün tutuver." Bazıları da şöyle dediler: "Muaviye böyle yapıyormuş. İsteyene veriyormuş. İnsanların çoğu dünyaya önem verir ve onun için didinirler. Şu ileri gelenlere ver. İşlerin yoluna girdiğinde, nasıl istersen malı bölüştürürsün."

Bu pragmatist tekliflere Hz. Ali'nin cevabı kendine yakışacak biçimdeydi: "Siz benden, üzerlerinde İslâm'a göre yönetici olduğum kimseler içinde, zulümden yardım beklememi mi istiyorsunuz? Allah'a yemin olsun ki, gökte yıldız kaldıkça bunu yapmam. Vallahi elimde mal bulundukça, aralarında eşit dağıtırım. Mal sizinken, nasıl böyle bir teklifte bulunabiliyorsunuz?"¹¹

Memurları Sıkı Kontrol

Hz. Ömer (radiyallâhu anh), bir memur tayin ettiğinde, onun bütün mal ve mülkünü sayar, onu sürekli kontrol altında tutar, malî durumunda olağandışı bir artış görüldüğünde hesabını sorar ve gerektiğinde mallarından bir kısmını beytûlmal hesabına aktarırdı. Fakat dürüst çalışmaları ve rüşvet gibi İslâm'ın yasakladığı yollara sapmamaları için memurlarına hak ettikleri maaşı da verirdi.¹²

Hz. Ali de Hz. Ömer gibi valilerini çok sıkı kontrol eder ve sık sık yazdığı mektuplarla uyarılarda bulunurdu. Meselâ Basra valisi Osman bin Huneyf'e yazdığı mektupta şöyle diyordu:

"Ey İbn Huneyf! Zengin bir Basralı'nın seni bir ziyafete çağırdığını ve senin de gitme eğilimi gösterdiğini öğrendim. Türlü renkte yemekler senin için seçiliyor ve kocaman kaplar önüne konuyormuş. İhtiyaç sahiplerine sırtlarını dönüp zenginleri çağıran bir halkın davetini kabul edeceğine hiç düşünmezdim. Aldığın lokmalara dikkat et. Kuşkulandıklarını bırak ve meşru olduklarına iyice kanaat getirdiklerini ye.

Eğer isteseydim, saf bal, temiz buğday ve ipek giysiler gibi dünya zevklerine giden yolu seçebilirdim. Fakat Hicaz ve Yemame'de hiç doymayanlar ve bir ekmeği bile bulamayanlar

varken, arzularım beni peşinden sürükleyemez ve iştahım beni güzel yemekler yemeye götüremez. Çevremde aç karınlar ve susuz ciğerler varken, doymuş bir mide ile mi yatayım veya şairin dediği gibi mi olayım?

'Çevrende kuru bir deri için kıvrananlar varken, tok mideyle yatman da bir hastalıktır.'

Dünyanın güçlüklerini halkla paylaşmadıktan sonra kendime 'Mü'minlerin Emîri' denmesinden razı mı olayım? Yoksa hayatın zorlukları karşısında onlar için bir örnek mi olayım? Ali bulduğunu yesin ve çayırıktan midesini doldurup yatan sığırlar veya otlayıp yeşil çayırları yedikten sonra ağılına giren keçiler gibi uykuya mı varsın?"¹³

İslâm, Allah'ın rahmetinin bir tecellisi olarak hayatın her sahasında rahmet ve bereket kaynağıdır ve asıl vâridatını ahirette Cennet, Cemalullah ve Allah'ın rızası olarak gösterecektir.

O, istenmeyen iç çalkantılara, fitnelere ve ardı arkası kesilmez dış saldırılara rağmen Müslümanlara fasılasız 11 asır, dünya saadeti, izzet ve hâkimiyeti bahşetmiştir. Müslümanlar onun ruhundan uzak kalınca, zilletler başlamıştır. Her bakımdan ona geri dönmedikçe de zilletler, zulümler, yolsuzluklar, gasplar ve soygunlar bitmeyecektir.

Dipnotlar

1. El-Kandehlevî, Yusuf, *Hadislerle Müslümanlık*, (çev. A. M. Büyükçınar, A. Ö. Tekin, Ö. F. Harman), İstanbul: Kalem Yayınları, 1977, 2/802.
2. A.g.e., 4/15-16.
3. Yakubî, Ahmed ibn Ebî Yakup el-Ahbarî, *Tarih*, Necef, 1964, 2/126-127.
4. El-Mes'udî, Ebu'l-Hasan Ali ibn Hüseyin, *Mürûc'z-Zehab*, Mısır, 1964, 2/303.
5. Numanî, Mevlânâ Şiblî, *Bütün Yönleriyle Hz. Ömer ve Devlet İdaresi*, (çev. Talip Yaşar Alp), İstanbul, Mahla Yayınları, 1975, 2/385
6. El-Mes'udî, a.g.e., 2/433.
7. Ebu Yusuf, İmam Yakup ibn İbrahim, *Kitabü'l-Harac*, (çev. Ali Özek), İstanbul: İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, 1973, 83-84.
8. İbn Sa'd, Muhammed, *Et-Tabakâtü'l-Kübrâ*, Beyrut: Darü's-Sâdır, 1994, 3/299.
9. A.g.e., 3/296.
10. İbn Sa'd, a.g.e., 3/278; Numanî, a.g.e., 2/266.
11. İbn Kuteybe, Ebu Muhammed Abdullah ibn Müslim, *El-İmame ve's-Siyase*, Mısır: El-Mektebe el-Misriyye, 1910, 132.
12. Numanî, a.g.e., 2/56.
13. Radiyy, Seyyid Şerif, *Nehcü'l-Belağa*, (çev. Beşir Işık, Faruk Bozgöz), Ankara: Birleşik Yayınları, 1990, 172.

Allah Yâr

“Yeniden bir hamleyi özümde taşıyorum,
Ruhu öldüren yeis asla bulunmaz bizde!”
Diyor küheylan, “Her an mesafe aşıyorum,
Yolum uzayıp gitse ateşten bir denizde.”

Süvarim de ümitli, bin bir engel çıksa da
Kanatlanır geçeriz bunca badireleri,
Aşk yolunda her darbe ruhumuzu yaksa da
Şahlanıp bulacağız o aydınlık seheri.

Seher ki ölümsüzlük mevsiminin adıdır,
İnsanlık buna hasret, bu iklime susuz, aç,
Mazideki özlenen o baharın tadıdır,
Bu Hızır soluklara bütün insanlık muhtaç.

Bizi zincire vursa dünyanın zalimleri,
Kementlerle her uzvu bağlasalar sımsıkı,
Gülerek karşılarız bu hunhar zulümleri,
Yaşamayız bir lahza umutlardan firakı.

Süvarimle birlikte parçalarız zinciri,
Kementleri koparır, savururuz yokluğa.
Yeşertiriz yeniden ışıktan filizleri,
Çeviririz dünyayı cennet-asa bir bağa.

Evet, engeller çoktur, hatta aşılmaz gibi,
Ama biz böyle dimdik yokuşları çok gördük.
Nice tayfun, fırtına, nice boran, kar, tipi,
Zemheri kışlarında kalblere bahar ördük.

Doludizgin koşarak imdada yetiştik çok,
Hızır gibi ulaştık ağlayan mazlumlara.
Bizi bu kâinatta durduracak fani yok,
Kurak çöllerde bile tohum saçtık kumlara.

Ve aldık ürünleri, deste deste nur nesil,
Yaradan huzurunda saf tutarlar kıyamda.
Her toprakta yeşerdi serâpâ huzur nesil,
Ne işi var kederde, ne de hüzünde, gamda.

“Bin atlı akınlarda çocuklar gibi şendik!”
Diyen o şair gibi ördük ebedi neşe,
Bu serhat boylarında nice düşmanı yendik!
Ulaştık zafer adlı o sönmeyen güneşe.

Bugün yollarımızda bin bir engel olsa da
Yılmayız bizler yine dağ ve tepe aşarız.
Her taraf çepeçevre düşman ile dolsa da
Yararak bu engeli muhtaçlara koşarız.

Vira bismillah deyip yeniden dirilişi,
Filiz filiz yeşertir donatırız bir bahar.
Amudî yükselişe çeviririz inişi,
Zira bize kudreti sonsuz olan Allah Yâr!

İNANÇ

- 2 | Kendileriyle Yüzleşmede Hâle ile Hallenenler- 4**
M. Fethullah Gülen
- 31 | Arapçanın Kur'an Dili Olarak Seçilmesi**
Prof. Dr. Yaşar Türk
- 24 | Tekvînî Kanunlar ve İctimaî Meseleler**
Prof. Dr. Said Işık
- 26 | İnsan Muamması- 4**
M. Fethullah Gülen
- 46 | İslâm'da Devlet Bütçesi**
Ali İhsan Er

BİLİM

- 5 | Asal Sayıların Hayatımızdaki Rolü**
Ali Kaya
- 13 | Ozmoregülasyon ve Hayvanlarda Su Dengesi**
Soner Efe
- 16 | Teknolojik Yeniliklerin Geleceği**
Horatio Davis
- 20 | Beyincikteki Sırlar**
Prof. Dr. Ömer Yıldız
- 28 | İlaç Kullanmada Zamanlama**
Prof. Dr. Atif Yorulmaz
- 38 | Yusufçuk Böceği**
Ted Keene

GENEL KÜLTÜR

- 8 | Diyanet'in Fethullah Gülen Raporuna Bakış**
Prof. Dr. Suat Yıldırım
- 22 | Eleştiri Çıkmazı**
Prof. Dr. Kahtan Arslan
- 34 | Sanal Gerçeklik ve Eğitim**
Ulan Dakeev - Mariee Cruz Mendoza
- 40 | Ahmed Bedevî Hazretleri**
Osman Gürses
- 43 | İstişareye Yaklaşımlar**
Lütfi Doğan-tepe

ŞİİR

- 19 | Münâcât: O'nun Şem'ine Pervane**
M. Fethullah Gülen
- 37 | Naat: Dinmesin İntizar Âhı**
M. Fethullah Gülen
- 49 | Allah Yâr**
Ömer Faruk Şehsuvar

ISSN 2572-7532

KENDİLERİYLE YÜZLEŞMEDE

HÂLE İLE HÂLLENENLER 4

ÇAĞLAYAN AYLIK İLİM ve KÜLTÜR DERGİSİ

© 2018 Blue Dome Inc.

Çağlayan İlim ve Kültür Dergisi, Blue Dome Inc. tarafından aylık olarak yayımlanmaktadır. Tüm hakları saklıdır. Yayıncının yazılı izni olmaksızın kısmen veya tamamen çoğaltılması yasaktır.

İletişim Adresi: Tüm istek ve önerilerinizi 335 Clifton Ave, Clifton NJ. adresine iletebilirsiniz.

Çağlayan ve Blue Dome, ABD Ticari Marka Yasası uyarınca, dağıtılan diğer ülkelerde tescilli ticari markalardır.

© 2018 Blue Dome Inc. All rights reserved. Reproduction in whole or in part without written consent is prohibited. Caglayan is published by Blue Dome, Inc monthly. Principal Office: 335 Clifton Ave, Clifton, NJ 07011. Periodical postage paid at Paterson, NJ, and additional mailing offices. POSTMASTER: Send all communication to 335 Clifton Ave, Clifton NJ. Caglayan and Blue Dome are registered trademarks under the US Trademark Law and in other countries wherever distributed.

Editor-in-Chief
Ümit Kesmez

Editor
M.K. Carol

Printing Preparation
Rauf Atilla

Art Director
Sunny Petty

Page Layout
Tolga Candan

Photography Director
Sümer Küçük

Writers

Selim Koç, Sadık Sefer, Kerem Umar, Ertuğrul Can, Asım Hancı

Advisory Board

Ferhat Sever, Cemil Kok, Erdoğan Ala Salim Efe

Distributor in Europe

Plejaden Verlag GmbH
Evingerstr. 274
44339 Dortmund
Deutschland
abone@caglayandergisi.de

İnsanlığa Adanmış Bir Hayat...

**M.FETHULLAH
GÜLEN**
Allah yolunda bir ömür
FARUK MERCAN

Antidemokratik ideolojilerin ve diktatörlerin esiri haline gelen İslam dünyasında demokrasiden yana tavrını koyan ilk ve en önemli entelektüellerden birisidir Gülen. Bir asra yaklaşan ömründe sadece dindar insanların demokratik taleplerini dile getirmekle yetinmedi, renk, dil ve ırkına bakılmaksızın herkesin temel hak ve özgürlüklerden eşit şekilde yararlanmaları için mücadele verdi, ağır bedeller ödedi. Tarihte Gülen gibi, bir devletin bütün imkanları harekete geçirilip yok edilmek istenen ikinci bir İslam alimi göstermek zordur. İslam'ın büyük alimlerinin neredeyse tamamı çok büyük sıkıntılara maruz kaldılar. İslam'ın dört büyük mezhebinin kurucusu; Ebu Hanife, Ahmet İbn Hanbel, İmam Şafii ve İmam Malik, dönemin hükümdarları tarafından hapsedildi, kelepçelendi, kırbaçlandı. Ama Gülen ve sevenlerine yapılanların İslam tarihinde ikinci bir örneğini göstermek neredeyse imkansızdır. Gazeteci-yazar Faruk Mercan, Gülen biyografisi üzerinden bir asra yaklaşan modern Türkiye tarihine ve Türkiye'nin demokrasi mücadelesine ayna tutuyor.

YAKINDA

Siparişleriniz İçin

Amerika: ANT Stores, www.antstores.com

Avrupa: DeinBuchShop, www.deinbuchshop.de

Sureyya Yayınları: www.sureyyayayinlari.com

ÇAĞLAYAN

**Kelebekler gibi uçtuk her yana,
Sevgi mesajları sunduk cihana;
Mülhit ağızlarda terör bahane,
Sözümüz vardı cihanda insana...**

ISSN 2572-7532

9 772572 753004